

PUSZCZA ZIELONKA I OKOLICE

Puszcza Zielonka

PUSZCZA ZIELONKA
I OKOLICE

SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Przewodnik pod redakcją: Bartosza Krąkowskiego

Korekta merytoryczna: Włodzimierz Buczyński, Artur Krysztofiak

Fotografie: Włodzimierz Buczyński (WB), Paweł Dykban (PD), Sonia Ferreira Valente (SFV), Anna Frąckowiak (AF), Ewa Hermann (EH), Bartosz Krąkowski (BK), Artur Krysztofiak (AK), Marek Kaczmarczyk (MKa), Monika Konatowska (MK), Jarosław Murek (JM), Izabela Paprzycka (IP), Marcin Paulus (MP), Stanisław Ritter (SR), Karolina Stefaniak (KS), Tomasz Sz wajkowski (TSz), Paweł Śliwa (PŚ), Iwona Tomaszewska (IT), Zbigniew Tomczak (ZT)

oraz

Archiwum Gminy Czerwonak (AGCz), Archiwum Gminy Kiszkowo (AGK), Archiwum Gminy Pobiedziska (AGP), Archiwum Gminy Skoki (AGS), Archiwum Nadleśnictwo Łopuchówko (ANŁ)

Autorzy tekstów: Włodzimierz Buczyński (WB), Julia Dymitrowska-Koch (JDK), Anna Frąckowiak (AF), Olga Krause-Matelska (OKM), Bartosz Krąkowski (BK), Artur Krysztofiak (AK), Leszek Lesiczka (LL), Magda Malińska-Murek (MMM), Izabela Paprzycka (IP), Karolina Stefaniak (KS), Paweł Śliwa (PŚ)

oraz

Archiwum Gminy Czerwonak (AGCz), Archiwum Gminy Skoki (AGSk), Archiwum Gminy Swarzędz (AGS), Archiwum Nadleśnictwa Łopuchówko (ANŁ), Archiwum parafii Owińska (APO)

Wydawca:

Związek Międzygminny „Puszcza Zielonka”

Nowy Rynek 8

62-095 Murowana Goślina

tel. +48 61 811 41 42

fax. +48 61 868 38 01

www.turystyka.puszcza-zielonka.pl

turystyka@puszcza-zielonka.pl

Związek Międzygminny
„Puszcza Zielonka”

ISBN 978-83-935965-4-6

© Copyright by Związek Międzygminny „Puszcza Zielonka”, 2018

Niniejsze opracowanie powstało dzięki wsparciu finansowemu
Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu

Przygotowanie do druku:

Bogucki Wydawnictwo Naukowe

ul. Górna Wilda 90, 61-576 Poznań

tel. 61 833 65 80

e-mail: bogucki@bogucki.com.pl

www.bogucki.com.pl

Druk i oprawa:

Zakład Poligraficzny Moś & Łuczak

SPIS TREŚCI

RAZEM DLA ŚRODOWISKA	1
DZIEDZICTWO PRZYRODNICZE	3
Parki krajobrazowe	4
Park Krajobrazowy Puszcza Zielonka	5
Park Krajobrazowy Promno	8
Lednicki Park Krajobrazowy	11
Obszary Natura 2000	14
Uroczyska Puszczy Zielonki	16
Obszar Specjalnej Ochrony Siedlisk Biedrusko	17
Buczyna w Długiej Goślinie	18
Dolina Małej Wehny pod Kiszkowem	19
Stawy Kiszkowskie	20
Dolina Cybiny	22
Ostoja koło Promna	23
Rezerваты przyrody	25
Pomniki przyrody	36
Użytki ekologiczne	38
Cztery pory roku w Puszczy Zielonce	40
Zima (grudzień, styczeń, luty)	40
Wiosna (marzec, kwiecień, maj)	43
Lato (czerwiec, lipiec, sierpień)	46
Jesień (wrzesień, październik, listopad)	48
Największy wróg puszczy	52
PODPOZNAŃSKIE BOGACTWO	53
Urokliwe miasta i wsie	55
Czerwonak	56
Kiszkowo	60
Dąbrówka Kościelna	61
Imiołki i Pola Lednickie	63
Murowana Goślina	65
Głęboczek	67
Zielonka	68
Pobiedziska	70
Skoki	74
Dzwonowo – zaginione miasto	75
Swarzędz	78
Uzarzewo	80
Wierzenica	81
Drewno Pana Boga – informacja o Szlaku Kościołów Drewnianych	84
Kościół św. Marii Magdaleny w Długiej Goślinie	84
Kościół św. Michała Archanioła w Jabłkowie	86

Spis treści

Kościół św. Józefa Oblubieńca Najświętszej Maryi Panny w Kicinie	88
Kościół św. Jana Chrzciciela w Kiszkwowie	90
Kościół Bożego Ciała w Łągiewnikach Kościelnych	92
Kaplica św. Rozalii w Sławnie	94
Kościół Wszystkich Świętych w Raczkwowie	96
Kościół Najświętszego Serca Pana Jezusa w Rejowcu	98
Kościół św. Mikołaja Biskupa w Skokach	100
Kościół św. Michała Archanioła w Uzarzewie	102
Kościół św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Węglewie	104
Kościół św. Mikołaja w Wierzenicy	106
Śladami pierwszych Piastów	108
Szlachecka Wielkopolska	110
Czerwonak	110
Kiszkowo	112
Murowana Goślina	114
Pobiedziska	115
Skoki	117
Swarzędz	119
Miejsca niezwykle	121
Czerwonak	121
Kiszkowo	127
Murowana Goślina	132
Pobiedziska	133
Swarzędz	136
Swarzędzki Szlak Meblowy	140
TURYSTYCZNA KRAINA	145
Kulturowe podróże	146
Szlak Kościołów Drewnianych	146
Legendy Puszczy Zielonki	147
Szlak Piastowski	148
Rowerem przez puszcze	149
Puszczańskie wędrowki	156
Szlaki piesze	156
Przygoda w siodle	161
Wodnym szlakiem	162
Wypoczynek nad wodą	166
Spacerkiem po wiedzę	171
Jak nie zgubić się w lesie?	175
Podstawowe oznakowanie szlaków turystycznych	176
Na co uważać w lesie?	177
Aktywny rodzinny wypoczynek atrakcje dla dzieci i dorosłych	180
Czerwonak	180
Traperska osada w Bolechówku	181
Pobiedziska	182
Ośrodki jeździeckie	183
Boiska sportowe	184

Place zabaw, siłownie zewnętrzne i street workout	184
Skoki	185
Swarzędz	185
IMPREZY W PUSZCZY	187
Rozpoczęcie i zakończenie sezonu turystycznego	188
Puszcza wpuszcza	188
Cysterski Rajd Rowerowy	189
Noc Kościołów Drewnianych	189
Warsztaty fotograficzne	190
Maratony MTB	191
Wielki Spływ Kajakowy	193
Przygoda z Tatą	193
Festiwal Legend	194
Imprezy sportowe	194
Inne imprezy	194
INFORMACJA TURYSTYCZNA.....	195
GDZIE JEŚĆ, GDZIE SPAĆ.....	197
Czerwonak	198
Kiszkowo	199
Murowana Goślina	200
Pobiedziska	201
Skoki	204
Swarzędz	205
LITERATURA.....	208

Pojęcia Puszcza Zielonka i Park Krajobrazowy Puszcza Zielonka często używane są naprzemiennie, chociaż sam utworzony w 1993 roku Park, wraz ze swoją otuliną, nie pokrywa się w pełni z tradycyjnie ujmowanym terytorium kompleksu leśnego podpoznańskiej puszczy.

Obrzeża tego leśnego obszaru podlegają silnej presji urbanistycznej, ale jego wnętrze, pominiawszy kilka enklaw osiedli letniskowych i jednorodzinnych, udało się uchronić przed zabudową, a najcenniejsze fragmenty objęto ochroną poprzez ustanowienie pięciu rezerwatów przyrody: Las Mieszany w Nadleśnictwie Łopuchówko, Klasztorne Modrzewie koło Dąbrówki Kościelnej, Żywiec Dziewięciolistny, Jezioro Czarne oraz Jezioro Pławno. Jest to także miejsce docenione podczas tworzenia sieci Natura 2000 – w ramach pięciu enklaw wyznaczono tutaj obszar siedliskowy o nazwie Uroczyska Puszczy Zielonki.

Olbrzymia popularność, jaką z racji swej atrakcyjności i bliskości Poznania cieszy się Puszcza Zielonka, zdecydowała o wytyczeniu

na jej terenie licznych szlaków turystycznych (pieszych i rowerowych) stanowiących odpowiedź na potrzeby rekreacyjne okolicznych mieszkańców i gości z Poznania, Wielkopolski oraz spoza regionu. Wyjątkowość walorów przyrodniczych, historycznych i kulturowych okazała się także doskonałą inspiracją do wyznaczenia wielu ścieżek tematycznych, w tym edukacyjnych.

Niniejsza publikacja to szeroki i usystematyzowany zbiór informacji turystycznej, krajoznawczej, kulturowej i przyrodniczej, który stanowi praktyczny przewodnik będący swoistym zaproszeniem do poznawania uroków Puszczy Zielonki i jej okolic, zarówno dla tych, którzy przybywają tu pierwszy raz, jak i tych, którzy odkrywają ją wciąż od nowa.

Serdecznie zapraszamy

Marzena Wodzińska

Członek Zarządu
Województwa Wielkopolskiego

Puszcza Zielonka to wyjątkowe miejsce na mapie Wielkopolski. W bliskiej odległości od Poznania odwiedzić można niezwykłą krainę lasów, jezior i rzek, gdzie różnorodność szaty roślinnej i mnogość żyjących zwierząt zachwycą każdego. Sześć gmin: Czerwonak, Kiszkowo, Murowana Goślina, Pobiedziska, Skoki i Swarzędz, działając wspólnie w celu ochrony środowiska naturalnego i rozwoju turystycznego regionu, stworzyło Związek Międzygminny „Puszcza Zielonka”. W partnerstwie z Zespołem Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego nieustannie realizowanych jest tutaj wiele inicjatyw turystycznych. W niniejszym przewodniku znajdą Państwo opis sieci ponad 600 km oznakowanych szlaków turystycznych: rowerowych, pieszych, nordic walking, kajakowych i konnych uzupełnionych o rozbudowaną infrastrukturę w postaci miejsc odpoczynku, ścieżek edukacyjnych czy leśnych szkół. Na stosunkowo niewielkim

obszarze odwiedzić można aż trzy parki krajobrazowe, dziesięć rezerwatów przyrody oraz kilkaset pomników przyrody. Puszcza Zielonka pełna jest niezwykłych miejsc owianych legendami, urokliwych miasteczek, miejsc odpoczynku i rekreacji oraz atrakcji umożliwiających aktywne spędzenie wolnego czasu. Zapraszam do lektury przewodnika „Puszcza Zielonka i okolice” oraz do odwiedzenia jedynej w swoim rodzaju krainy w zielonym sercu historycznej Wielkopolski.

Zbigniew Zastrożny

Przewodniczący Zarządu
Związku Międzygminnego
„Puszcza Zielonka”

RAZEM DLA ŚRODOWISKA

Utworzony w 1993 roku Park Krajobrazowy Puszcza Zielonka należy do najcenniejszych obszarów przyrodniczych w Wielkopolsce. Jest to zarazem największy kompleks leśny w okolicach aglomeracji poznańskiej. Po kilku latach istnienia Parku stało się oczywiste, że bez udziału samorządów nie ma perspektyw na prawdziwą i realną ochronę zasobów przyrodniczych Parku.

W 2000 r. gminy Czerwonak, Kiszkowo, Murowana Goślina, Pobiedziska, Skoki i Swarzędz utworzyły Związek Międzygminny „Puszcza Zielonka”. Są to gminy, których obszar częściowo lub w całości znajduje się na terenie Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka. Wspólnie

zadeklarowano chęć podjęcia szeregu działań i przedsięwzięć zmierzających do ochrony zasobów przyrodniczych Parku i racjonalnego wykorzystania tego terenu do celów turystycznych oraz możliwości użytkowania na te cele środków pomocowych z Unii Europejskiej.

Największym projektem realizowanym przez Związek jest „Kanalizacja obszaru Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka i okolic”. Do systemu kanalizacji wraz z nowocześniejszą oczyszczalnią ścieków podłączonych zostało już ponad 50 000 mieszkańców. To ogromne przedsięwzięcie ma na celu ograniczenie przedostawania się zanieczyszczeń do wód gruntowych. Efekty

Wjazd do Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka od strony Niedźwiedzin (KS)

projektu są już widoczne w znacznie lepszych wynikach badań czystości wody w jeziorach.

Gminy zrealizowały wspólnie również szereg projektów turystycznych. Z inicjatywy Związku powstał m.in. Szlak Kościołów Drewnianych wokół Puszczy Zielonki, Szlak Kajakowy „Puszcza Zielonka”, Szlak Legend Puszczy Zielonki oraz sieć szlaków rowerowych.

ZM „Puszcza Zielonka” jest też platformą współpracy m.in. dla gmin członkowskich, starostw powiatowych i władz województwa, PTTK, lokalnych organizacji pozarządowych i osób fizycznych, Lasów Państwowych oraz uczelni wyższych.

Szczególnym partnerem w realizacji wielu działań Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka” jest Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego, którego głównym celem jest zapewnienie kompleksowej ochrony terenów podległych parków krajobrazowych zgodnie z obowiązującymi przepisami w zakresie ochrony przyrody i środowiska, planami ochrony parków oraz zasadami ekorozwoju.

Do zadań Służby Parków Krajobrazowych należy m.in. inwentaryzacja siedlisk przyrodniczych, stanowisk roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową oraz ich siedlisk, identyfikacja zagrożeń parków krajobrazowych oraz ich eliminowanie, a także podejmowanie wielu innych działań w celu poprawy funkcjonowania i ochrony parków krajobrazowych.

Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego zajmuje się też prowadzeniem edukacji przyrodniczej i promocją wartości przyrodniczych, historycznych, kulturowych i turystycznych. Zadanie to realizowane jest m.in. poprzez organizację wielu imprez w partnerstwie z samorządami gmin Puszczy Zielonki. Przykładem wspólnych inicjatyw są organizowane od dziesięciu lat rajdy „Puszcza Wpuszcza”, w których corocznie uczestniczy około pół tysiąca osób, sploty Szlakiem Kajakowym „Puszcza Zielonka” dla ponad 100 uczestników oraz szereg mniejszych imprez turystycznych i edukacyjnych: cykl Promieńskich Rajdów Rowerowych, wystawy fotograficzne, rajdy pieszo-rowerowe na zakończenie sezonu turystycznego, spacerzy nordic walking czy letnie obozy dla dzieci i młodzieży.

Związek Międzygminny „Puszcza Zielonka” wraz z Zespołem Parków Krajobrazowych realizuje liczne inwestycje w rozwój infrastruktury na szlakach turystycznych. W ostatnich latach na terenach parków wybudowano wiele wiat z ławostołami będących miejscem odpoczynku dla strudzonych wędrowników turystów. Ustawiono także dziesiątki tablic edukacyjnych. Regularnie odnawiane jest oznakowanie na szlakach.

Ważnym elementem działalności edukacyjnej i promocji turystyki są liczne wydawnictwa: mapy, ulotki, foldery, albumy fotograficzne oraz przewodnik „Puszcza Zielonka i okolice”.

(AK)

(PS)

DZIEDZICTWO PRZYRODNICZE

PARKI KRAJOBRAZOWE

Jedną z 10 różnych form ochrony przyrody w Polsce jest park krajobrazowy. Za prekursora idei parków krajobrazowych w naszym kraju uważany jest profesor Zygmunt Novak z Politechniki Krakowskiej. W jego ujęciu park krajobrazowy to obszar o znamienitych walorach krajobrazowych, który powinien być przeznaczony do rozwijania różnych form wypoczynku. Koncepcja profesora Novaka, przedstawiona na początku lat 60. XX w., doczekała się realizacji w roku 1976, kiedy utworzono pierwszy park krajobrazowy w Polsce – Suwalski.

Obowiązująca ustawa o ochronie przyrody definiuje park krajobrazowy jako „obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania,

popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju”. Do podstawowych funkcji tej formy ochrony przyrody zaliczyć należy funkcję ochronną (zachowanie wartości przyrodniczych, historycznych i kulturowych oraz walorów krajobrazowych) oraz wychowawczą (popularyzacja powyższych wartości).

W przeciwieństwie do parku narodowego czy rezerwatu przyrody działania na terenie parku krajobrazowego nie są całkowicie podporządkowane idei ochrony przyrody. Świadczy o tym choćby fakt, że grunty orne i leśne oraz inne nieruchomości w obrębie parków krajobrazowych pozostawia się w gospodarczym wykorzystaniu.

Na terenie Wielkopolski powstało do chwili obecnej 13 parków krajobrazowych, w całym kraju jest ich ponad 120.

(PŚ)

Klucz żurawi (BK)

PARK KRAJOBRAZOWY PUSZCZA ZIELONKA

Park został utworzony w 1993 r., a jego powierzchnia wynosi 12 202 ha. Obszar parku krajobrazowego stanowi centralną część dużego kompleksu umownie nazwanego Puszcza Zielonką, obejmującego 15 000 ha. Celem ochrony parku jest zachowanie jednego z największych kompleksów leśnych środkowej Wielkopolski, charakteryzującego się dużymi wartościami przyrodniczymi, krajobrazowymi oraz naukowo-dydaktycznymi.

Rzeźba parku została ukształtowana podczas poznańskiej fazy zlodowacenia bałtyckiego. Dominującą jednostką geomorfologiczną są tu płaskie równiny sandrowe urozmaicone strefą pagórków moreny czołowej, której kulminacją jest Dziewicza Góra (143 m n.p.m.). Łądogól pozostawił po sobie także

wyżłobione rynny jeziorne ciągnące się kilometrami, z których najdłuższa biegnie od Pobiedzisk przez Murowaną Goślinę po dolinę Warty. W niej to właśnie znajduje się największe w parku jezioro – Jezioro Stęszewskie (Stęszewsko-Kołatkowskie), którego powierzchnia według różnych źródeł wynosi od 78,4 do 86 ha. Bardzo atrakcyjne krajobrazowo i przyrodniczo są doliny dwóch największych cieków wodnych w parku: Trojanki oraz Dzwonówki. Cechą charakterystyczną omawianego parku jest znaczna powierzchnia (78%), jaką pokrywają tereny leśne. Drzewostany parku charakteryzują się dużym zróżnicowaniem pod względem wiekowym i siedliskowym. Ciągłe spotkać tu można starodrzewy w wieku nawet 150 i więcej lat. Chociaż dominującym gatunkiem lasotwórczym jest sosna, która występuje w drzewostanach

Jezioro Turostowskie w otulinie Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka (AGK)

jednogatunkowych lub mieszanych z innymi gatunkami drzew, to gdzieś zobaczyć można w parku dojrzałe dąbrowy czy buczyny. W miejscach wilgotnych występuje olsza i jesion. W parku i otulinie znajduje się ponad 200 pomników przyrody, w tym pojedyncze drzewa i całe aleje, jest też jeden głąz narzutowy w Zielonce. W bogatym runie lasów liściastych spotkać można wiele interesujących i rzadkich gatunków roślin, takich jak wawrzynek wilczyłyko, lilia złotogłów, storczyki (kruszczyk szerokolistny czy listera jajowata) i wiele innych. Rzadkich przedstawicieli flory można również zobaczyć na łąkach, na których już wiosną zakwita pełnik europejski, następnie storczyki (kukułka krwista i szerokolistna) oraz osobliwość florystyczna – nasięźrzał pospolity. Należy też wspomnieć o niezwykle ciekawych przyrodniczo śródleśnych zbiornikach wodnych, z którymi związane są np. łąki ramieniowe czy szuwar kłoci wiechowatej.

Jedna z chronionych roślin – wawrzynek wilczyłyko (BK)

Przyłaszczka (BK)

Na terenach bagiennych występuje kruszczyk błotny, mięsożerne pływacze (zwyczajny, drobny, pośredni) i rosiczka okrągłolistna. W parku stwierdzono obecność 541 gatunków motyli większych, w tym czerwończyka nieparka. Mięczaki reprezentowane są m.in. przez dwa rzadkie, kilkumilimetrowe gatunki ślimaka – poczwarówkę zwężoną oraz jajowatą. Płazy reprezentuje kilka gatunków, w tym kumak nizinny i rzadka traszka grzebieniasta. Spośród gadów najliczniejsze są jaszczurka zwinka oraz zaskrońiec zwyczajny, rzadsze jaszczurka żyworodna oraz padalec. Z ptaków należy wspomnieć o lęgach m.in. dudka, bociana czarnego, kani rudej, dzięcioła średniego, siniaka, muchołówki małej. Z terenami podmokłymi parku i otuliny związane są m.in. takie gatunki ptaków, jak remiz, bąk, kszyc, perkoz dwuczuby, błotniak stawowy, gągoł oraz powszechnie występujący żuraw. Park zasiedla liczna populacja jeleni, danieli, saren i dzików. Warto wspomnieć o nietoperzach, których odnotowano kilka gatunków. Najliczniej z nich występuje borowiec leśny i borowiaczek. Z innych ssaków liczne są też bóbr i wydra. Obszar parku należy do ulubionych miejsc wypoczynku mieszkańców Poznania i okolic. Oprócz walorów

naturalnych zobaczyć tu można wiele zabytków.

W samym parku najstarszą drewnianą budowlą jest dzwonnica z XVIII w. we Wronczynie, która ocalała z pożaru kościoła. Ciekawym obiektem jest także drewniany rzeźbiony słup, stojący przy drodze leśnej z Zielonki do Tuczna, którego przeznaczenie nadal pozostaje tajemnicą. Jednym z najbardziej znanych obiektów sakralnych parku jest Sanktuarium Matki Bożej Pocieszenia w Dąbrówce Kościelnej. Na obrzeżach kompleksu leśnego położone są inne atrakcje. Wymienić należy zespół pocysterski w Owińskach. W jego skład wchodzi klasztor, który obecną formę uzyskał z początkiem XVIII w., neobarokowy kościół św. Jana Chrzciciela z pierwszej połowy XVIII w. oraz pałac klasycystyczny z pierwszej połowy XIX w., otoczony parkiem z pomnikowymi okazami drzew, do którego prowadzą dwie bliźniacze

Puszczyki (BK)

murowane bramy wjazdowe. Warto również odwiedzić drewniane świątynie w Kicinie z XVIII w. oraz w Wierzenicy (nawa i prezbiterium pochodzą sprzed 1561 r.), będące przystankami na trasie Szlaku Kościołów Drewnianych wokół Puszczy Zielonki.

(PŚ)

Puszczański las (AGK)

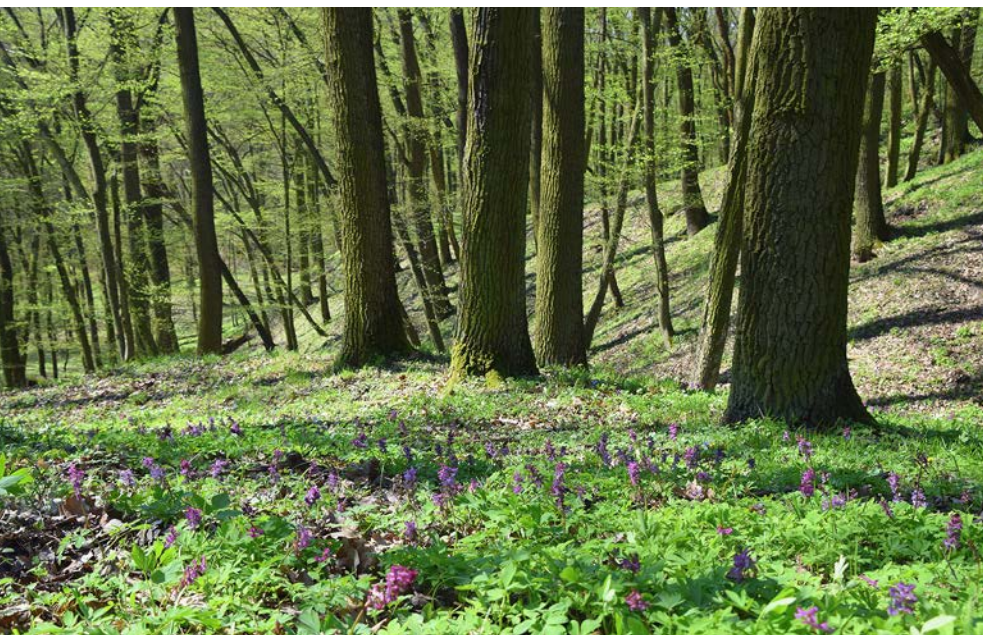

PARK KRAJOBRAZOWY PROMNO

Park Krajobrazowy Promno powstał w 1993 r. Obecnie, po powiększeniu w 2013 r., zajmuje obszar 3363,86 ha. Celem ochrony parku jest zachowanie urozmaiconego krajobrazu polodowcowego o bogatej rzeźbie terenu, z wodami płynącymi i stosunkowo niewielkimi powierzchniami zbiornikami wodnymi oraz dobrze wykształconymi zbiorowiskami leśnymi (zwłaszcza lasów grądowych), torfowiskowymi i wodno-błotnymi, zasiedlanymi przez liczne gatunki roślin, zwierząt i grzybów. Rzeźba terenu parku została ukształtowana w wyniku działalności lądolodu, a dokładniej w czasie stadiału poznańskiego zlodowacenia bałtyckiego, gdy obszar parku znajdował się w strefie marginalnej (czołowej) lądolodu. Jest to tak zwana pobiedziska morena czołowa – pasmo pagórkowatych

i falistych wzniesień. Najlepiej widoczne moreny czołowe znajdują się w centralnym fragmencie parku. Kulminacją tego pasma jest najwyższe wzniesienie koło Kapolicy, o wysokości 127,1 m n.p.m. Na terenie parku występuje szereg innych form młodoglacjalnych, w tym pagórki moreny dennej, wysoczyzna morenowa, rynny polodowcowe, wały ozowe i równiny sandrowe. W rejonie Kociałkowej Górki rozciąga się pagórkowata wysoczyzna morenowa. Północno-zachodnie i południowo-wschodnie krańce parku zajęte są przez sandry, powstałe wskutek osadzania się żwirów i piasków niesionych przez wody roztopowe wypływające z lądolodu. W okolicy Zbierkowa występuje wał ozowy – wydłużony pagórek powstały wskutek osadzania piasku i żwiru przez wody płynące pod lądolodem lub w jego szczelinach. Znajdujące się tu jeziora to na ogół niewielkie zbiorniki powstałe

Kwitnący kobierzec kokoryczy (IT)

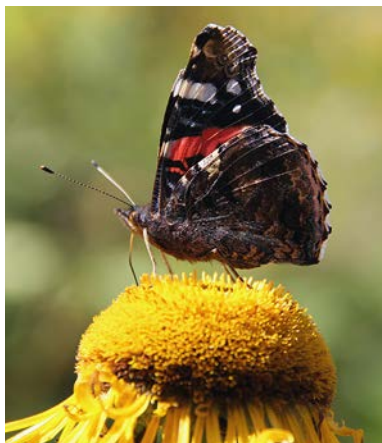
Podtopiony las (IT)

w zagłębieniach wytopiskowych. Do większych akwenów należą jeziora: Dębiniec, Wójtostwo, Dobre i Brzostek oraz zespół śródlęśnych zbiorników w dolinie Cybinki (Rowu z Wierzyc) – jeziora: Ósemka, Uli, Cyganek, Baba i Okrągłak. Wody płynące to dwa ciekiki: kanał Szkutelnia i Kanał Czachurski, które są pochodzenia naturalnego, ale w przeszłości zostały uregulowane i przebudowane.

W części północnej i zachodniej parku przeważają siedliska borowe, w których dominuje sosna, natomiast w części południowo-wschodniej – siedliska lasowe, gdzie przeważają gatunki liściaste: grab, buk, dąb szypułkowy, klon zwyczajny, jawor, jesion i brzoza. Drzewostany charakteryzują się dużym udziałem gatunków liściastych i wysoką klasą wieku. Spotyka się dąbrowy w wieku ponad 140 lat. Charakterystyczne jest bogate i zróżnicowane podszycie lasów, które tworzy m.in.: leszczyzna, kalina koralowa, tarnina, dereń świdwa, głóg, bez czarny, kruszyna

i stosunkowo często spotykany wawrzynek wilczczyko. W runie masowo występuje zawilec gajowy, przylaszcza pospolita, miodunka ćma oraz fiołki, a także kopytnik pospolity, lilia złotogłów, kokorycz pusta oraz rzadki miodownik melisowaty. Cenne przyrodniczo są również zbiorowiska z roślinnością wodną i szuwarową. Dużą wartość ma torfowisko nakredowe koło jeziora Kazanie z dwoma gatunkami rosiczek: okrągłolistną i długolistną, storczykiem lipiennikiem Loesela i innymi rzadkimi gatunkami. Osobliwością omawianego obszaru są stanowiska kłoci wiechowatej nad jeziorami Drażynek i Dębiniec.

Na terenie parku odnotowano występowanie wielu zbiorowisk i zespołów roślinnych, w tym cennych zespołów roślinności leśnej, wodnej i bagiennej. Łącznie w parku znajduje się 145 zbiorowisk roślinnych, spośród których aż 68 uważanych jest za zagrożone w regionie. Wiele odnotowanych zbiorowisk jest indykatorami siedlisk wymienionych w załącznikach

Rusałka admirał (BK)

Dyrektywy Siedliskowej, dlatego prawie cały teren parku chroniony jest w ramach sieci Natura 2000 jako Obszar Mający Znaczenie dla Wspólnoty Ostoja koła Promna.

Fauna okolic Promna charakteryzuje się równie dużym bogactwem gatunkowym jak świat roślin. Najlepiej rozpoznaną grupą są kręgowce, których do chwili obecnej stwierdzono ponad 220 gatunków. Z większych ssaków opisywany obszar zasiedlają sarny, jelenie, dziki,

Tablica pamiątkowa (PŚ)

lisy, a w ostatnich latach obserwowano także wilki. Nad jeziorami spotyka się wydry i bobry, które budują tamy na ciekach, tworząc rozlewiska. Na uwagę zasługuje liczne występowanie orzesznicy, która ma tu jedyne stanowisko w regionie. Duża liczba dziuplastych drzew sprzyja obecności licznych gatunków nietoperzy. Z ptaków drapieżnych gnieździ się tu na przykład błotniak stawowy, jastrząb, kobuz i trzmielojad, z ptaków wodno-błotnych żuraw i bąk. Wśród ptaków związanych ze środowiskiem leśnym na uwagę zasługują: dzięcioł średni, dzięcioł czarny, bocian czarny, muchołówka mała i siniak. Miejsca podmokłe zamieszkują płazy, w tym traszka grzebieniasta i kumak nizinny, żyjące w niewielkich zbiornikach wodnych. Często spotyka się zaskrońca i padalca, a we wschodniej części parku również zmięję zygzakowatą. Stosunkowo słabo poznaną grupą są bezkręgowce, wśród których jedynie motyle doczekały się szczegółowych badań. W przypadku motyli z rodziny sówkowatych stwierdzono obecność połowy gatunków występujących w Polsce. Ponadto na granicy parku odnotowano obecność osobników rzadkich gatunków z innych rodzin: postojaka wiesiołkowca i włodarki chorańki. Warto odnotować także występowanie ślimaka zatoczka łamliwego oraz chrząszcza kwietnicy okazałej. Należy wymienić grodzisko pierścieniowate koło Nowej Górki. W pobliżu jeziora Drażynek znajduje się pomnikowy głąz narzutowy z tablicą poświęconą zasłużonemu przyrodnikowi, profesorowi Zygmuntowi Czubińskiemu.

(PŚ)

LEDNICKI PARK KRAJOBRAZOWY

Lednicki Park Krajobrazowy został utworzony w 1988 r. i zajmuje powierzchnię 7618,40 ha. Cele ochrony parku to: zachowanie krajobrazu kulturowego okolic jeziora Lednica jako akwenu z urozmaiconą linią brzegową i wyspami oraz krajobrazu leśno-polnego ze zróżnicowaną rzeźbą terenu w północnej części parku; zachowanie cennych ekosystemów z rzadkimi gatunkami roślin i zwierząt, w tym ekosystemów jeziornych, oraz ekosystemów lasów łęgowych, olsów i grądów; zachowanie elementów dziedzictwa kulturowego i historycznego wraz z ich otoczeniem, w tym szczególnie pozostałości zespołu osadniczego z czasów pierwszych Piastów.

Park to obszar z dominacją wysoczyzn morenowych falistych i płaskich, rozciętych płaskodennymi

rynami jezior i dolinami cieków. Najważniejszymi ciekami odprowadzającymi wody z terenu są rzeka Główna i Mała Wełna. Największym akwenem, stanowiącym trzon parku, jest jezioro Lednica. Jego maksymalna długość wynosi blisko 7 km, powierzchnia niespełna 340 ha, a maksymalna głębokość 15 m. Na jeziorze znajdują się cztery wyspy, największa z nich to Ostrów Lednicki (około 7,5 ha), pozostałe to Ledniczka i Wyspa Mewia oraz bezimienna wyspa w północnej części zbiornika. Wokół jeziora rozpościerają się łąki i pola uprawne z osadami. Lasy zlokalizowane są w zasadzie tylko w północnej części parku. Najciekawsze są fragmenty grądów, łęgów i olsów w rejonie jeziora Kamionek i cieku wodnego odprowadzającego wody do Małej Wełny.

Jak na teren rolniczy świat przyrody ożywionej parku jest dość

Jezioro Lednickie (AGK)

Zimowa sceneria parku (BK)

bogaty, choć typowy dla środkowej Wielkopolski. Rośliny tworzą tu ponad 100 zespołów roślinnych, w tym wiele zagrożonych (na przykład zespół okrzężnicy bagiennej, zespół „lilií wodnych” – grzybieni

białych i grążela żółtego, czy zespół żabiścieku pływającego). Na florę składa się ponad 600 gatunków roślin naczyniowych, w tym wiele rzadkich czy ginących (m.in. storczyki – stoplamek krwisty, stoplamek szerokolistny oraz kruszczyk szerokolistny). W lasach rośnie przylaszczka pospolita, śnieżyca przebiśnieg, kopytnik pospolity, czerniec gronkowy, konwalia majowa czy lilia złotogłów. Najcenniejsze osobniki drzew, głównie dębów i lip, ale także wiązów, topoli, buków i innych gatunków, objęto ochroną w formie pomników przyrody, których na terenie parku ustanowiono około 50.

Fauna ryb reprezentowana jest przez 24 gatunki, w tym ginące, tj. różankę i kozę. Najbardziej rozbudowana jest ichtiofauna jeziora Lednica, w którym do niedawna występowały także sieja i sielawa. Stwierdzono w parku 158 gatunków

Las pomiędzy Imiołkami, Kamionkiem i Sławnem (AGK)

Bielik (BK)

ptaków, w tym 111 lęgowych. Największe skupienie awifauny wodno-błotnej związane jest z jeziorem Lednica. Gniazdują tam na przykład błotniak stawowy, bąk, bączek, wąsatka, derkacz, remiz, gęgawa i łyska. Poza tym tereny leśne oprócz wielu drobnych ptaków śpiewających zasiedla bocian czarny oraz bielik. W krajobrazie otwartym występują m.in. ortolany, potrzaszce, dzierlatki, gąsiorki i przepiórki.

Lednicki Park Krajobrazowy wyróżnia się przede wszystkim wysokimi walorami kulturowymi. Są to tereny znane jako kolebka państwa polskiego. Osadnictwo w obrębie dzisiejszego parku sięga epoki neolitycznej (V-IV w. p.n.e.), począwszy od kultury pucharów lejkowatych i amfor kulistych, przez następującą po niej epokę łużycką, aż po wkraczającą w erę nowożytną kulturę przeworską. We wczesnym średniowieczu na

wyspie Ostrów Lednicki powstał gród obronny Mieszka I i Bolesława Chrobrego, gdzie oglądać można odsłonięte ruiny palatium (pałacu królewskiego) połączonego z kaplicą i basenami chrzcielniczymi (tzw. baptysteriami). Obszar parku obfituje w wiele zabytków bliższych czasom współczesnym. Wymienić tu należy zwłaszcza zespół pałacowy w Zakrzewie, ale i wiele innych. Na uwagę zasługuje drewniany kościół św. Katarzyny w Waliszewie oraz drewniana kaplica św. Rozalii w Sławnie. Budowle mają konstrukcję zrębową, pokryte są gontem, a powstały w drugiej połowie XVIII w. W bogactwo architektoniczne terenu wpisuje się utworzony w 1975 r. Wielkopolski Park Etnograficzny w Dziekanowicach. Skansen składa się z ponad 60 obiektów, głównie dziewiętnastowiecznych, ale też starszych.

(PŚ)

OBSZARY NATURA 2000

Obszary Natura 2000 to nowa forma ochrony przyrody w Polsce, która została wprowadzona wraz z wejściem do Unii Europejskiej. Jej celem jest utworzenie we wszystkich krajach członkowskich spójnej sieci obszarów chroniących cenne gatunki oraz siedliska przyrodnicze. Takie samo prawo oraz zasady wyznaczania tych obszarów ułatwiają współpracę w tej dziedzinie oraz dają możliwość koordynacji działań dla ochrony poszczególnych gatunków zagrożonych w skali naszego kontynentu. Celem tego działania jest zachowanie dziedzictwa przyrodniczego Europy oraz jak największej jej bioróżnorodności. Aby powstał obszar Natura 2000, muszą zaistnieć naukowe przesłanki o jego wartości przyrodniczej. W ramach tej sieci wyróżniamy dwa rodzaje

Zielonka (BK)

obszarów, które wyznaczane są na podstawie dwóch odrębnych dyrektyw europejskich. Pierwsza, zwana Dyrektywą Ptasią, określa wyznaczenie obszarów specjalnej ochrony

Stawy Kiszkowskie (AGK)

Bataliony (BK)

Czajki (BK)

Rybitwa białowąsa (BK)

Kszyk (BK)

Żurawie (BK)

Obrączkowanie ptaków (BK)

ptaków. Dyrektywa Siedliskowa, zwana inaczej Habitatową, określa zasady tworzenia specjalnych obszarów ochrony siedlisk. Żeby taki obszar powstał, muszą w jego obrębie występować odpowiednie gatunki roślin lub zwierząt (poza ptakami) lub siedliska przyrodnicze. Na podstawie określonych kryteriów naukowych oceniana jest wartość terenu dla ochrony poszczególnych typów siedlisk przyrodniczych lub gatunków flory i fauny. W skład sieci Natura 2000

włączane są tereny o dużym potencjale dla zachowania lub odtworzenia siedliska bądź też gatunku. W Polsce sieć Natura 2000 zajmuje prawie 20% powierzchni lądowej. W jej skład wchodzi 849 obszarów siedliskowych oraz 145 obszarów ptasich. W Wielkopolsce obszarów siedliskowych jest 60, a ptasich 19. Na terenie ZMPZ znajduje się 7 obszarów Natura 2000, w tym tylko jeden wyznaczony na podstawie Dyrektywy Ptasiej.

(BK)

UROCZYSKA PUSZCZY ZIELONKI

Uroczyska Puszczy Zielonki to specjalny obszar ochrony siedlisk o powierzchni 1238,3 ha. Głównym przedmiotem ochrony jest 11 typów siedlisk przyrodniczych oraz zwierzęta, tj. bóbr i wydra, kumak nizinny oraz ważka – zalotka większa. Obszar ten jest dość nietypowy, ponieważ składa się z 5 odrębnych fragmentów leżących na terenie gmin Murowana Goślina, Czerwonak i bardzo małej części Pobiedziska. Najcenniejsze fragmenty obejmują dolinę Trojanki od Zielonki wraz z 4 jeziorami, eutroficzne jezioro Bolechowo z otaczającymi go lasami dębowo-grabowymi, kwaśne dąbrowy w pobliżu Huty Pustej i wokół Dziewiczej Góry, gdzie dodatkowo cenne są grądy oraz łąki trzęślicowe.

Kopytnik (PŚ)

Ostatni fragment to rynna połodowcowa, w której znajdują się jeziora Czarne Małe i Duże, Pławno oraz Kociołek. W jeziorach tych występują podwodne łąki ramienicowe oraz szuwały kłoci wiechowatej, a także torfowiska przejściowe i nakredowe. (BK)

Śródleśne jezioro (PŚ)

OBSZAR SPECJALNEJ OCHRONY SIEDLISK BIEDRUSKO

Obszar Specjalnej Ochrony Siedlisk Biedrusko ma powierzchnię 9938,09 ha i leży na terenie gmin Poznań, Suchy Las, Oborniki oraz dwóch wchodzących w skład ZMPZ, tj. Murowana Goślina i w bardzo niewielkim fragmencie Czerwonak. Obszar ten znajduje się głównie na terenie poligonu wojskowego Biedrusko w zdecydowanej większości po zachodniej stronie Warty. Pod względem budowy geomorfologicznej dominują tu pagórki moreny czołowej oraz wysoczyzna morenowa i pagórkowata. W skład obszaru wchodzi także Poznański Przełom Warty oraz liczne niewielkie cieki wodne, małe jeziora i starorzecza. Do najcenniejszych fragmentów należy kompleks starorzeczy nadwarciańskich w okolicy Gołębowa. W zachodniej części tego terenu, w obrębie rezerwatu przyrody Gogulec,

występowało śródlęśne jezioro Gogulec wraz z przyległym torfowiskiem przejściowym. Jezioro uległo całkowitemu zanikowi, a roślinność torfowiskowa zachowała się w formie szczytkowej. Ponad 62% obszaru pokrywają lasy. Są to przeważnie kompleksy grądowe i kwaśnych dąbrów oraz zbiorowisk łągowych i olsowych. Różnego rodzaju murawy stanowią 18% powierzchni obszaru, a ponad 11% zajmują różnorodnie zarośla. Teren poligonu w Biedrusku należy pod względem florystycznym do jednych z najcenniejszych w Wielkopolsce. Stwierdzono tu występowanie kilkunastu cennych typów siedlisk przyrodniczych, tj.: wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi, murawy kserotermiczne, łąki trzęślicowe czy torfowiska przejściowe i trzęsawiska. Cenne gatunki zwierząt to bóbr europejski, z płazów traszka grzebieniasta i kumak nizinny, a z owadów kozioróg dębosz, pachnica dębowa czy czerwończyk nieparek.

(BK)

Zmrocznik pazik (PŚ)

BUCZYNA W DŁUGIEJ GOŚLINIE

Buczyna w Długiej Goślinie to kolejny obszar specjalnej ochrony siedlisk, który leży na pograniczu gmin Murowana Goślina i Rogoźno. Jest to stosunkowo niewielki teren o powierzchni 703,49 ha. Jego głównym walorem przyrodniczym jest dość duży i zwarty kompleks lasów, w którym reprezentowanych jest sześć typów przyrodniczych siedlisk leśnych. Największą powierzchnię zajmują, rzadkie w Wielkopolsce

i dobrze zachowane, płaty żyznych buczyn. Wszystkie zbiorowiska leśne (buczyny, grądy, kwaśne dąbrowy, łągi i olsy) występujące na omawianym terenie należą do zagrożonych w tym regionie. O walorach przyrodniczych tego miejsca wiedziano już dużo wcześniej. W latach 20. ubiegłego wieku postulowano o utworzenie rezerwatu o powierzchni około 400 ha. Starania te zwieńczono w 1958 r., kiedy to utworzono rezerwat Buczyna. Niestety ochroną objęto zaledwie 15,71 ha.

(BK)

Las bukowy (PŚ)

DOLINA MAŁEJ WEŁNY POD KISZKOWEM

Dolina Małej Wełny pod Kiszkowem to jedyny obszar Natura 2000 z Dyrektywy Ptasiej znajdujący się na terenie Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka”. Jako obszar specjalnej ochrony ptaków zakwalifikowany został rozporządzeniem Ministra Środowiska w 2007 r. Kod tego obszaru to PLB300006. Jest to stosunkowo niewielka ostoja, która zajmuje 1252,35 ha i stanowi zaledwie 0,04% powierzchni województwa. W granicę obszaru wchodzi fragment doliny rzeki Małej Wełny, dwa kompleksy stawów rybnych oraz trzy jeziora – Turostowskie,

Rybno Wielkie i Rybno Małe. Najcenniejszy przyrodniczo jest kompleks stawów rybnych przy Kiszkowcie. Mozaika najróżniejszych siedlisk powoduje, że miejsce to przyciąga wiele gatunków ptaków. Obserwowano ponad 200 gatunków, a około 60 uznano za lęgowe. Dolina Małej Wełny jest ostoją o bardzo dużym znaczeniu w skali województwa, a dla niektórych gatunków nawet w skali Polski. Przedmiotem ochrony jest aż 12 gatunków ptaków. Należą do nich gęsi zbożowa, białoczelna i gęgawa, krakwa, zielonka, rybitwa białogłowa i czarna, perkoz rdzawoszyi, czajka, siewka złota i żuraw.

(BK)

Rzeka Mała Wełna (AF)

STAWY KISZKOWSKIE

Obszar Natura 2000 Stawy Kisz-kowskie został wyznaczony na pod-stawie tzw. Dyrektywy Siedlisko-wej. Jego kod to PLH300050, jest on jedyny i niepowtarzalny w całej Europie, dzięki czemu szybko mo-żemy odnaleźć informacje na temat tego obszaru nawet na stronach międzynarodowych. Podstawowym źródłem wiedzy jest standardowy formularz danych, z angielskie-go nazywany SDF (skrót od Stan-dard Data Form). Powierzchnia Stawów Kisz-kowskich to 477,5 ha i jest praktycznie wpisana w obszar ptasi. Mimo nakładania się po-wierzchni traktujemy je niezależnie jako odrębne obszary Natura 2000. Przedmiotami ochrony są bóbr eu-ropejski, wydra oraz kumak niziny. Poza tym występuje tu jeszcze kilka innych gatunków, które nie są przedmiotem ochrony, ale są

Głowienka (BK)

bardzo rzadkie i znajdują się w za-łączniku II Dyrektywy Siedliskowej. Należą do nich dwa gatunki ryb: piskorz i koza. Są też cenne niżowe świeże łąki użytkowane ekstensyw-nie i zmiennowilgotne łąki, wymie-nione w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej.

(BK)

Stawy Kisz-kowskie wiosną (BK)

Koza (BK)

Wydra (BK)

Nietoperz (BK)

Żółw błotny (BK)

Bocian czarny (BK)

DOLINA CYBINY

Obszar Natura 2000 Dolina Cybiny leży na terenie trzech gmin, z czego Swarzędz i Pobiedziska należą do ZMPZ. Jest to bardzo cenny przyrodniczo obszar o powierzchni 2424,72 ha. Ma na to wpływ duża mozaika siedlisk, dzięki czemu występuje tu spore zróżnicowanie florystyczne i faunistyczne. Spośród siedlisk wymienić należy starorzecza i inne naturalne, eutroficzne zbiorniki wodne, niżowe i górskie łąki użytkowane ekstensywnie, lasy łąkowe i nadrzeczne zarośla wierzbowe czy łąkowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe. Z chronionych gatunków zwierząt spotkać możemy bobra i wydrę, w rzece Cybinie rybę różankę, a w okolicach terenów podmokłych kumaka nizinnego i traszkę grzebieniastą. Oprócz gatunków wymienionych w Dyrektywie Ptasiej i Siedliskowej w dolinie Cybiny występuje wiele gatunków prawnie chronionych w Polsce: 18 gatunków zwierząt chronionych oraz 9 gatunków roślin pod ochroną ścisłą i 12 pod ochroną częściową. Stwierdzono również obecność wielu gatunków roślin i zwierząt, a także zbiorowisk roślinnych zagrożonych w skali kraju i/lub regionu (Gołdyn i in. 2005a, b). Charakterystyczna jest duża różnorodność ptaków, spośród których aż 31 gatunków wymienionych jest w załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Dziesięć występuje licznie w dolinie, tworząc stabilne populacje (trzcinniczek, perkoz dwuczuby, brzegówka,

Kukułka krwista – rodzimy gatunek storczyków (BK)

kokoszka, brzęczka, perkozek, głowienka, bączek, błotniak stawowy i wodnik). Wśród ptaków, oprócz 12 wymienionych na liście UE, stwierdzono występowanie 109 dalszych gatunków, z których 105 podlega ochronie ścisłej i 4 częściowej. Zbliżony do liniowego kształt obszaru oraz sąsiedztwo innych terenów chronionych sprawiają, że pełni on ważną rolę korytarza ekologicznego, umożliwiającego migrację zwierząt i roślin oraz zapewniającego ciągłość ich występowania i możliwość wymiany puli genowej.

(BK)

OSTOJA KOŁO PROMNA

Ostoja koło Promna to kolejny obszar, którego największa część leży na terenie gminy Pobiedziska. Cała powierzchnia obszaru wynosi 1399,01 ha. W jego obrębie występuje 9 typów siedlisk przyrodniczych z załącznika I dyrektywy Rady 92/43/EWG. Są to siedliska o znaczeniu priorytetowym. Ponadto chronione są tu: lipiennik Loesela, bóbr europejski, traszka grzebieniasta, kumak nizinny, poczwarówki: zwężona i jajowata oraz zatoczek łamliwy. Głównym elementem krajobrazu są kompleksy leśne porastające pasmo moren czołowych. W części północnej i zachodniej przeważają siedliska borowe, w których dominuje sosna, natomiast

w części południowo-wschodniej – siedliska lasowe, gdzie przeważają gatunki liściaste: grab, buk, dąb szypułkowy, klon zwyczajny, jawor, jesion i brzoza. Drzewostany cechują się dużym udziałem gatunków liściastych i wysoką klasą wieku; spotyka się dąbrowy w wieku ponad 140 lat. Charakterystyczne jest bogate i zróżnicowane podszycie lasów, które tworzy m.in. leszczyna, kalina koralowa, tarnina, dereń świdwa, głóg, bez czarny, kruszyna i stosunkowo często spotykany wawrzynek wilczelyko. Jedne z cenniejszych fragmentów grądu środkowoeuropejskiego z ponad 150-letnim drzewostanem zostały objęte ochroną ścisłą w rezerwacie przyrody Las Liściasty w Promnie. Cenne przyrodniczo są również

Las grądowy w Promnie (PŚ)

Jaszczurka zwinka (PŚ)

zbiorowiska z roślinnością wodną i szuwarową. Szczególnie dużą wartość ma torfowisko nakredowe koło jeziora Kazanie z dwoma gatunkami rosiczek: okrągłolistną i długolistną, lipiennikiem Loesela i innymi rzadkimi gatunkami. Osobliwością omawianego obszaru są stanowiska kłoci wiechowatej nad jeziorami Drażynek i Dębiniec, uważane za największe w Wielkopolsce pod względem powierzchni. Oba akwenty objęte są ochroną jako rezerваты przyrody jezioro Drażynek oraz Jezioro Dębiniec. Fauna obszaru jest bardzo bogata. Najlepiej rozpoznaną grupą są kręgowce, których do chwili obecnej stwierdzono ponad 220 gatunków. Większość należy do awifauny. Z ptaków drapieżnych gnieźdzą się m.in. błotniak stawowy, jastrząb, kobuz i trzmielojad,

z ptaków wodno-błotnych żuraw i bąk. Wśród ptaków związanych ze środowiskiem leśnym na uwagę zasługują: dzięcioł średni, dzięcioł czarny, bocian czarny, muchołówka mała i siniak. Z większych ssaków obszar zasiedlają sarny, jelenie, dziki i lisy. Nad jeziorami pojawiają się wydry, od kilku lat spotyka się także bobry europejskie. Na uwagę zasługuje liczne występowanie rzadkiej w regionie orzesznicy. Duża liczba dziuplastych drzew sprzyja obecności wielu gatunków nietoperzy. Miejsca podmokłe zamieszkuje płazy, w tym traszka grzebieniasta i kumak nizinny, żyjące w niewielkich zbiornikach wodnych. Często spotyka się zaskrońca i padalca, a we wschodniej części również żmiję zygzakowatą.

(BK)

REZERWATY PRZYRODY

Rezerwaty przyrody to kolejna z powierzchniowych form ochrony przyrody, która obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi. Rezerwat tak jak i park krajobrazowy może mieć wyznaczoną otulinę. Uznanie obszaru za rezerwat lub w przypadku utracenia wartości przyrodniczych odwołanie rezerwatu przyrody następuje w drodze aktu prawa

miejscowego w formie zarządzenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska. Wyróżniamy 9 typów rezerwatów, tj. leśne, torfowiskowe, faunistyczne, krajobrazowe, przyrody nieożywionej, wodne, stepowe i słonoroślowe. W Wielkopolsce istnieje około 100 rezerwatów, z czego na terenie ZMPZ znajduje się aż 10. Praktycznie do wszystkich rezerwatów prowadzą szlaki turystyczne, dzięki którym możemy zobaczyć te unikatowe miejsca. Niemniej jednak pamiętajmy, że dla wielu z nich bardzo dużym zagrożeniem jest penetracja przez ludzi. Dlatego nie zapominajmy, aby nie schodzić ze szlaków i pod żadnym pozorem nie zrywać rosnących tam kwiatów.

(BK)

Tablica informacyjna przy rezerwacie (PŚ)

Okrągłak – rezerwat krajobrazowy na terenie gminy Pobiedziska. Utworzony został w 2002 r. i zajmuje powierzchnię 8,14 ha. Celem ochrony jest zabezpieczenie, ze względów biocenotycznych, naukowych i dydaktycznych, naturalnych procesów dynamicznych i zachodzących w kompleksie ekosystemów wodnych i bagiennych. Jego nazwa pochodzi od małego, bo zaledwie jednohektarowego, jeziora Okrągłak, którego kształt jest bardzo zbliżony do okręgu. Pozostała część rezerwatu to fragment doliny Cybinki. Wokół jeziora widoczny jest strefowy układ roślinności wodnej i wodno-błotnej. Rezerwat jest enklawą zbiorowisk

wodno-błotnych otoczonych lasami gospodarczymi. Na terenie rezerwatu stwierdzono występowanie 212 gatunków roślin naczyniowych, z których najcenniejsze są te objęte ochroną gatunkową, tj. wawrzynek wilczełyko i storczyk – kruszczyk szerokolistny. W rezerwacie bogaty jest także świat zwierząt. Można tam spotkać traszkę grzebieniastą, traszkę zwyczajną oraz ropuchę szarą. Gady reprezentowane są przez żmiję zygzakowatą, padalca, zaskrońca czy jaszczurkę zwinkę. Spośród ptaków na uwagę zasługują coraz liczniejsze żurawie, kokoszka i świerszczak, a spośród ssaków – bobry i wydry.

(BK)

Rezerwat przyrody Okrągłak (PŚ)

Jezioro Drążynek – to rezerwat torfowiskowy również leżący na terenie gminy Pobiedziska. Jest jednym ze starszych rezerwatów, gdyż utworzony został w 1954 r. Zajmuje powierzchnię 6,45 ha, a przedmiotem jego ochrony są siedliska roślinności torfowiskowej wytworzone na jeziorze o charakterze humusowego zbiornika ramienicowego. Jezioro znajduje się w niecce wytopiskowej powstałej wskutek działalności lodowca. Zróznicowana rzeźba terenu z licznymi pagórkami podnosi atrakcyjność tego terenu. Jezioro zasilane jest tylko wodami opadowymi, ulega

procesowi zarastania przez roślinność szuwarową, w której skład wchodzi trzcina, kłoc wiechowata i turzycza bagienna. Zarastanie jeziora przebiega stosunkowo szybko m.in. dlatego, że rosnącą tam kłoc cechuje duża produkcja biomasy, a ta z kolei stwarza warunki do rozwoju roślin torfowiskowych. Na Drążyńku możemy podziwiać także „nenufary”, czyli rośliny o liściach pływających, tj. grzybień biały i grązel żółty. Rośliny chronione występujące w tym rezerwacie to wawrzynek wilczełyko oraz rosiczka okrągłolistna.

(BK)

Rezerwat przyrody Jezioro Drążynek (IT)

Las Liściasty w Promnie – leży na terenie gminy Pobiedziska, nadleśnictwo Czarniejewo. Został utworzony w 1954 r. i obecnie ma powierzchnię 6,09 ha. Jest rezerwatem leśnym, którego celem ochrony jest zachowanie ze względu na biocenotyczne, naukowe i dydaktyczne kompleksu lasów łąkowych, łąkowych oraz olsu. Drzewostan rezerwatu tworzą głównie zespoły leśne, tj. ols

porzeczkowy, łąg jesionowo-olszowy, łąg wiązowo-jesionowy oraz łąg środkowoeuropejski. Stwierdzono tu występowanie 189 gatunków roślin naczyniowych, w tym chronionego wawrzynka wilczylika oraz lilii złotogłów. Chronione gatunki zwierząt to z owadów biegacze gładkie lub skórzaste, a z ptaków dzięcioł średni, raniuszek czy wilga.

(BK)

Okazale dęby (PŚ)

Jeziro Dębiniec – to rezerwat znajdujący się między Pobiedziskami-Letniskiem a Promieniem. Utworzony został w 1959 r. i ma powierzchnię 37,08 ha. Jest rezerwatem krajobrazowym, którego celem jest zachowanie ze względów biocenotycznych, naukowych i dydaktycznych stanowiska kłoci wiechowatej i innych roślin rzadkich i chronionych oraz walorów krajobrazowych jeziora Dębiniec. Rezerwat jest otoczony lasem łągowym, a na zboczach pagórków czołowomorenowych występują dąbrowy z ponad 160-letnimi sosnami i 130-letnimi dębami bezszypułkowymi. Na szczególną

uwagę zasługuje w tym miejscu tzw. aspekt wiosenny runa, gdy w kwietniu łąnowo kwitną zawilce gajowe i żółte oraz piżmaczek wiosenny. Na jeziorze występują także cenne zbiorowiska roślin pływających, tj. grzybienia białego, zanurzonych – wywłócznika kłosowego i rdestnicy grzebieniastej. Na dnie natomiast wykształciły się płaty rzadkich ramienic. W sumie stwierdzono występowanie 213 taksonów roślin naczyniowych. Niestety zagrożeniem dla tego miejsca jest obniżający się poziom lustra wody i coraz intensywniejsze wykorzystanie jeziora jako obszaru rekreacyjnego.

(BK)

Rezerwat przyrody Jezioro Dębiniec (IT)

Jezioro Czarne – rezerwat utworzony w 1959 r. Leży na terenie gminy Murowana Goślina i zajmuje obszar 17,75 ha. Jest to rezerwat florystyczny, którego celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych stanowisk rzadkich roślin związanych z jeziorami dystroficznymi oraz płem torfowiska przejściowego. Na terenie rezerwatu znajdują się dwa jeziora eutroficzne – Czarne Małe i Czarne Duże oraz dwa torfowiska mszarne.

Wody Jeziora Dużego cechuje bogata ilość związków organicznych, co powoduje niewielką przejrzystość, a ich kolor ma odcień brunatny. W rezerwacie stwierdzono występowanie 8 gatunków ramienic, 28 gatunków mszaków i około 156 roślin naczyniowych. Zagrożeniem dla rezerwatu jest obniżający się poziom wód gruntowych oraz zabudowa sąsiadujących terenów i coraz większa aktywność rekreacyjna.

(BK)

Rezerwat przyrody Jezioro Czarne (MK)

Jeziro Pławno – to rezerwat, który leży na terenie gminy Murowana Goślina. Został utworzony w 1978 r. i ma powierzchnię 16,71 ha. Jest to rezerwat krajobrazowy, którego celem jest zachowanie jezior i ich otoczenia wraz z występującą tam rzadką roślinnością. W skład rezerwatu wchodzi także niewielkie jezioro Kociołek. Wokół jezior występują lasy łąkowe, w których dominuje olcha czarna. Możemy tam spotkać brzozę omszoną, a w podszycie coraz radsze krzewy, takie jak kruszyna pospolita czy trzmielina zwyczajna. Jezioro Pławno ma 11 m głębokości i bardzo przejrzystą wodę, której niebieskawy kolor nadają rozpuszczone roztwory wapnia. Dzięki tej

przejrzystości i związanej z tym dużej ilości światła docierającej do dna zbiornika występują tam „podwodne łąki ramienicowe” z bardzo rzadką w Polsce ramienicą wielokolczastą. Jezioro Pławno w okresie letnim coraz częściej ulega wypłycaniu, co powoduje odsłonięcie osadów dennych oraz wynurzanie się łąk ramienicowych. W rezerwacie stwierdzono około 190 gatunków roślin naczyniowych, 28 gatunków mszaków i 9 gatunków ramienic. Zagrożeniem dla tego miejsca jest obniżający się poziom wód gruntowych oraz wkraczanie obcych inwazyjnych gatunków roślin, tj. czeremchy amerykańskiej i niecierpka drobnokwiatowego.

(BK)

Rezerwat przyrody Jezioro Pławno (MK)

Klasztorne Modrzewie koło Dąbrówki Kościelnej – to kolejny leśny rezerwat na terenie ZMPZ. Administracyjnie leży na terenie gminy Murrowana Goślina, w nadleśnictwie Łopuchówko. Został utworzony w 1962 r. i ma powierzchnię 5,81 ha. Celem ochrony jest zachowanie wielogatunkowego lasu mieszanego z udziałem modrzewia polskiego wyróżnionego jako podgatunek modrzewia europejskiego. Modrzew razem z sosną zwyczajną tworzy pierwsze piętro drzewostanu, którego wiek szacowany jest na 190 lat, a przeciętna wysokość to 37 m. W drugim piętrze występują graby i dęby w wieku 130–190 lat. Liczba modrzewi w tym rezerwacie systematycznie spada. Główną

przyczyną zamierania drzew są silne wiatry. Zacienione dno lasu powoduje też, że gatunek ten nie odnawia się w sposób naturalny. Aby zachować tę pulę genową, z drzew pobierane są szyszki z nasionami. Najcenniejsze wybrano jako „drzewa doborowe” lub, inaczej mówiąc, nasienne. Takie miano uzyskało 9 drzew charakteryzujących się najlepszymi cechami, tj. budową pnia, korony, zdolnością kwitnienia czy obradzenia nasion. Każde z tych drzew ma specjalny numer i jest zaewidencjonowane. Do rezerwatu prowadzą szlaki – pieszy niebieski z Zielonki do Tuczna i konny, zwany wilczym, z Głębozca do Stęszewka.

(BK)

Tablica informacyjna przy rezerwacie przyrody Klasztorne Modrzewie (BK)

REZERWAT PRZYRODY PRAWEM CHRONIONY

KLASZTORNE MODRZEWIE

REZERWAT ZOSTAŁ UTWORZONY W 1962 ROKU W CELU ZACHOWANIA ZE WIELKIM NADROBIEM I DYTARTYCZKOWY LASU MIESZANEGO O WYKŁADKACH PRZYRODNYCH I UŻYCIEM MODRZEWIA EUROPEJSKIEGO.

ADMINISTRACYJNIE LEŻY NA TERENIE LEŚNICTWA DABROWKA, NADLEŚNICTWO ŁOPUCHÓWKO, W ODDZIALE: 199 A I 199 B, OBEJMUJĄC OBRZĄB 60 HA.

I PIĘTRO DRZEWI TWORZY MODRZEWE I SOSNA W WIEKU OK 190 LAT PRZECIĘTNA WYSOKOŚĆ 37 M. PIĘTRZEM 50 CM.

A PIĘTRZO TWORZY DĄB BUK, GRAB I WIEKIE DĄB (BELLAT W D- STANIE DOBRAŁ) STYPIENIOWY I DRZEWA DOBOROWE MODRZEWIA EUROPEJSKIEGO.

/ REZERWAT BRUTY JEST OCHRONA CZĘŚCINA.

PLAN REZERWARTU
SKALA 1:1000

LEGENDA
TEREN REZERWARTU
ODDZIAŁ 199 A
ODDZIAŁ 199 B
SZTETNA
- - - TRASA PRZEBIEGANIA
- - - TRASA DYTARTYCZKOWA
- - - TRASA ZACHOWAWCA
ZARZĄDZA W 199 B.

NADLEŚNICTWO
ŁOPUCHÓWKO

Las Mieszany w Nadleśnictwie Łopuchówko – to drugi leśny rezerwat na terenie gminy Murowana Goślina. Tak jak poprzedni utworzony został w 1962 r. i ma powierzchnię 10,83 ha. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych swobodnego przebiegu procesu regeneracji ekosystemu lasu grądowego. Rezerwat porośnięty jest około 210-letnim drzewostanem sosnowo-dębowym. Drugie piętro stanowią dęby szypułkowe, graby oraz nieliczne buki. Na przykładzie tego drzewostanu widać, jak las

mieszany przekształca się w las liściasty. Stwierdzono występowanie 80 gatunków roślin naczyniowych, w tym objętych częściową ochroną konwalii majowej i rokitnika pospolitego. W tym starym drzewostanie spotkać możemy także rzadkie i chronione owady. Zaliczyć możemy do nich biegacza granulowanego i fioletowego oraz krewniaka jelonka rogacza – ciółka matowego. Zagrożeniem dla celów ochrony tego rezerwatu jest wnikanie gatunków nierodzimych oraz niestety ruch turystyczny.

(BK)

Rezerwat przyrody Las Mieszany (PŚ)

Żywiec Dziewięciolistny – rezerwat utworzony w 1974 r. Jest rezerwatem florystycznym o powierzchni 10,51 ha z małym fragmentem otuliny. Administracyjnie leży na terenie gminy Murowana Goślina i nadleśnictwa Łopuchówko. Celem ochrony tego rezerwatu jest zachowanie stanowiska rzadkiej rośliny, jaką jest żywiec dziewięciolistny. Całą powierzchnię rezerwatu porasta ponad 120-letni drzewostan bukowy z domieszką

dębu szypułkowego i grabu. Pochodzenie żywca dziewięciolistnego na tym terenie prawdopodobnie nie jest naturalne. W drzewostanie, w którym występuje, rosną także daglezie zielone, dęby czerwone i sosny czarne, co świadczy o ingerencji człowieka. Naturalnie roślina ta występuje na terenach podgórskich i górskich. Jest to jej wysunięte najdalej na północ stanowisko w Polsce.

(BK)

Stary drzewostan w rezerwacie przyrody Żywiec Dziewięciolistny (MK)

Śnieżycowy Jar – to chyba najbardziej rozpoznawalny i najczęściej odwiedzany rezerwat na terenie ZMPZ. Ten florystyczny rezerwat utworzony został w 1959 r. i ma powierzchnię 9,75 ha. Administracyjnie leży na terenie gminy Murowana Goślina i nadleśnictwa Łopuchówko. Celem ochrony jest zachowanie występującej tam masowo śnieżycy wiosennej, która objęta jest ochroną gatunkową. Jest to jedna z najszybciej zakwitających roślin w Polsce. Łany kwitnących kwiatów robią ogromne wrażenie i ściągają tysiące turystów. Pierwsze kwitnące rośliny mogą pojawiać się już w lutym, nawet pod śniegiem. Gatunek ten występuje

W drodze do Śnieżycowego Jaru (AB)

głównie w lasach łąkowych na terenach podgórskich i górskich. Niestety część turystów nie może się opanować i schodzi ze szlaków, rozdeptując i zrywając kwiaty.

(BK)

Śnieżycy wiosenna (AB)

POMNIKI PRZYRODY

Pomniki przyrody to forma ochrony przyrody, na którą należy koniecznie zwrócić uwagę, wędrując po szlakach ZMPZ. Pierwszy raz tej nazwy użył niemiecki przyrodnik i podróżnik Aleksander von Humboldt. Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajoobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie.

W gminie Czerwonak znajdują się 63 pomniki przyrody, w tym 58 pojedynczych drzew i 5 grup. Najciekawszym pomnikiem jest słynny

Dąb Bartek w Owińskach (IP)

Dąb Bartek w Owińskach przy ul. Cysterek, którego obwód wynosi 770 cm. Według legendy drzewo kazał posadzić król Władysław Jagiełło na pamiątkę nawrócenia Litwy i pobicia Krzyżaków pod Grunwaldem. Obecnie Bartek ma już ponad 600 lat i w 1806 r. podziwiał go cesarz Napoleon, gdy przejeżdżał przez Owińska. Poza tym warto też odwiedzić pomnikową aleję przy ul. Poznańskiej prowadzącą z Mielna do Wierzonki.

W granicach administracyjnych gminy Kiszkowo znajdują się 53 pomniki przyrody, w tym 48 pojedynczych drzew i 5 grup z łączną liczbą 23 drzew. Najstarszy pomnik przyrody został ustanowiony 31 sierpnia 1980 r. i jest nim dąb szypułkowy rosnący na skraju Puszczy Zielonki w Karczewie. Największym drzewem jest jesion wyniosły w Łągiwnikach Kościelnych o obwodzie pnia wynoszącym 545 cm.

Na obszarze miasta i gminy Murowana Goślina znajdują się 124 pomniki przyrody. Z tego 122 pojedyncze drzewa, w tym ponad 700-letni cis o trzech, a wyżej pięciu pniach w parku przy ul. Poznańskiej w Murowanej Goślinie oraz dwie aleje: I – 18 wiązów pospolitych i 2 kasztanowce pospolite, II – 15 kasztanowców białych w Zielonce.

Na terenie gminy Pobiedziska znajduje się 67 pomników przyrody, w tym jeden okazały głąz narzutowy leżący w sąsiedztwie rezerwatu przyrody Jezioro Dębiniec. Do najbardziej charakterystycznych drzew należą: robinia akacjowa rosnąca przy kościele św. Michała Archanioła w Pobiedziskach oraz sosna zwyczajna „Parasol” w Jerzykowie.

W gminie Skoki znajdują się 23 pomniki przyrody, w tym 2 głązy

narzutowe. Do najciekawszych należą aleje drzew, m.in.: aleja 129 lip drobnolistnych przy drodze pomiędzy Pawłowem Skockim a Stawianami, grupa 10 drzew przy drodze leśnej w Dzwonowie oraz aleja 29 dębów szypułkowych w Rościnnie.

Najpiękniejsze pomniki przyrody na terenie gminy Swarzędz znajdują się wokół pałacu będącego siedzibą Muzeum Przyrodniczo-Łowieckiego w Uzarzewie. Jest tam urządzone przez Augustyna Denizota pod koniec XIX w. park angielski

o powierzchni 6,5 ha. Wśród kilkuset drzew sześć ma status pomników przyrody. Najłatwiej zauważyć platan o obwodzie 548 cm po lewej stronie drogi od stajni do dworu. Ma gałąź uciętą przez ogrodnika i wszczepioną w znajdującą się powyżej, dla jej podtrzymania. Inne to kolejny platan (437 cm obwodu), dąb szypułkowy (306 cm), modrzew (283 cm), buk zwyczajny (344 cm), lipa drobnolistna (370 cm). W parku jest też kaskada stawów.

(BK, AGCz, AGK, AGP, AGS)

Pomnikowy platan w parku w Uzarzewie (WB)

UŻYTKI EKOLOGICZNE

Użytki ekologiczne to kolejna z powierzchniowych form ochrony przyrody, ale o charakterze lokalnym. Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody są to zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania

lub miejsca sezonowego przebywania. Przeważnie użytki ekologiczne są małe i mają powierzchnię kilku hektarów. Mimo tego są bardzo ważne, jeśli chodzi o zachowanie bioróżnorodności. Organem ustanawiającym tę formę ochrony przyrody jest rada gminy. Na terenie ZMPZ zostało utworzonych jak na razie zaledwie 5 użytków ekologicznych. W gminie Murowana Goślina: Mokradła na Jeziolem Kamińsko, Łąki Gackie i Boduszewo, w gminie Skoki: Uroczysko Smolaraki (w Potrzeńcu) oraz Uroczysko Pomarzanek (w Pomarzanekach). Są to tereny bagienne, miejsca lęgowe ptactwa wodnego, ostoje drobnej fauny i dzikiej zwierzyny leśnej.

(BK)

Sarna – kozioł (IT)

CZTERY PORY ROKU W PUSZCZY ZIELONCE

ZIMA (GRUDZIEŃ, STYCZEŃ, LUTY)

Zima to czas, w którym najrzadziej zapuszczamy się w leśne ostępy Puszczy Zielonki. Powodów jest wiele: niska temperatura, śnieg utrudniający dojazd do samej puszczy oraz utrudniający, a czasem wręcz uniemożliwiający poruszanie się po szlakach. Jednak w słoneczny, bezwietrzny dzień, najlepiej po świeżych opadach śniegu lub mgłę powodującej szadź, warto wybrać się na taki spacer. Niesamowite wrażenia estetyczne i krajobrazowe gwarantowane! Oprócz podziwiania ośnieżonych drzew możemy poćwiczyć rozpoznawanie śladów i tropów zwierząt. Chodząc po szlakach, spotkamy najwięcej tropów danieli i ich samych, dlatego że w puszczy jest ich najwięcej. O tej

porze roku daniela zmieniają ubarwienie z letniego rudawobrazowego w białe plamki na brunatne, znacznie ciemniejsze od ubarwienia jeleni i saren. Rozpoznawanie ich tropów może jednak przysporzyć wiele trudności, zwłaszcza osobom niedoświadczonym. Tropy danieli w puszczy można pomylić z tropami jeleni i saren. Z rozpoznaniem tropów dorosłych byków jeleni nie powinno być problemu, ponieważ są największe, ale już odróżnienie tropów byka daniela od łani i cielaka jelenia lub cielaka daniela od sarny nie będzie takie łatwe. Tropy dzików najbardziej podobne są do jelenich, lecz z dużo bardziej zaznaczonymi raciczkami, które są większe i szerzej rozstawione. Dla zainteresowanych dodam, że doświadczony tropiciel jest w stanie po tropach określić nie tylko gatunek zwierzęcia, ale także wiek, płeć, a nawet to, czy łania jest w ciąży. W grudniu i na początku stycznia

Zimowy las (IT)

dziki mają swój okres godowy zwany w gwarze łowieckiej huczka. Zbierają się wtedy w duże stada – watahy liczące od kilkunastu do kilkudziesięciu osobników. Coraz częściej jednak zdarza się, że dziki przystępują do rozrodu w innych porach roku. Jest to najprawdopodobniej spowodowane łagodniejszymi zimami i coraz większymi plantacjami kukurydzy, która stanowi obecnie ich główne źródło pokarmu. W związku z tym, chodząc po lesie, możemy spodziewać się loch prowadzących małe pasiakki we wszystkich porach roku, jednak najczęściej w końcu lutego i marcu. Z innych zwierząt możemy spotkać lisy, kuny leśne, wiewiórki, a czasem jenoty. Te ostatnie w mroźne i śnieżne dni zapadają w krótki sen zimowy. Wykorzystują do tego swoje nory, zajmują także nory lisów i borsuków, a nawet wykroty drzew.

W czasie zimy oprócz ssaaków w Puszczy Zielonce możemy

Łabędzie nieme i krzyżówki (IT)

obserwować zimujące w Polsce ptaki. Najbardziej znane i łatwe do rozpoznania są dzięcioły, a wśród nich nasz najpospolitszy dzięcioł duży. Idąc szlakiem, możemy je zobaczyć przelatujące z drzewa na drzewo lub częściej je usłyszeć, kiedy to ostukują pnie i konary w poszukiwaniu owadów zimujących w spękaniach kory. Zimą dzięcioły żywią się także nasionami sosen, świerków i modrzewi. Wyciągnięcie nasion z zamrożonych szyszek nie jest łatwe. Najpierw ptak musi taką szyszkę oderwać od gałązki, a następnie przenieść w odpowiednie

Zimowy krajobraz (IT)

Zachód słońca w krajobrazie rolniczym (IT)

miejsce zwane kuźnią. Kuźnie dzięcioła znajdują się w rozwidleniach gałęzi lub spękaniach kory grubych drzew, np. lip lub dębów. Kuźnie wykorzystywane są przez dłuższy czas i pod takim drzewem można znaleźć sporo rozłupanych szyszek. Oprócz dzięciołów dużych możemy spotkać także nasze największe dzięcioły czarne, dzięcioły średnie – bardzo podobne do dzięciołów dużych. Znacznie trudniej zobaczyć dzięcioły zielone, które głównie odżywiają się mrówkami, nawet zimą przekopują się przez warstwy śniegu, aby dostać się do mrowiska. Z ptaków drapieżnych zostających

u nas na zimę możemy zaobserwować myszołowy zwyczajne i włochate siedzące na pojedynczych drzewach lub krzewach, wypatrujące zdobyczy. W pobliżu osiedli ludzkich za to jest szansa na spotkanie jastrzębia lub krogulca. Obserwacje tych dwóch gatunków trwają zazwyczaj kilka sekund, kiedy to widzimy je, jak gonią inne ptaki. Krogulce w pościgu za wróblem lub sikorką potrafią przelecieć tuż nad głową przechodzącego człowieka. Zimą możemy też zobaczyć wiele ptaków wróblowatych, najczęściej sikory bogatkę i modraszkę. Poza nimi w Zielonce występują jeszcze sosnowka, czubatka, uboga i czarnogłówka. Jeśli dostrzeżemy ptaka schodzącego głową w dół po pniu drzewa, możemy być pewni, że natknęliśmy się na kowalika. Oprócz tej umiejętności kowalik potrafi jeszcze zalepiać otwory dziupli i dostosowywać je do wielkości własnego ciała. Sójka to kolejny gatunek na zimowym szlaku w puszczy. W tym

Rudel saren (IT)

czasie ptaki te odżywiają się żołądziami schowanymi w swoich spiżarniach. O części z nich jednak nie pamiętają i przez to przyczyniają się do rozsiewania nasion. Przy zabudowaniach i na granicy lasu możemy spotkać jeszcze sroki i kruki, nasze największe ptaki wróblowate. (BK)

WIOSNA (MARZEC, KWIECIEŃ, MAJ)

W leśnym kalendarzu to pora kolorów, zapachów i przede wszystkim odgłosów ptaków! Kakofonia szczebiotów, pisków, treli i gwizdów zaczyna się w marcu, a nawet wcześniej i z każdym wiosennym dniem przybiera na sile. Jest to powiązane z tym, że coraz więcej gatunków ptaków wraca do nas z zimowisk. Pierwsze zaczynają śpiewać te, które zimowały. Charakterystyczny dwusylabowy głos bogatki jest jednym z pierwszych i najpospolitszych głosów wiosennych. Bardzo chętnie

zasiedla budki lęgowe rozwieszane w lesie. Należy do ptaków niezwykle odważnych i mimo wielkości zbliżonej do wróbla potrafi zaatakować nawet człowieka w obronie swojego gniazda. Innym ciekawym mieszkańcem podmokłych części puszczy jest nasz najwyższy ptak – żuraw. Przylatuje do nas już na początku marca i zaczyna swoje toki. Jego głos zwany klangorem jest znany chyba wszystkim miłośnikom leśnych spacerów. Warto spróbować podpatrzeć jego tańce godowe. Wbrew pozorom nie jest to takie trudne, wystarczy wolno i bardzo cicho poruszać się po szlaku. W czasie wędrowek po Puszczy Zielonce warto zajrzeć nad jej jeziora i stawy. Praktycznie na każdym z nich możemy spotkać pływającego czarnego ptaka z białym „czołkiem”. Jest to łyska, często mylnie uważana za kaczkę. Wiosną, kiedy ptaki ustalają granice swoich rewirów, dochodzi między łyskami do

Mniszki lekarskie (PŚ)

Chmara byków jeleni (PŚ)

bardzo efektownych walk. Najpierw przeciwnicy pływają naprzeciwko siebie z wyprostowanymi szyjami, stroszą pióra i unoszą skrzydła. Kiedy te postawy nie odstraszą rywala, dochodzi do bezpośredniej konfrontacji, używają wtedy dziobów, skrzydeł i dają sobie nawzajem solidne kopniaki. Dużo rzadsza i trudniejsza do zaobserwowania jest mniejsza „kuzynka” łyski – kokoszka, zwana czasami kurką wodną. Ma ona czerwoną płytkę rogową i dziób z żółtą końcówką. Innym dość pospolitym ptakiem wodnym,

Dzięcioł zielony (PŚ)

którego możemy spotkać prawie na każdym większym jeziorze w puszczy, jest perkoz dwuczuby. Śpiew perkozów nie należy do najmilszych dla ludzkiego ucha, ale za to ich taniec godowy to prawdziwy balet na wodzie. Nad jeziorami i stawami o większej powierzchni trzcinowisk można usłyszeć charakterystyczne buczenie bąka. Jego głos jest podobny do dźwięku, jaki powstaje przy dmuchaniu w pustą butelkę, i słyszany jest z dużej odległości. Doskonale kamuflujące ubarwienie czyni bąka praktycznie niewidzialnym w łąkach trzcin. Przy bardzo dużym szczęściu o zmroku można zobaczyć „czaplę” sylwetkę ptaka przelatującą nad szuwarami. Innym ciekawym ptakiem, którego możemy praktycznie zauważyć tylko w czasie lotu tokowego, jest słonka. Jest ona wielkości gołębia z bardzo długim dziobem i tak samo jak bąk bardzo dobrze maskującym ubarwieniem upodabniającym ją do ściółki leśnej. Głos słonki nazywany

jest chrapaniem, które trochę przypomina, i zakończony jest cichym gwizdem. Samiec wydaje ten głos, latając po zachodzie słońca powyżej koron drzew, nad swoim rewirem.

Wczesną wiosną spostrzegawcza osoba patrząca pod nogi w czasie leśnych spacerów ma szansę znalezienia poroża jeleni lub danieli, tzw. zrzutów. Im starszy byk, tym wcześniej zrzuca poroże, młode noszą je nawet do maja. Poroże jelenia nazywamy wieńcem i składa się z dwóch tyk. Tyki osadzone są na możdżeniach. W zależności od wieku i kondycji fizycznej mają różną liczbę odnóg. Prawidłowo rozwinięta tyka u dorosłego byka posiada oczniak –odnogę pierwszą od dołu, tuż nad nim nieco mniejszy nadoczniak, potem opierak i zakończona jest koroną. Przykładowy opis wieńca jelenia to szesnastak nieregularny, jednostronnie koronny – rozszyfrowanie tego zapisu pozostawiamy zainteresowanym. Poroże danieli to łopaty, jest mniejsze od wieńca jelenia. Tyka danieli

zbudowana jest z oczniaka, opieraka, bardzo rzadko nadoczniaka, spłaszczenia nazywanego łopatą, które z tyłu zakończone jest sękami, a największy z nich, znajdujący się na dole, to ostroga. W czasie wędrówek po lesie warto także zwracać uwagę na nory. Ich mieszkańcami najczęściej są lisy lub borsuki. Borsuk to czyścioch, wokół jego nory jest porządek, nie ma resztek jedzenia, a toaleta znajduje się w odległości kilkunastu metrów. Lis jest jego przeciwieństwem. Przed wejściem do jego nory możemy znaleźć pióra, kości, resztki skóry i sierść. Niekiedy zdarza się, że oba gatunki mieszkają koło siebie, używają wtedy osobnych wejść. Koniec maja jest to czas, kiedy małe liski zaczynają odkrywać świat. Są wtedy bardzo ciekawskie i niepłochliwe. Dają się podejść na kilkanaście metrów, a spłoszone szybko wychodzą z powrotem z nory. Takie spotkanie może być ich pierwszym kontaktem z człowiekiem.

(BK)

Bocian biały (PŚ)

LATO (CZERWIEC, LIPIEC, SIERPIEŃ)

Na początku czerwca można jeszcze usłyszeć pieśni ptaków, zwłaszcza tych, które późno przylatują do Polski lub mają po 2–3 legi w ciągu roku. W puszczy możemy spotkać jedyne ptaka w naszym kraju, który jest pasożytem gniazdowym. Mowa oczywiście o wszystkim znanym ze słyszenia kukułce. W locie przypomina trochę krogulca, kiedy siedzi na gałęzi, ma często lekko opuszczone skrzydła i rozpostarty ogon. Istnieją dwie odmiany barwne. Kukułka podrzuca swoje jajka wielu gatunkom ptaków. W zależności od środowiska wybiera gniazda tych najpospolitszych. „Ofiarą” kukułek padają najczęściej piecuszki, pokrzewki, trzcinniczki, trzciniaki, pliszki, rudziki. Zanim samica kukułki podrzuci jajko do danego gniazda, obserwuje je przez dłuższy czas. Zniesienie musi być

dokonane w odpowiednim momencie. Nie za późno, tak aby młoda kukułka wykluła się pierwsza. Samica, składając własne jajo, zabiera jedno, tak aby liczba jaj się zgadzała. Po wykluciu się młoda kukułka wyrzuca z gniazda pozostałe jaja lub wyklute już pisklęta, eliminując konkurencję o pokarm. Kiedy urosnie, sama instynktownie wie, jak i kiedy podjąć wędrówkę na swoje tradycyjne zimowiska, mimo braku jakiegokolwiek kontaktu z innymi przedstawicielami swojego gatunku. Innym ciekawym ptakiem, jakiego możemy spotkać na szlaku latem, jest siniak. Należy on do rodziny gołębi, jest nieco mniejszy od pospolitego grzywacza, nie ma białych plam na bokach szyi i białych pasków na skrzydłach. Zamieszkuje głównie te miejsca puszczy, gdzie występują stare drzewostany z odpowiednio wielkimi dziupłami. Najczęściej zasiedla dziuple po dzięciołach czarnych. Rzadszym i zarazem

Pola przed żniwami (IT)

najmniejszym przedstawicielem naszych gołębi, którego możemy zaobserwować bardziej na obrzeżach lasów, jest turkawka. Ten mały, kolorowy gołąbek podejmuje dalekie wędrówki na zimowiska i leci aż na południe Sahary. Przechodząc na szlakach przez tereny otwarte, takie jak nieużytki lub większe zręby, możemy zobaczyć i usłyszeć naszego „leśnego skowronka” – lerkę, zwanego czasami skowronkiem borowym. Śpiewa, latając wysoko nad koronami drzew lub siedząc na czubku drzewa. Niedoświadczony obserwator może pomylić lerkę ze świergotkiem drzewnym. Świergotek jest przedstawicielem pliszek, ma bardziej smukłą sylwetkę i dłuższy ogon. Swoją śpiew przewaźnie zaczyna, siedząc na czubku drzewa, wzbija się w powietrze i przelatuje na inne miejsce. Mijając świerki rosnące przy szlaku, możemy czasami usłyszeć ciche, ale za to bardzo wysokie piski. Wydaje je mysikrólik

Słoneczniki (IT)

– malutka szara kulka, trudna do zauważenia, używająca do budowy swojego gniazdka pajęczych nici.

Koniec maja i początek czerwca to okres rodzenia się małych saren, danieli i jeleni. W tym czasie łanie odłączają się od chmar i samotnie wydają na świat swoje młode. Małe cielaki danieli i jeleni oraz koźlęta saren mają ochronne ubarwienie, są jasnorude w białe plamki. Pamiętajmy, żeby nie dotykać znalezionych w lesie małych saren i innych zwierząt. Ich matki zostawiły je dlatego, że nas usłyszały, i odbiegły, żeby nie narażać ich na niebezpieczeństwo.

Zając szarak (IT)

Dotykanie może spowodować, że matka poczuje inny zapach i je zostawi lub przyciągnie on drapieżniki. Kiedy zobaczymy kozłą, powinniśmy jak najszybciej oddalić się od tego miejsca i nie sprawdzać, czy żyje lub się rusza, bo bezruch to jego jedyny sposób obrony. To samo dotyczy ptaków. Często np. znajdowane i zabierane są pisklęta puszczyków. Sowy te wcześniej opuszczają gniazdo i zdarza im się spaść z drzewa, ale potrafią, używając dzioba i pazurów, wspiąć się z powrotem. Przedłom lipca i sierpnia to okres godowy saren, nazywanej w gwarze łowieckiej rują. W tym czasie możemy zaobserwować, jak kozioł goni kozę, ma pochylony łeb i nie odstępuje jej ani na krok. Takie gonitwy mogą trwać kilka, a nawet kilkanaście godzin i są bardzo wyczerpujące. Zdarza się, że bieganie takie odbywa się na jednej polanie lub wokół drzewa, a zwierzęta są tak zajęte sobą, że nie zauważają nawet przebywającego bardzo blisko obserwatora. Okres letni to u jeleni i danieli czas intensywnej budowy wieńców i łopat. Poroże to tkanka kostna bardzo szybko rosnąca. Niewiele osób zdaje sobie sprawę, że taki kilkukilogramowy wieniec dorosłego byka jest nakładany w zaledwie 5 miesięcy! W czasie wzrostu poroże pokryte jest delikatną, owłosioną skórką, zwaną scypułem. Scypuł jest bardzo silnie ukrwiony, a każde nawet najmniejsze uszkodzenie rosnącego poroża może spowodować jego zniekształcenie. W połowie lata byki kończą budowę poroża i je wycierają. Tak jak w przypadku zrzucania stare osobniki robią to wcześniej, a młode później, nawet we wrześniu. Wyszczający scypuł jest ścierany na

gniach i gałęziach drzew. Początkowo jest on biały, a kolor, jakiego nabiera, zależy w dużej mierze od gatunków drzew i krzewów, na jakich był wycierany. O byku z częściowo wytartym porożem z wiszącymi jeszcze kawałkami scypułu mówimy, że jest oflagowany.

(BK)

JESIEŃ (WRZESIEŃ, PAŹDZIERNIK, LISTOPAD)

Jesienią w czasie wieczornych spacerów z pewnością usłyszymy znane, charakterystyczne huczenie wykorzystywane w wielu filmach. Jest to głos naszej najpospolitszej sowy – puszczyka. Można go spotkać w całej puszczy. Jesienią puszczyki zajmują swoje rewiry lęgowe i ich aktywność w tym okresie jest największa. Gnieźdzą się w dziuplach lub odpowiednio dużych skrzynkach lęgowych. Żywią się gryzoniami i małymi ptakami. Jak wszystkie sowy puszczyk zwraca niestrawione resztki pokarmu, tj. kości, sierść, pióra, w postaci wypluwek. Takie wypluwki to bardzo cenne źródło informacji nie tylko dla ornitologów, ale także dla osób zajmujących się badaniem gryzoni. Na podstawie kości i zębów można rozróżnić poszczególne gatunki myszy, norników itp. i przez to stwierdzić ich występowanie na danym terenie. Wczesną jesienią na zbiornikach wodnych możemy spotkać jeszcze stadka rodzinne łabędzi niemych. Czasami wśród młodych szarobrzazowych ptaków zdarzają się jasnokremowe. Takie osobniki należą do odmiany barwnej *immutabilis*, zwanej potocznie odmianą polską. Dorośle osobniki można odróżnić od

formy zwyczajnej po kolorze dzioba i nóg, które są dużo jaśniejsze od pozostałych. Młode łabędzie osiągają zdolność lotu dopiero po około 4–5 miesiącach. Wędrując w pogodny jesienny dzień, a takie wybieramy najczęściej na spacer, czasami usłyszymy śpiew strzyżka. Jest to mały szarobrunatny ptak z krótkim zadartym ogonem. Trudno go dostrzec, gdyż bardzo dobrze chowa się wśród roślin. Kiedy przelatuje z jednej kępy roślin do drugiej, nisko nad ziemią, bardziej przypomina dużą ćmę niż ptaka. Strzyżek słynie także z budowy kilku gniazd, jedno z nich wykorzystuje jako lęgowe, a pozostałe jako noclegownie. Drugim jesiennym śpiewakiem jest rudzik, szary ptaszek z rudawym ślinikiem. Jesień to okres migracji ptaków na zimowiska. Możemy wtedy spotkać duże stada czyży lub dzwońców. W czasie jesieni niektóre gatunki żerują wspólnie, i tak w jednej grupce możemy zobaczyć różną gatunki sikor, zięby,

kowaliki, pełzaczki, a wśród nich nawet dzięciołka. Na niebie pojawiają się klucze ciągnących gęsi.

Druga połowa września i początek października to czas najbardziej widowiskowego i najgłośniejszego spektaklu. Rykowisko, czyli okres godowy króla Puszczy Zielonki – jelenia. Jego ryczenie jest słyszane z odległości nawet kilku kilometrów. Dorosły byk gromadzi wokół siebie chmurę łań i broni przed odbiciem przez inne samce. Zazwyczaj wokół jednego stadnego byka przebywa kilka młodszych osobników, zwanych chłystami. Do walki dochodzi rzadko i tylko w sytuacji, gdy trafią na siebie dwa równie silne byki. Musimy pamiętać, że taka walka to dla zwierzęcia zużycie cennej energii oraz niebezpieczeństwo zranienia się. W czasie rykowiska byk prawie nie je i traci w tym krótkim okresie 20–30% masy ciała. Swoim ryczeniem oznajmia innym jeleniom, że to jego teren i jego łąnie. Możemy po głosie rozróżnić poszczególne osobniki.

Sarna (IT)

Zachód słońca (IT)

Inaczej ryczą byki samotne poszukujące samic, inaczej byki stadne. Niestety w Zielonce rykowiska są coraz cichsze i mniej intensywne. Spowodowane jest to dużą ilością nieodpowiedzialnych osób odwiedzających puszcę, chodzących nie tylko po szlakach, ale po wszystkich możliwych miejscach, takich jak np. uprawy, młodniki czy rezerваты przyrody. Na przełomie października i listopada do rozrodu przystępują daniela. Ich okres godowy nazywamy bekowiskiem. Ma ono

podobny przebieg jak rykowisko jeleni. Dorosły byk łopatacz jeszcze przed bekowiskiem kopie przednimi badylami (nogi jeleni i danieli w gwarze łowieckiej) małe dolki zwane kołyskami. Daniela nie są tak agresywne i tolerują w zasięgu wzroku chłysty, nie dopuszczając ich w pobliże łań. Bekanie daniela nie jest zbyt donośne i może być słyszane z odległości kilkuset metrów. Jesień to okres, w którym sarny zrzucają swoje poroże, zwane parostkami. Na prawidłowo rozwiniętej tyce u dorosłego kozła wyróżnić możemy odnogę przednią, tylną i grot. Jeśli kozioł ma tak ukształtowane obie tyki, mówimy, że jest szóstakiem regularnym. Kiedy parostki mają tylko dwie odnogi, wtedy jest widłakiem. Młode koziołki o prostych nierozwidlonych parostkach to szpicaki, natomiast dorosłe to szydlarze.

(BK)

Wiewiórka (IT)

Trakt bednarski (IT)

Chodząc po lesie, miejmy świadomość, że nie jesteśmy w nim sami i cały czas ktoś nas bacznie obserwuje.

NAJWIĘKSZY WRÓG PUSZCZY

Puszcza Zielonka jest miejscem intensywnie wykorzystywanym rekreacyjnie... i bardzo dobrze, bo jest do tego świetnie przygotowana. Świadczy o tym ilość szlaków turystycznych najróżniejszej maści... piesze, rowerowe, nordic walking, konne, a nawet kajakowe. Nie brakuje też dobrej infrastruktury w postaci miejsc parkingowych i wiat biwakowych, ale przy tej ilości osób, które decydują się na spędzanie wolnego czasu w puszczy, nie ma tylu pojemników na śmieci, bo być nie może. Leśne szlaki to nie ulice, na

których na każdym rogu stoi kosz. Niestety część „turystów” cały czas pozostawia po sobie „ślady swojej obecności” w postaci niezliczonej ilości śmieci. Pamiętajmy, że Puszcza Zielonka to nasze wspólne dobro! Żeby temu zaradzić, wystarczy wszystko, co przynieśliśmy, zabrać ze sobą. Pozostawione śmieci nie znikają same. Koszty zbierania i zagospodarowywania tych odpadów ponoszą gminy oraz nadleśnictwa, przeznaczając na to środki finansowe, które mogłyby zostać wykorzystane na jeszcze lepsze zagospodarowanie i urządzenie miejsc turystycznych i rekreacyjnych.

(BK)

Wysypisko śmieci w lesie (BK)

(11)

PODPOZNAŃSKIE BOGACTWO

Związek Międzygminny „Puszcza Zielonka”

Związek Międzygminny „Puszcza Zielonka” został utworzony w 2000 r. przez gminy Czerwonak, Kiszkowo, Murowana Goślina, Pobiedziska, Swarzędz i Skoki. Są to gminy, których obszar częściowo lub w całości znajduje się na terenie Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka. Pierwsze spotkanie inicjujące powstanie Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka” odbyło się 16 listopada 1999 r. Poza gminami w tworzenie tej inicjatywy zaangażowały się instytucje, tj. Nadleśnictwo Łopuchówko, Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego, Leśny Zakład Doświadczalny Akademii Rolniczej oraz nieistniejące już Nadleśnictwo Czerwonak.

Przez kilka następnych miesięcy trwały działania organizacyjne i administracyjne, które doprowadziły do wypracowania formuły funkcjonowania związku, co zostało zwieńczone wpisaniem Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka” do Rejestru Związków pod pozycją 209 z datą 11 grudnia 2000 r. Łączna powierzchnia gmin związkowych to ponad 861 km², na których znajduje się bardzo dużo wszelkiego rodzaju atrakcji turystycznych. Są tam ciekawe miejsca dla miłośników przyrody, historii i kultury. Organizowane są koncerty, wystawy, pikniki, spotkania, wszelkiego rodzaju rajdy, sprints czy biegi.

(BK)

UROKLIWE MIASTA I WSIE

Puszcza Zielonka i okolice to administracyjnie teren sześciu gmin: Czerwonak, Kiszkowo, Murowana Goślina, Pobiedziska, Swarzędz i Skoki. Wspólnie tworzą one Związek Międzygminny „Puszcza Zielonka”. Łączna powierzchnia gmin związkowych to ponad 861 km². Te malownicze tereny zachwycać

mogą nie tylko pięknem przyrody. Gminne miejscowości oraz mniejsze wsie i miasteczka zachęcają do odwiedzenia swoich klimatycznych małych rynków, poznania zabytkowej małomiasteczkowej zabudowy, piastowskiej oraz szlacheckiej historii, a także do aktywności dzięki licznym organizowanym tam atrakcjom.

(BK)

Panorama Skoków (ZT)

CZERWONAK

Geneza nazwy miejscowości do dziś nie jest wyjaśniona. Najprawdopodobniej wywodzi się od czerwca polskiego – owada hodowanego na stokach Dziewiczej Góry przez owińskie cysterki dla uzyskania czerwonego barwnika.

Według innej teorii nazwa ma związek z Czerwonym Młynem, położonym kiedyś w dolinie Warty. Wieś pierwszy raz wzmiankowana była w 1411 r. jako Czirwony Mlin. W 1545 r. proboszcz katedry poznańskiej sprowadził do Czerwonaka papiernika, któremu polecił w miejscu istniejącego młyna założyć papiernię. Była to jedna z dwóch istniejących wówczas papierni w Wielkopolsce. W 1860 r. zakończono w Czerwonaku proces uwłaszczania chłopów, akty własności nadając 12 gospodarzom. Dwadzieścia lat później wieś liczyła 21 domów i 224 mieszkańców. W 1905 r. uruchomiono linię kolejową łączącą Poznań ze Skokami a od 1908 r. również z Wągrowcem, co dało początek rozwojowi przemysłu i przyczyniło się do

Os. Leśne w Koziegłowach (AGCz)

określania Czerwonaka mianem najbardziej uprzemysłowionej wsi w Polsce. W 1927 r. powrócono do papierniczych tradycji Czerwonaka, gdy bracia Ferdynand i Christian Queckowie przystąpili do budowy fabryki papieru. W latach 30. powstała Szkoła Podstawowa i Ochotnicza Straż Pożarna, a na gruncie podarowanym przez gospodarza Józefa Krausego, ówczesnego sołtysa Czerwonaka, swoją siedzibę wybudowało Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół”. Po wybuchu wojny 1 września 1939 r. sołtys Czerwonaka utworzył Straż Obywatelską i sam stanął na jej czele, biorąc udział w starciu zbrojnym z wkraczającym do Murowanej Gośliny oddziałem niemieckim. W okresie okupacji hitlerowskiej (w latach 1941–1945) Czerwonak

przemianowano na Rotental. W 1955 r. zbudowano wielki elewator zbożowy, w latach 70. powiększony o zespół żelbetonowych silosów – przystosowany też do odbioru zboża z barek rzecznych. Ważny dla kultury Czerwonaka był rok 1964, kiedy to oficjalnie otwarto Gromadzką Bibliotekę kontynuującą tradycje swych poprzedniczek. W latach 1985–1987 zbudowano osiedle bloków mieszkalnych im. 40-lecia PRL – przemianowane później na osiedle Przylesie.

Aktualnie do gminy Czerwonak należy 17 wsi: Annowo, Bolechowo, Bolechowo-Osiedle, Bolechówko, Czerwonak, Dębogóra, Kicin, Kliny, Koziegłowy, Ludwikowo, Mielno, Miękowo, Owińska, Potasze, Promnice, Szlachęcín, Trzaskowo. Warto zaznaczyć, że Koziegłowy

Warta w Czerwonaku (AGCz)

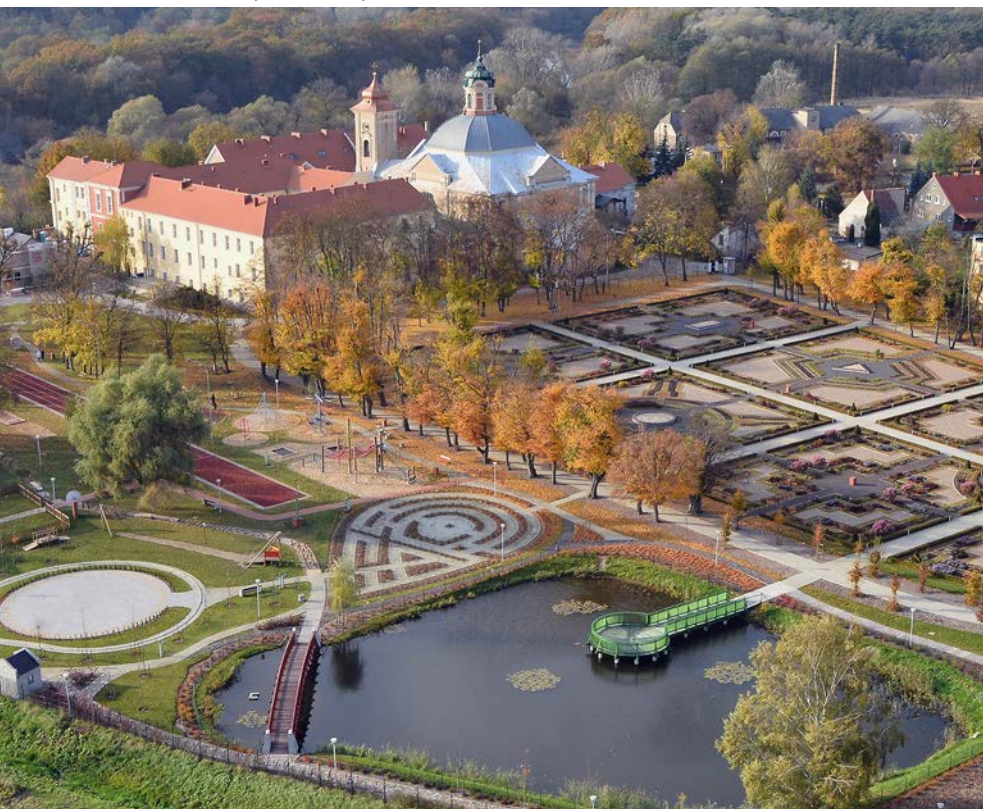
to druga co do liczby mieszkańców wieś w Polsce.

Położenie gminy na skraju Puszczy Zielonki oraz wiele atrakcyjnych turystycznie miejsc sprawia, że Czerwonak odwiedza coraz więcej osób, które chcą aktywnie spędzać czas. Prawdziwą wizytówką gminy jest Dziewicza Góra (143 m n.p.m.) z wieżą przeciwpożarową wybudowaną przez Nadleśnictwo Łopuchówko, pełniącą także funkcję punktu widokowego. Po drodze na Dziewiczą Górę znajduje się owiane wieloma legendami uroczysko Maruszka. Niezwykle atrakcyjnym miejscem jest też Akwen Marina w Czerwonaku – przystań wodna nad Wartą. W okresie letnim z Mariny można wybrać się w rejs na

poznańskie Chwaliszewo. Perłą na mapie gminy są Owińska z zabytkowym klasztorem, zabudowaniami pocysterskimi i późnobarokowym kościołem św. Jana Chrzyciela. Owińska to nie tylko historia. Nieopodal klasztornych zabudowań znajduje się Park Orientacji Przestrzennej. To jedyny na taką skalę obiekt w Europie służący do ćwiczeń zmysłów przez osoby niewidome. To również chętnie odwiedzany przez mieszkańców i turystów park. Chcąc poczuć atmosferę egzotycznych wakacji, warto odwiedzić Akwen Tropicana w Owińskach – kąpielisko z piaszczystą plażą, wypożyczalnią sprzętu wodnego, 14-metrowym pomostem i wakeboardingiem.

(AGCz)

Owińska – Park Orientacji Przestrzennej (AGCz)

Kąpielisko Akwen Tropicana w Owińskach (AGCz)

KISZKOWO

Jest to największa miejscowość gminy. Mieszczą się tutaj najważniejsze instytucje: Urząd Gminy, szkoła podstawowa, przedszkole, poczta, kościół parafialny będący jednocześnie siedzibą dekanatu i wiele innych instytucji. Kiszkowo przez prawie 500 lat było miastem szlacheckim. Pierwsza wzmianka o Kiszkwowie pochodzi z roku 1383 i znajduje się w kronikach

Długosza. Wymieniane było z takimi miastami, jak Gniezno, Żnin, Wronki i Szamotuły, co potwierdza, że już wówczas było dużym i ważnym ośrodkiem. Sądząc jednak po zabudowie, można przypuszczać, że jest znacznie starszym miastem osadzonym na prawie magdeburskim. Świadczy o tym zachowany do dziś układ ulic rozchodzących się równoległe od centralnie usytuowanego rynku. Mieszkali w nim komornicy, notariusze, rybacy i rzemieślnicy. Kiszkowo z racji swojego położenia przy skrzyżowaniu dwóch wielkich traktów handlowych: jednego z Poznania przez Dąbrówkę Kościelną do Bydgoszczy, a drugiego od Ostrowa przez Kłecko do Łopienna, pierwotnie nosiło nazwę Krzyżkowo. Później przemianowano je na Kiszkowo, po tym jak Król Kazimierz Wielki podarował je swojemu faworytowi – rycerzowi Kiszce. Prawdopodobnie

Panorama Kiszkowa (AGK)

od tamtego czasu miało ono również prawo miecza – *ius gladii*. Było to prawo do karania zлочyńców poprzez okaleczanie, tortury aż do kary śmierci. Od zawsze było to miasto szlacheckie, a wójt był namiestnikiem króla i w związku z tym od wyroków sądu kisz-kowskiego nie można się już było odwoływać. W czasach zaborów i okupacji Kiszkowo nosiło nazwę Welnau i zamieszkiwało je wielu Niemców oraz Żydów.

Centralnym miejscem jest rynek w kształcie prostokąta. Od rynku wychodzą cztery ulice: Gnieźnieńska, Kościelna, Szkolna i Dworcowa. Na placu tym od wieków odbywały się wiece, pochody, spotkania i jarmarki (nawet 4 razy w roku, tj. 20 marca, 19 czerwca, 14 września i 6 listopada).

Po II wojnie światowej na rynku posadzono drzewa i krzewy, a teren ten został zamieniony na park. Obsadzony jest lipami, klonami, głogami i cisami. Jest na nim także wiele ławeczek, na których w upalne dni w cieniu drzew odpoczywają mieszkańcy. Na placu znajdują się ponadto dwa parkingi na kilkadziesiąt samochodów.

W 1974 r. na rynku postawiony został obelisk upamiętniający tych, którzy walczyli i zginęli za niepodległość Ojczyzny. Na marmurowej tablicy widnieje napis:

„Poległym za Ojczyznę
1918–1919 1939–1945

W XXX rocznicę wyzwolenia
Kolo ZBOWiD Kiszkowo”.

Nad tablicą umieszczony jest biały orzeł na tle krzyża i napis:

„Grunwald 1410 Berlin 1945”, dla upamiętnienia dwóch zwycięstw w walce z Niemcami.

(BK, AF)

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY ŚW. JANA CHRZCICIELA

Wizytówką Kiszkowa jest modrzewiowy kościół parafialny pod wezwaniem św. Jana Chrzciciela. Jest on jednocześnie najstarszym zabytkiem architektonicznym w całej gminie. Wybudowany został w 1733 r. Stoi na stromej skarpie, w otoczeniu starych rozłożystych kasztanowców. W XVII w. Łukasz Niemojewski, starosta kłecki i gnieźnieński, doznał uzdrowienia za pomocą cudownego obrazu i wznosił mурowaną kaplicę jako wotum dziękczynne. Dzięki temu wydarzeniu powstało Sanktuarium Matki Boskiej Kiszkowskiej. Z kaplicy obraz przeniesiony został do ołtarza głównego, gdzie znajduje się do chwili obecnej. Sanktuarium kiszkowskie znane było niegdyś w całej Wielkopolsce. Dawniej kościół ten pełnił funkcje fary miejskiej.

Drugim ważnym zabytkiem, często przedstawianym i utożsamianym z Kiszkowem, jest kościół Najświętszego Serca Pana Jezusa. Wzniesiony został w 1882 r. i do II wojny światowej służył wspólnocie ewangelików zamieszkujących Kiszkowo i jego okolice. Do dnia dzisiejszego jego wygląd zewnętrzny pozostał praktycznie niezmieniony, dobudowana została jedynie nawa boczna, a strzelista wieża dumnie króluje nad miejscowością. Wnętrze kościoła było kilkakrotnie remontowane i obecny wygląd znacznie odbiega od tego z końca XIX w. (BK, AF)

DĄBRÓWKA KOŚCIELNA

Niewielka miejscowość położona w zachodniej części gminy Kiszkowo, na terenie Parku

Krajobrazowego Puszcza Zielonka. Usytuowana jest w bardzo malowniczym miejscu, na wielu szlakach turystycznych: samochodowych, rowerowych i pieszych. Zachwyca roślinnością, wspaniałymi pomnikowymi drzewami oraz przepięknie ukształtowanym terenem połodowcowym, nazywanym często przez turystów Bieszczadami Wielkopolski.

Pierwsze wzmianki o Dąbrówce Kościelnej pochodzą z 1384 r. Miejscowość była wówczas znaczną osadą. Należała kolejno do Jana Dąbrowskiego, Marcina Bieganowskiego i Niemojewskich, herbu Szeliga.

Pierwsze wzmianki o kościele pochodzą z 1404 r. Od XVII w. Dąbrówka Kościelna słynie z sanktuarium maryjnego, a to za sprawą cudownego obrazu, który pierwotnie znajdował się na dębie rosnącym nieopodal kościoła. Do dzisiejszego dnia panuje przekonanie, że wizerunek Matki Boskiej posiada cudowne właściwości, dzięki którym wiele osób doznaje uzdrowień. Każdego roku do miejscowości przybywają tysiące pielgrzymów – zarówno na sierpniowy, jak i wrześnieowy odpust oraz w dni powszednie. Wierni przychodzą z modlitwą, prośbą, podziękowaniem za otrzymane łaski.

(BK, AF)

Sanktuarium w Dąbrówce Kościelnej (AGK)

Izba Pamięci i Tradycji Ziemi Kiszkowskiej w Łągiewnikach Kościelnych (AF)

IMIOŁKI I POLA LEDNICKIE

Imiołki są jedną z najmniejszych miejscowości w gminie Kiszkowo. Leżą na zachodnim brzegu Jeziora Lednickiego, w samym sercu Lednickiego Parku Krajobrazowego. Mają bardzo zwartą zabudowę.

Szczególną cechą miejscowości jest jej historia. Imiołki są bowiem najstarszą datowaną miejscowością w całej gminie. Zapewne jest to związane z położeniem nad jeziorem Lednica, leżącym na ziemi gnieźnieńskiej – kolebce polskiej państwowości. Pierwsza wzmianka o Imiołkach pochodzi z 1136 r. Papież Innocenty II, potwierdzając posiadłości arcybiskupów gnieźnieńskich, wyszczególnia kilkadziesiąt osad, z których większość jest po raz pierwszy wymieniana w dokumentach. Pola Lednickie natomiast to najmłodsza miejscowość gminy. Wydzielona została z Imiołek. Administracyjnie zaczęła funkcjonować 1 stycznia 2013 r. Jest

to najmniejsza wieś pod względem obszaru i nikt jej nie zamieszkuje. Uroczystość nadania nazwy odbyła się 5 stycznia 2013 r. Odczytane zostały stosowne dokumenty, a symbolicznego poświęcenia dokonał prymas Polski arcybiskup Józef Kowalczyk. W roku 1997 niedaleko brzegu jeziora Lednica postawiona została na sztucznym pagórku metalowa brama w kształcie ryby.

(Od zarania chrześcijaństwa ryba była symbolem Chrystusa. RYBA, po grecku ICHTYS – *Iesus Christos Theou Yios Soter*, Jezus Chrystus, Boży Syn, Zbawiciel). Konstrukcja zaprojektowana przez Annę Boryską z Gdańska ma 36 m długości i 9 m wysokości. Inicjatorem tego przedsięwzięcia był dominikanin ojciec Jan Góra. Od tego czasu w miejscu tym co roku, w noc Zesłania Ducha Świętego, organizowane są spotkania z młodzieżą, tydzień później z małymi dziećmi.

(BK, AF)

Spotkanie młodzieży na Polach Lednickich (AF)

Relikwie św. Wojciecha (AF)

Relikwie krwi Jana Pawła II (AF)

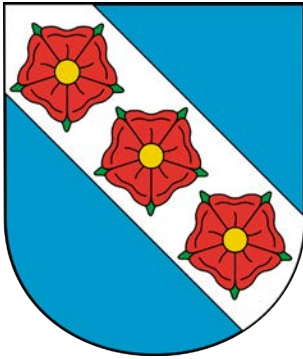

Kaplica na Polach Lednickich (AF)

Brama Ryba na Polach Lednickich (AGK)

MUROWANA GOŚLINA

Murowana Goślina, leżąca 20 km na północ od centrum Poznania, jest jednym z najstarszych miast Wielkopolski. Prawa miejskie uzyskała przed 1389 r. Powstała na terenach od dawna zamieszkałych. Nazwa ulicy Rogu Renifera przypomina o dziewiętnastowiecznym znalezisku motyki z rogu renifera, a datowanego na 8 tys. lat p.n.e.

Układ przestrzenny miasta obejmuje historyczną jego część o średniowiecznej metryce położoną na zboczach doliny rzeczki Trojanki zwanej też Goślinką i osiedle Zielone Wzgórza. Stara część miasta rozwinęła się w sąsiedztwie rynku – placu Powstańców Wielkopolskich z późnogotyckim kościołem św. Jakuba. Zachowało się w niej sporo zabytkowych domów, najczęściej parterowych, z początku XX w. Zielone Wzgórza zaczęły powstawać od 1983 r. dla pracowników Presty w Bolechowie, osiedle ma formę małego miasteczka z rynkiem, na nim ratusz, i zaułkami. W XXI w. na obrzeżach miasta w sąsiedztwie drogi wojewódzkiej nr 196 w kierunku Wągrowca powstała Specjalna Goślińska Strefa Przemysłu. Przez pewien czas miasto było siedzibą kasztelanii przeniesionej tu z grodu Radzim na warciańskiej wyspie (dziś półwysep). Będąc własnością

Kościół św. Jakuba w Murowanej Goślinie (WB)

prywatną, szereg razy zmieniali właścicieli. Za czasów Gurowskich od połowy XVIII w. nastąpił rozwój miasta dzięki sprowadzeniu licznych rzemieślników. Od 1785 r. miasto miało przywilej organizacji jarmarku. Swoje piętno odcisnęły przemarsze obcych wojsk, pożary (w 1817 r. zniszczył większą część miasta) czy epidemie. Do II wojny światowej Murowana Goślina była miastem wielonarodowym, obok Polaków żyli w niej Żydzi (w 1782 r. wydano zgodę na ich osiedlenie się) i Niemcy. Największy napływ ludności niemieckiej nastąpił w okresie zaborów. Był to czas germanizacji, a patriotyczna postawa Polaków w walce z nią przejawiała się w zakładaniu instytucji i stowarzyszeń, w tym Polskiej Kasy Pożyczkowej, kółka rolniczego, Biblioteki Towarzystwa Czytelni Ludowych. Inne narodowości miały swoje świątynie i cmentarze. Żydowska synagoga została rozebrana w czasie II wojny

światowej, a kirkut – cmentarz żydowski, upamiętniony jest koło szkoły przy ul. Mściszewskiej. Kościół poewangelicki to obecnie kościół św. Ducha – filialny katolicki, naprzeciw cmentarza parafialnego przy ul. Poznańskiej zachowały się pozostałości cmentarza ewangelickiego. W 1859 r. w Murowanej Goślinie urodził się Bonawentura Graczyński – filolog, hellenista, pisał poezje i dramaty w języku starogreckim, tłumaczył na ten język polskich poetów. Jerzy I, król Grecji, w 1908 r. nadał mu złoty krzyż Orderu Zbawiciela. Wielu goślinian walczyło na frontach I wojny światowej i w powstaniu wielkopolskim, a także w okresie II wojny światowej. Walczących o wolność Ojczyzny powstańców, poległych i pomordowanych upamiętnia pomnik na rynku. W 1939 r., po wycofaniu się regularnych oddziałów Wojska Polskiego, ochotnicy walczyli z wkraczającymi Niemcami. Oddziały

Pomnik powstańców wielkopolskich (WB)

Izba pamięci w Murowanej Goślinie (WB)

radzieckie weszły do miasta 21 stycznia 1945 r. Powojenny rozwój związany był z lokalizacją w mieście Leśnego Zakładu Doświadczalnego (obecnie Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu), Zakładu Przetwórczego Kazeiny (Lacpol), a później firm: Hilding, Miramet, Ima Polska, Solaris Serwis, Inline Poland, Galwano Perfekt. Sąsiedztwo Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka z siecią szlaków turystycznych, głównie pieszych i rowerowych, przechodzące przez miasto Szlak Cysterski i Droga św. Jakuba, rozdzielająca się tutaj na wielkopolską i lubuską, podnoszą jego atrakcyjność dla mieszkańców i turystów. Najważniejsze połączenia komunikacyjne to funkcjonująca od 1905 r. linia kolejowa Poznań– Sława–Janowiec i droga wojewódzka nr 196 łącząca Poznań z Wągrowcem, od 2012 r. poprowadzona obwodnicą omijającą miasto.

(WB)

GŁĘBOCZEK

Niewielka wieś leżąca 7 km na wschód od Murowanej Gośliny. Urokliwie położona wśród lasów w głęboko wciętej dolinie Goślinki, prawego dopływu Warty. Rzeczka przepływa przez niewielkie 3-hektarowe jezioro, zarośnięte, o trudno dostępnych brzegach i nazwie takiej jak wieś. Miejscowość miała szereg nazw, jedna z nich to Głębociec, od staropolskiego określenia miejsca obniżonego. Wymieniona w 1354 r. do XVI w. była własnością Głębockich herbu Łódzia. Od 1445 r., a według innych źródeł od 1458 r. do połowy XVI w., Głęboczek był miastem. Jednak z założenia miejskiego nie pozostał żaden ślad. Materiałnym śladem po miejskiej przeszłości jest kamienny obelisk w centrum wsi informujący, że na wyprawę malborską przeciw zakonowi krzyżackiemu wystawił jednego pieszego woja. Od końca XIV w. istniał w Głęboczku kościół parafialny. Już

w 1628 r. pisano o nim, że drewniana budowla jest całkowicie zrujnowana, od lat dwunastu pozbawiona pasterza. Ostatecznie z krajobrazu wsi zniknął w 1744 r. Po lewej stronie drogi do Dąbrówki rosła na skarpie sosna mająca 300 cm obwodu, o rozłożystej koronie i częściowo odsłoniętych korzeniach. Choć martwa i powalona, nadal jest pomnikiem przyrody. Około 500 m na południowy wschód od wsi znajduje się owalne grodzisko stożkowe o średnicy 30 m, zwane Pańskim Dworem. W rozwidleniu dróg do Łopuchówka i Dąbrówki Kościelnej zobaczyć można pozostałości cmentarzyka ewangelickiego. Na północny zachód od wsi leży Jezioro Leśne, na jego zachodnim brzegu rezerwat Żywiec Dziewięciolistny.

(WB)

ZIELONKA

Niewielka śródleśna wieś leżąca około 7 km na południowy wschód od Murowanej Gośliny nad jeziorem o powierzchni 6,2 ha, na trasie ścieżki przyrodniczej „Zbiorowiska roślinne wokół jeziora Zielonka”. Drugim zbiornikiem wodnym jest staw na terenie arboretum, przez oba przepływa Goślinka. Od położonej w centrum kompleksu leśnego wsi zapewne wzięły nazwę okoliczne lasy – Puszcza Zielonka. Znana od 1397 r., była znaczącym miejscem przy trasie Poznań–Kcynia. Od drugiej połowy XIX w. została siedzibą pruskiego nadleśnictwa państwowego. W 1846 r. praktykę terenową odbywał tu student leśnictwa Marceł Motty,

Osrodek naukowo-dydaktyczny Uniwersytetu Przyrodniczego zwany potocznie „Bursą w Zielonce” (WB)

z czasem filolog, znany publicysta poznański, napisał m.in. Przechadzki po mieście. Od 1878 r. w okolicznych lasach prowadzono prace doświadczalne, głównie nad wprowadzeniem do uprawy lasu nowych gatunków drzew. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości tereny te znalazły się w kręgu zainteresowania Wydziału Rolniczo-Leśnego Uniwersytetu Poznańskiego. Prace badawcze podjęto w 1925 r., kontynuowały je kolejno Wyższa Szkoła Rolnicza, Akademia Rolnicza (później im. Augusta Cieszkowskiego), a obecnie prowadzi je kilka wydziałów Uniwersytetu Przyrodniczego. Bazą dla nich jest Ośrodek Naukowo-Dydaktyczny. Przed nim głąz narzutowy z tablicą upamiętniającą prof. Kazimierza

Sucheckiego, organizatora Nadleśnictwa Doświadczalnego. Od roku 1978 urządzone jest arboretum, w skład którego wchodzi park krajobrazowo-dendrologiczny (pow. 21,69 ha) oraz część drzewostanowa o powierzchni 66,19 ha. W arboretum zgromadzono ponad 900 gatunków i odmian drzew i krzewów krajowych i zagranicznych. Przy stawie w 1998 r. ustawiono głąz upamiętniający jego twórcę, prof. Jana Meixnera. Po stronie zachodniej arboretum w 1995 r. urządzone tereny rekreacyjno-wypoczynkowe. Na wschodnim krańcu wsi zachowały się dwa domy robotników leśnych z 1908 r., obok, przy trakcie bednarskim, aleja kasztanowa – grupy pomnik przyrody.

(WB)

Infrastruktura turystyczna w Zielonce (WB)

POBIEDZISKA

Pobiedziska to wielkopolskie miasto o 970-letniej tradycji, położone na prastarym Szlaku Piastowskim, w połowie drogi pomiędzy Poznaniem a Gnieznem. „Pobiedę”, czyli zwycięstwo, odniósł tutaj w 1048 r. Kazimierz Odnowiciel, pokonując wojska zbuntowanego namiestnika Mazowsza Masława. Od słowa „pobieda” władca nadał niewielkiej osadzie nazwę, która dziś przeistoczyła się w Pobiedziska. Według innej

legendy o powstaniu nazwy miasta, „poobiadowali” tutaj bracia Lech, Czech i Rus. W 1257 r. Przemysław I nadał Pobiedziskom prawa miejskie. W 1331 r. Krzyżacy splądrowali i zniszczyli miasto; wstrzymało to jego rozwój na dość długi okres. Pobiedziska często odwiedzał król Władysław Jagiełło. W 1418 r. witał tu delegację wracającą z soboru w Konstancji, a w 1423 r. ufundował kościół św. Ducha i szpital dla ubogich. W roku 1458, za panowania Kazimierza Jagiellończyka, w okresie wojny 13-letniej, Pobiedziska wysłały na pomoc Malborkowi 15 uzbrojonych ludzi, podczas gdy Gniezno 20. Świadczy to o bogactwie miasta, gdyż uzbrojenie jednego człowieka było wówczas bardzo kosztowne.

Przez prawie cały okres swojego istnienia Pobiedziska były miastem królewskim. Wyjątek stanowią lata 1471–1497, kiedy należały do poznańskiego rodu Górków.

Pobiedziska z lotu ptaka (AGP)

Zabytkowa plebania przy kościele św. Michała Archanioła w Pobiedziskach (IT)

W okresie rozbiorów ludność Pobiedzisk dzielnie walczyła o zachowanie polskości, podejmując różnorodne inicjatywy. Najważniejszą z nich była działalność „króla chłopów”, Maksymiliana Jackowskiego,

który założył tu w 1866 r. Kółko Rolnicze.

Ludność Pobiedzisk odegrała ważną rolę podczas powstania wielkopolskiego. Batalion z Pobiedzisk liczący około 400 osób złożył na

Rynek w Pobiedziskach (IT)

Przysięga powstańców wielkopolskich na rynku w Pobiedziskach (AGP)

rynku w dniu 13 kwietnia 1919 r. uroczystą przysięgę, którą odbierał generał Józef Dowbor Muśnicki.

Historyczny charakter miasta można dziś dostrzec w urokliwych

zabudowaniach starówki z centralnie położonym rynkiem, na którym znajduje się m.in. pomnik powstańczy oraz fontanna obrazująca legendę o Lechu, Czechu i Rusie.

Fontanna na Rynku w Pobiedziskach (IT)

Najcenniejszym zabytkiem Pobiedzisk jest kościół św. Michała Archanioła należący do najstarszych kościołów gotyckich w Wielkopolsce. Powstał on na przełomie XIII i XIV w. Mimo wielu zniszczeń i przeróbek w swoim zasadniczym kształcie przetrwał do dziś. Na zewnętrznych murach kościoła znajduje się ponad 1000 zagadkowych dołków, które powstały prawdopodobnie podczas używania tzw. świrdrów ogniowych do rytualnego krzesania ognia w trakcie wielkosobotnich obrzędów, charakterystycznych dla późnego średniowiecza. W sąsiedztwie kościoła znajduje się drewniana dzwonnica

zbudowana w XIX w. W niej mieszczą się cztery dzwony (największy – Kazimierz Odnowiciel – o wadze 1100 kg).

W Pobiedziskach warto zwiedzić Skansen Miniatur Szlaku Piastowskiego oraz Gród Pobiedziska z wystawą średniowiecznych machin oblężniczych.

Na terenie miasta znajduje się kilka jezior (w całej gminie jest ich aż 25). Przy największym z nich – jeziorze Biezdruchowo – warto odwiedzić plażę z nowoczesnym kąpieliskiem z torami pływackimi oraz wake parkiem i wypożyczalnią sprzętu pływającego.

(AK, AGP)

Kościół św. Michała w Pobiedziskach (AK)

SKOKI

Dawniej Skokami nazywano miejsce wśród rozlewisk rzeki, w którym to rycerz Janusz z Podlesia postanowił założyć miasto. Do jego prośby przychylił się król Kazimierz Wielki, wydając w 1367 r. zgodę na przeprowadzenie lokacji miejskiej. O pomyslnym przebiegu procesu lokacyjnego świadczy powołanie w Skokach odrębnej parafii i budowa kościoła

św. Mikołaja Biskupa. W mieście lub na jego najbliższym zapleczu powstał także warowny dwór obronny. W ten sposób w ciągu kilku lat miejsce to zmieniono w centrum rozwijającego się miasteczka.

Obecnie Skoki są nadal bardzo malowniczo położoną miejscowością w dolinie rzeki Małej Wełny, wśród lasów i pól, otoczoną licznymi jeziorami. Skoki to serce administracyjne gminy Skoki, zamieszkuje je ponad 4 tysiące mieszkańców. Do swojej dyspozycji mają szkołę podstawową z zapleczem sportowym, w tym pełnowymiarową halę sportową. Działają tu przedszkola i żłobki. Skocka Biblioteka Publiczna to jeden z najnowocześniejszych multimedialnych ośrodków tego typu w Wielkopolsce, pełniący funkcję centrum kultury. Skoki mają kompleksy boisk sportowych przy ul. Parkowej i ul. Rogozińskiej. Liczne place zabaw, siłownie zewnętrzne zachęcają mieszkańców

Skoki – panorama miasta (PD)

do spędzania czasu na świeżym powietrzu. Lokalizacja miasta przy nowo wyremontowanych: drodze wojewódzkiej i linii kolejowej sprawia, że dojazd do Poznania możliwy jest płynnie w ciągu 1 godziny.

W Skokach warto odwiedzić zabytkowy pałac. Nie jest on pierwszą budowlą, która stała w tym miejscu. Pierwszy pałac zbudowany został bowiem w 1660 r. przez Władysława Reja, który oddał go braciom czeskim i luteranom, by naprzemiennie odprawiali w nim nabożeństwa. Po przeniesieniu się ich do kościoła ewangelickiego pałac został zburzony i w 1870 r. zastąpiony modną jak na owe czasy budowlą neogotycką. Obecnie pozostaje w dyspozycji Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu.

Ważnym zabytkiem Skoków jest kościół św. Mikołaja. Pierwsza, drewniana świątynia stała w tym miejscu już w roku 1373. Zbudowana została przez właściciela

Skoków Jana z Podlesia i biskupa poznańskiego Jana herbu Doliwa. Na początku XV w. na jej miejscu kościół wzniosła rodzina Latałskich, którzy to w 1565 r. oddali go braciom czeskim. Kościół pozostał w ich władaniu do roku 1645, kiedy to wyrok trybunalski przywrócił go katolikom. Odnawiany regularnie w kolejnych latach, przetrwał do dzisiejszych czasów.

Kolejną zabytkową świątynią w Skokach jest kościół Apostołów Piotra i Pawła wybudowany w latach 1855–1856 przez połączone gminy luterskie. To strzelisty budynek w stylu neogotyckim wznoszący się na okazałym wzgórzu, otoczony parkiem.

(AGSk)

DZWONOWO – ZAGINIONE MIASTO

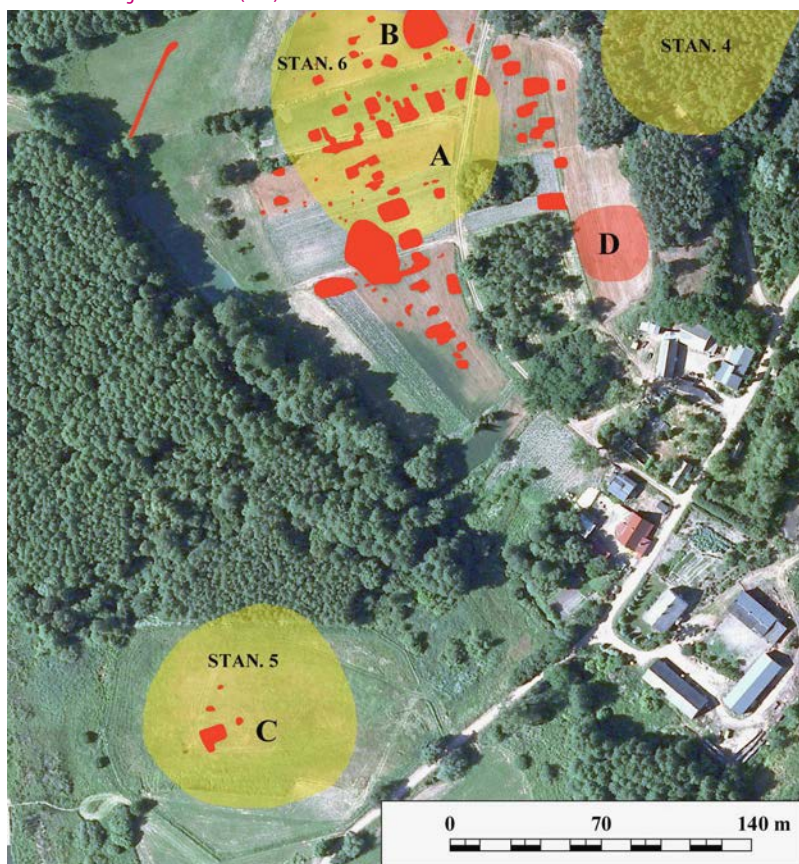
W 2014 r. na polach uprawnych zlokalizowanych na północ od zabudowań Dzwonowa leżącego na

Pałac w Skokach – obecnie własność Uniwersytetu Artystycznego (KS)

Dzwonowo – zaginione miasto (AGS)

terenie Puszczy Zielonki zidentyfikowano relikty średniowiecznego miasta. Odkrycia dokonano dzięki analizie zdjęć lotniczych, na których

zaobserwowano różnice w wysokości i barwie dojrzewającego zboża, co wskazywało na istnienie pozostałości zabudowy. Średniowieczne

Aleja pomnikowych buków w Dzwonowie (KS)

Dzwonowo miało kwadratowy rynek (około 69×69 m), a przy każdej jego pierzei znajdowało się 5 parcel z drewnianymi domostwami. Zabudowa rozwijała się też wzdłuż dróg wybiegających z rynku na północ i południe, a ośrodek mogło jednorazowo zamieszkiwać ponad 200 osób. Miasto otoczone było wałami ziemnymi, częściowo zachowanymi do dziś. Jeszcze w XIV w. na wzniesieniu położonym na południowy wschód od rynku pobudowano drewniany kościół św. Michała, pełniący funkcję fary. Świątynia została rozebrana pod koniec XVIII w., a o jej istnieniu przypomina podanie o zatopionym kościele oraz cmentarzysko. Około 300 m od miasta, za rzeką Dzwonówką, istniała średniowieczna siedziba rycerska właścicieli, a w czasach nowożytnych – dwór szlachecki. Miasto Dzwonowo założono w początkach XIV w., kiedy jego właścicielem był

wojewoda poznański Dobrogost z rodu Nałęczów. W XV w. należało ono m.in. do Skockich herbu Nowina. W pierwszej połowie tego stulecia na Uniwersytecie Jagiellońskim wykładał Piotr z Dzwonowa – wybitny astronom, matematyk i teolog. Ośrodek miejski upadł w drugiej połowie XV w., najprawdopodobniej na skutek konkurencji z innymi miastami lokowanymi w okolicy oraz zmianami przebiegu szlaków handlowych. W czasach nowożytnych właścicielem wsi Dzwonowo była znana wielkopolska rodzina Rogalińskich herbu Łódzia. Odkryty układ średniowiecznego miasta zalicza się do najcenniejszych stanowisk archeologicznych w Wielkopolsce. Do tej pory na terenie Polski odkryto tylko kilka tego typu obiektów, a są to: Stare Szamotuły, Nieszawa koło Torunia, Alt Wartenburg/Barczewko koło Olsztyna i Stary Rypin.

(MK)

SWARZĘDZ

Miasto i gmina Swarzędz graniczy z Poznaniem i staje się częścią metropolii poznańskiej. Dobrze rozwinięte połączenia komunikacyjne są atutem Swarzędza. Oprócz dojazdu samochodem, połączenie z centrum Poznania w ciągu kilkunastu minut zapewnia komunikacja miejska oraz kolej. Przebiegają tędy

ważne szlaki komunikacyjne – drogi krajowe nr 92 (połączenie z autostradą A2) oraz wojewódzka nr 194 (Poznań–Gniezno), a także szlak kolejowy Berlin–Poznań–Warszawa. W gminie Swarzędz mieszka obecnie prawie 48 tys. mieszkańców. Swarzędz wybrały już znane firmy, m.in.: Volkswagen, Twinning & Company, Stena Recycling, Vox, Panopa Logistik, a także setki średnich i małych przedsiębiorstw. W południowej części miasta, przy drodze nr 92 i linii kolejowej, powstała duża, nadal rozbudowująca się, strefa aktywizacji gospodarczej. Na terenach wzdłuż ul. Rabowickiej od 2005 r. funkcjonuje Specjalna Strefa Ekonomiczna.

Pierwsza wzmianka o Swarzędzu w źródłach pisanych pojawiła się w roku 1366. Od drugiej połowy XIV w. Swarzędz był dobrze rozwiniętą osadą wiejską na szlaku z Poznania na Mazowsze. Zyskuje prawa miejskie na przełomie XVI

Panorama Swarzędza (MKa)

i XVII w. jako Grzymałowo. Początkowo miasto funkcjonowało obok wsi Swarzędz, jednakże z biegiem czasu wieś i miasto złączyły się w jeden organizm miejski, zachowując historyczną nazwę Swarzędz. Od początku istnienia rozwijało się tu rzemiosło. Swarzędz był wówczas jednym z ważniejszych ośrodków włókienniczych w Wielkopolsce. Koniec XIX w. to okres największego rozkwitu swarzędzkiego stolarstwa. W 1934 r. odbyły się pierwsze Swarzędzkie Targi Meblowe, natomiast od 1936 r. do dnia dzisiejszego Swarzędzki Cech Stolarzy wystawia meble we własnym pawilonie przy ul. Wrzesińskiej. W okresie powojennym, aż do lat 90. XX w., Swarzędz był jednym z największych ośrodków meblarskich w Polsce, ze znanymi zakładami Swarzędzkich Fabryk Mebli. W Swarzędzu znajduje się Skansen i Muzeum Pszczelarstwa, jest to największe w Europie plenerowe muzeum

Ratusz w Swarzędzu (WB)

etnograficzne, posiadające unikatowy zbiór uli ilustrujący historię bartnictwa i pszczelarstwa na ziemiach polskich. Najstarszym zabytkiem miejscowości jest kościół św. Marcina, początkowo drewniany, od XVI w. murowany. Chlubą kościoła jest Pieta Swarzędzka – rzeźba

Muzeum Pszczelarstwa (WB)

z XVII w. Pieta odnaleziona została przypadkowo, odnowiona w 2012 r. i przywrócona zbiorowej pamięci wiernych. Flagową imprezą miasta jest święto patrona Swarzędza św. Józefa pod nazwą Józefinki. Odbywa się corocznie w długi weekend majowy. Oprócz występów artystycznych na gości czeka szereg atrakcji, takich jak: Swarzędzkie Spotkanie Józefów, Gra Miejska Mebloberek, Meblowanie Miasta czy poczęstunek Strawą św. Józefa i Józefowym Plackiem. Józefinkom towarzyszy Jarmark św. Józefa, podczas którego sprzedający oferują m.in. wyroby rzemieślnicze i ekologiczną żywność. Wszystkie informacje o tym wydarzeniu można znaleźć na www.jozefinki-swarzedz.pl. Jezioro Swarzędzkie i dolina Cybiny to malownicze i atrakcyjne turystycznie miejsca, leżące w północnej części Swarzędza. Przez jezioro przepływa rzeka Cybina,

łącąc je z jednej strony z poznańskim Jeziorem Maltańskim, z drugiej z Jeziorem Uzarzewskim. Jezioro Swarzędzkie i dolina Cybiny to świetne miejsce dla amatorów wędkarstwa, sportów wodnych i rekreacji. Nad brzegiem Jeziora Swarzędzkiego w kierunku doliny biegnie ścieżka pieszo-rowerowa, przy której znajdują się budynki i urządzenia służące rekreacji. Dolina Cybiny to jeden z najcenniejszych przyrodniczo i najładniejszych krajobrazowo fragmentów gminy Swarzędz, stanowiących wraz z Jeziorem Swarzędzkim obszar Natura 2000.

(AGS)

UZARZEWO

Uzarzewo w dokumentach pisanych występuje od 1306 r. W pałacu wzniesionym dla Żychlińskich, stajniwozowni i nowych pawilonach działa Muzeum Przyrodniczo-Łowieckie.

Muzeum Przyrodniczo-Łowieckie w Uzarzewie (WB)

Od roku 2004 w nowym pawilonie eksponowana jest podarowana przez Adama Smorawińskiego kolekcja trofeów egzotycznych, w tym wielka piątka afrykańska (słoń, nosorożec, bawół, lew, lampart). Ta w uzarzewskiej kolekcji jest jedyną dostępną dla szerokiej publiczności. Wokół pałacu znajduje się urządzony przez Augustyna Denizota pod koniec XIX w. park angielski o powierzchni 6,5 ha. Wśród kilkuset drzew sześć ma status pomników przyrody. Na zachód od wsi leży Jar pod Uzarzewem, na jego wschodnim zboczu pozostałości średniowiecznego grodziska stożkowego. W najstarszej części wsi szachulcowy kościół św. Michała Archaniola, wzniesiony w 1749 r. z fundacji Felicjana Niepruszewskiego. Przy nim drewniana wieża z 1868 r. i murowany grobowiec Żychlińskich z 1900 r. Podczas remontu wieży w 2001 r. w wieńczonej ją kuli znaleziono broszury, gazety, monety i butelkę z listem do potomnych. Przy wejściu na przykościelny cmentarz na grobie księdza Stefana Beiserta (od 1909 do 1967 r. proboszcza tej parafii) rzeźba Znużonego Pielgrzyma autorstwa Władysława Marcinkowskiego. Zabytkowe grobowce i grób Anny z Rogoziów matki Sługi Bożego ks. Aleksandra Woźnego. Obok plebania w stylu późnoklasycystycznym z dwukolumnowym gankiem. W Uzarzewie urodził się Zygmunt Myrton-Michalski, malarz portrecista, w 1900 r. nagrodzony srebrnym medalem Narodowego Towarzystwa Sztuk Pięknych w Paryżu. Przy drodze do Gortatowa na cmentarzu parafialnym znajduje się zbiorowa mogiła. Są w niej pochowani Żydzi zmarli i zabici w obozie w Kobylnicy, Sarbinowie. Masowa mogiła

Kościół św. Michała Archaniola (MKa)

Żydów na cmentarzu katolickim to ewenement.

(WB)

WIERZENICA

Wierzenica w dokumentach pisanych pojawia się od 1153 r. Ma najstarszy udokumentowany rodowód ze wszystkich miejscowości w gminie. Szczyci się najbogatszą historią spośród wsi ziemi swarzędzkiej. Kościół parafialny pod wezwaniem św. Mikołaja należy do grupy 10 najstarszych drewnianych kościołów w Wielkopolsce. W ołtarzu, w polu środkowym, obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem (MB Wierzenickiej). U dołu, pośrodku obrazu, napis:

NA KOŚCIÓŁ WIERZENICKI TEN
OBRAS SPRAWIONO
ZA BARTHŁOMIEIA Z KŁECKA
BOGA BY PROSZONO
KOŁODZIEJ BYŁ, NA KARCZMIE
MIESZKAŁ TU LAT KILKA
PRZED ŚMIERCIĄ NA TĘ SZTUKE
ODDAŁ PARĘ BYDŁKA

Po bokach namalowana postać klęczącego fundatora (skromny wiejski rzemieślnik, rzecz niezmiernie rzadka) i para bydła (wołów?) czynią ten obraz unikalnym z pewnością w skali nie tylko Wielkopolski. Żeliwna tablica wiedeńska w kruchcie zachodniej, jedna z niewielu zachowanych w Wielkopolsce. Pomnik nagrobny Augusta Cieszkowskiego jest najcenniejszym dziełem polskiej romantycznej sztuki nagrobnej. We wnęce pełnoplastyczne popiersie Augusta Cieszkowskiego, centralną część pomnika stanowią drzwi brązowe autorstwa poety i rzeźbiarza Teofila Lenartowicza. Wykonane w 1872 r. w warsztacie odlewnika Pellasa we Florencji. Pomnik jest repliką nagrobka matki Augusta Zofii z Kických Cieszkowskiej, znajdującego się w bazylice Santa Croce we Florencji. W krypcie pochowani są obok niego ojciec, żona i dwaj synowie.

Urodzony w zaborze rosyjskim w 1814 r. nabył Wierzenicę i stał się Wielkopolaninem z wyboru. W 1848 r. opracował projekt statutu Ligi Polskiej – organizacji walczącej drogą pokojową o prawa Polaków. Był posłem do parlamentu pruskiego (1848–1855 i 1859–1866), w tym prezesem Koła Polskiego. Domagał się założenia uniwersytetu w Poznaniu. W 1857 r. został współzałożycielem i pierwszym prezesem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Kierował nim jeszcze (jako jedyny w jego dziejach) dwukrotnie, w latach 1861–1868 i 1885–1894 (do śmierci). Pamięć żony, poślubionej w 1857 r., a zmarłej w 1861, uczcił wyjątkowym jak na tamte czasy, żywym pomnikiem – Wyższą Szkołą Rolniczą im. Haliny w Żabikowie. Autor licznych prac, zwłaszcza z zakresu ekonomii i filozofii – najważniejsza „Ojciec nasz”. W swoim dworze gościł wiele wybitnych osób.

Cmentarzisto Żalik (WB)

Najważniejsza z nich to Zygmunt Krasiński, ostatni z trzech wieszczów epoki romantyzmu. Trafił tu 6 razy w latach 1843–1845. Do dziś śladem po jego wizytach jest nazwa Wzgórze Krasińskiego, używana w odniesieniu do leżącego za rzeką naprzeciw dworu wzgórza. Biegnąca przez nie droga nazywana jest Aleją Filozofów. Znakomicie przygotowana przez Nadleśnictwo Babki na przyjęcie turystów (wiata, tablice informacyjne). Przy drodze w kierunku Wierzonki kryta strzechą zabytkowa chałupa podcieniowa, według tradycji ma nawet XVII-wieczny, a najdalej XIX-wieczny rodowód. Przed II wojną światową była tam ochronka, czyli przedszkole wiejskie (potrzebę ich zakładania propagował August Cieszkowski), przez mieszkańców wsi nazywana „Betlejemką”. Przy tej samej drodze do Wierzonki, w polu, za cmentarzem parafialnym,

Stara zabudowa Wierzenicy (Mka)

znajduje się porośnięty młodymi sosnami piaszczysty pagórek kryjący cmentarzysko znane jako „Zalik”. W maju 1918 r. zostały na nim przeprowadzone wykopaliska przez znakomitego archeologa Józefa Kostrzewskiego. Najstarszy znaleziony grób, szkieletowy, pochodzi z pierwszej połowy II tysiąclecia p.n.e., młodsze groby ciałopalne z V–IV w. p.n.e. Najmłodsze groby szkieletowe pochodzą z końca X i pierwszej połowy XI w.

(WB)

Pomnik nagrobny A. Cieszkowskiego (WB)

Obraz Matki Boskiej Wierzenickiej (WB)

DREWNO PANA BOGA – INFORMACJA O SZLAKU KOŚCIOŁÓW DREWNIANYCH

KOŚCIÓŁ ŚW. MARIII MAGDALENY W DŁUGIEJ GOŚLINIE

Kościół w Długiej Goślinie wybudowany został w latach 1623–1625. Początki parafii datuje się jednak na 1325 r. Wówczas patronką kościoła była św. Otylia.

Na początku XVIII w. dobudowano wieżę, zwieńczoną barokowym hełmem, oraz kruchtę zachodnią. Przed 1778 r. rozebrano zakrystie i dobudowano nową po stronie wschodniej. W 1930 r. zbudowano nową zakrystie przy południowej stronie prezbiterium. Restaurowano ją w latach 1946–1949, 1972 i 1995–1996.

Świątynia jest o konstrukcji zrębowej, oszalowana. Orientowana. Nawa wraz z węższym, prosto zamkniętym prezbiterium przykryta jest dwuspadowym dachem, pokrytym gontem. Od 1918 r. patronką parafii jest św. Maria Magdalena.

Na uwagę zasługuje wyposażenie kościoła.

W ołtarzu głównym znajduje się XIX-wieczny obraz przedstawiający św. Marię Magdalę, która po Zmartwychwstaniu została pustelnicą, pokutując za grzechy młodości. Obraz jest wotum za odzyskanie przez Polskę niepodległości. Ufundowała go miejscowa dziedziczka.

Ołtarze boczne zostały złożone z elementów XVII- i XVIII-wiecznych. W lewym ołtarzu bocznym znajduje się obraz św. Antoniego z Dzieciątkiem Jezus. W predelli ołtarza niewielki obraz

WOKÓŁ PUSZCZY ZIELONKA

przedstawiający pustelnicze życie św. Benedykta i dostarczającego mu na sznurze pokarm mnicha Romanusa. Po bokach obrazu rzeźbione postacie św. Benedykta (po lewej) i św. Kazimierza Królewicza (po prawej). W prawym ołtarzu bocznym umieszczono XVII-wieczną rzeźbę Chrystusa umęczonego z koroną cierniową i przebitym bokiem, a jednak żywego, bez symboliki zmartwychwstania „Vir dolorum”. Obecność rzeźby w świątyni wiąże się najprawdopodobniej z poznańskimi benedyktynkami, które w 1621 r. kupiły Długą Goślinę. Miejsce to stanowiło dla nich bezpieczny azyl w czasie licznych epidemii nawiedzających Poznań.

Na belce tęczowej napis: „Duchu miłości wylewaj się na nas z przebitego serca Jezusa”, a nad nim umieszczono XVI-wieczny krucyfiks.

Odpust w parafii obchodzony jest 22 lipca.

(AF)

MSZE ŚWIĘTE

niedziele i święta: 8:00, 12:00
dni powszednie: 18:00, 19:00

Kościół św. Marii Magdaleny w Długiej Goślinie (WB)

KOŚCIÓŁ ŚW. MICHAŁA ARCHANIOLA W JABŁKOWIE

Parafia erygowana przed 1441 r. Kościół został zbudowany w 1754 r. z fundacji Ludwika Dorpowskiego, właściciela wsi, na miejscu poprzedniej świątyni, zniszczonej przez pożar. Obiekt niekonsekwentny.

Kościół usytuowany w centrum wsi. Obok niego dzwonnica z 1754 r., typu krosnowego nakryta dwuspadowym daszkiem, a na przykościelnym cmentarzyku – murowany grobowiec Brzeskich, właścicieli wsi w XIX w.

Jest to budowla drewniana, o konstrukcji zrębowej, oszalowana, orientowana. Jednonawowa z węższym, zamkniętym trójbocznie prezbiterium, dachy pokryte dachówką. Od strony zachodniej wieża konstrukcji słupowej, od

północy zakrystia, od południa niewielka kruchta.

Nawa zbudowana na rzucie prostokąta z zamkniętym trójbocznie prezbiterium i zakrystią od północy. Od frontu do nawy przylega wieża, konstrukcji słupowej, zwieńczona dachem namiotowym. W południowej stronie nawy znajduje się kwadratowa kruchta. Kościół przykryty jest dwukalenicowym, dwuspadowym dachem krytym dachówką. Wewnątrz płaski strop wspólny dla nawy i prezbiterium. Po zachodniej stronie świątyni znajduje się chór muzyczny ozdobiony malowanymi instrumentami muzycznymi. Pomiedzy nawą i prezbiterium widnieje belka tęczowa. Na niej gotycki krucyfiks z pierwszej połowy XV w., napis: „Miłość bez granic” oraz daty 1754 i 1966 upamiętniające budowę kościoła

Kościół w Jabłkowie (KS)

Wnętrze kościoła w Jabłkowie (KS)

i remont przeprowadzony na tysiąc-lecie chrztu Polski. Wnętrze świątyni wypełnia polichromia powstała w latach 1960–1966, utrzymana w seledynowo-szarych barwach z ornamentem roślinnym.

W prezbiterium barokowy ołtarz główny z końca XVIII w., z obrazem św. Michała Archanioła, patrona parafii, przedstawiający scenę walki z diabłem. Obraz otaczają rzeźbione skłębione obłoki, na których unosi się 8 rzeźb archaniołów i aniołów, a wśród nich umieszczony najniżej

i prowadzący za rękę małe dziecko Anioł Stróż. Ołtarze boczne rokokowe z drugiej połowy XVIII w. – lewy Maryi Panny Niepokalanej, prawy św. Antoniego.

Główny odpust parafialny w Jabłkowie przypada w dniu 28 września każdego roku.

(AF)

MSZA ŚWIĘTA

niedziela: 10:00

KOŚCIÓŁ ŚW. JÓZEFA OBLUBIEŃCA NAJSWIĘTSZEJ MARYI PANNY W KICINIE

Drewnianą świątynię w Kicinie wybudowano w latach 1749–1751 na średniowiecznym grodzisku, z fundacji biskupa poznańskiego Józefa Tadeusza Kierskiego. Postawiono ją na miejscu poprzedniej pod wezwaniem Wszystkich Świętych, którą rozebrano trzy lata wcześniej. Dnia 20 listopada 1752 r. odbyła się uroczysta konsekracja kościoła oraz czterech dzwonów: „Józef”, „Nepomucen”, „Stanisław” i „Wawrzyniec”.

Budynek ma konstrukcję zrębową, jednonawową. Orientowany. Całkowita długość kościoła wynosi

W 1985 r. obok kościoła wybudowano dzwonnice i umieszczono w niej trzy dzwony zdjęte w 1980 r. z kościelnej wieży. Z 1994 r. pochodzi nowy ołtarz ofiarny, a z 1997 r. nowe dzwony: „Jan Paweł II”, „Juliusz”, „Maryja”. W 2000 r. przeprowadzono remont świątyni, cztery lata później wybudowano nową zakrystię, a w latach 2008–2010 wykonano prace konserwatorskie wewnątrz świątyni. W 2009 r. rozebrano organistówkę, rok później zakończono renowację organów.

19,46 m, a szerokość nawy głównej 8,69 m. Mniejsze prezbiterium zamknięte od nawy trójbocznie. Krużcha z boku nawy.

Wieża od frontu wykonana jest w konstrukcji słupowej z kruchtą

Kościół drewniany w Kicinie (IP)

W latach II wojny światowej hitlerowcy wywieźli proboszcza parafii do obozu dla księży w Chłudowie, gdzie zmarł, a na probostwie urządzili obóz pracy i miejsce kaźni Żydów. W 1941 r. Niemcy zamienili kościół w Kicinie na magazyn leków.

w przyziemi. Wejście do kruchty osłonięte daszkiem, który wsparty jest na dwóch słupach. Wieża zwieńczona gontowym dachem z iglicą i krzyżem. Remontowana w latach: 1863 oraz 1905–1907.

Dach dwukalenicowy, kryty łupkiem. Wewnątrz stropy płaskie. Na stropie i ścianach polichromia neorokokowa odkryta podczas renowacji kościoła w latach 1966–1967, ponownie odnawiana w latach 2010–2011. Posadzka kamienna. Chór muzyczny wsparty na słupach z prospektem organowym i prostą linią parapetu.

Z okresu powstania kościoła pochodzą ołtarze i ławki kolatorskie. Obrazy św. Stanisława i św. Józefa w bocznych ołtarzach, które reprezentują styl neobarokowy, zostały wykonane na początku XX w. Natomiast starsze, bo z XVII w., są wizerunki Matki Boskiej Gostyńskiej (1678 r.) w ołtarzu głównym i Matki Boskiej Śnieżnej (z około 1620–30 r.).

Witraże pochodzą z 1938 r. i lat 50. XX w. Współczesna dzwonnica z 1985 r. Otwarta, kryta dachem czterospadowym z trzema

Fasada kościoła w Kicinie (IP)

Od 1998 r. organizowane jest w parafii Misterium Męki Pańskiej. Odpust obchodzony jest 19 marca.

dzwonami z XVIII w. Plebania z początku XX w. Wokół plot z drewnianymi sztachetami.

(AF)

MSZE ŚWIĘTE

niedziele i święta: godz. 8:00, 10:00, 12:00, 18:00, w okresie wakacyjnym: 8:00, 11:00, 19:00

dni powszednie: godz. 8:00 (wtorek), 18:00 (poniedziałek, środa, czwartek piątek, w okresie wakacyjnym – 19:00)

KOŚCIÓŁ ŚW. JANA CHRZCICIELA W KISZKOWIE

Najstarszą drewnianą świątynią w gminie Kiszkowo jest modrzewiowy kościół parafialny pod wezwaniem św. Jana Chrzciciela. Dzięki staraniom proboszcza Jana Wypijewskiego świątynię dobudowano w 1733 r. do pochodzącej z 1695 r. murowanej kaplicy Najświętszej Marii Panny. Kiedyś spełniała funkcję fary miejskiej. Konsekrowana w 1749 r. Remontowana w 1912, 1949, 1974 i 1982 r.

Stoi na stromej skarpie, w otoczeniu starych rozłożystych kasztanowców i modrzewia. Kościół jest konstrukcji zrębowej, oszalowany. Orientowany. Jednonawowy z nieco węższym, zamkniętym trójbocznie prezbiterium i czworokątną wieżą frontową z kruchtą. Dach

pokryty jest gontem. Wieża zwieńczona herbem Pilawa, ówczesnego prymasa Polski Teodora Andrzeja Potockiego.

W ołtarzu w kaplicy umieszczono XVIII-wieczną Pietę, która pochodzi z rozebranego w XIX w. kościoła Świętej Trójcy. Nad Pietą zobaczyć można scenę „Przemienienia Pańskiego”, wzorowaną na dziele Rafaela Santi. Z kaplicy obraz Matki Boskiej przeniesiony został do ołtarza głównego, gdzie znajduje się do chwili obecnej. Łaskami słynący wizerunek Matki Boskiej z Dzieciątkiem nakryty jest srebrną sukienką i otoczony licznymi wotami. Od 1999 r. zasłaniany jest przez płótno „Chrzest Chrystusa w Jordanie”. Jest to kopia obrazu „Chrzest Chrystusa” Piera Della Francesca. Poniżej ołtarza płaskorzeźba przedstawiająca Ostatnią Wieczerzę. Dwa

Kościół w Kiszkowie (AGK)

MSZE ŚWIĘTE

niedziela: godz. 8:30 (w okresie VII, VIII),
godz. 17:00 (w okresie IX–VI)
dni powszednie: godz. 18:00

ołtarze boczne neoklasycystyczne z XIX w. W lewym ołtarzu obraz z wizerunkiem Najświętszego Serca Pana Jezusa, w prawym ołtarzu natomiast obraz św. Józefa z Dzieciątkiem Jezus.

Na uwagę zasługują również barokowe: ołtarz w kaplicy i ambona z XVIII w., chrzcielnica z XVII w., baldachim z XVIII w. oraz rzeźbiony fotel z XIX w., a także XIX-wieczne organy, odrestaurowane w 2014 r.

Odpust w kościele odbywa się 24 czerwca.

(AF)

Pieta z kościoła Świętej Trójcy znajdująca się w kaplicy w Kiszkwie (BK)

Ołtarz główny (AF)

KOŚCIÓŁ BOŻEGO CIAŁA W ŁAGIEWNIKACH KOŚCIELNYCH

Kościół wybudowany w 1741 r., staniem ówczesnego proboszcza ks. Śliwińskiego.

Konstrukcji zrębowej, oszalowany, orientowany, jednonawowy. Mniejsze prezbiterium zamknięte trójkątnie. Dach o dwóch kalenicach jest pokryty gontem (restaurowany w 2016 r.)

Wysoka trzykondygnacyjna wieża konstrukcji słupowej, kwadratowa z przodu, ma kruchtę w przyziemiu. Zakończona strzelistym hełmem drewnianym pokrytym gontem, postawionym na ośmio-kątnym bębnie (wieża remontowana w 2015 r.).

W ołtarzu głównym (późno-barokowym) znajduje się obraz

W otoczeniu kościoła znajdowała się dawniej płyta nagrobna Jerzego Latańskiego, kasztelana łądzkiego z 1556 r. Wykonana była z piaskowca o wymiarach: 210 cm × 155 cm × 21,5 cm. Przedstawiała postać rycerza, którego głowa jest zwrócona na prawo, broda przycięta w szpic. Na złożonych rękach widniał pierścień z symbolem krzyża. W narożnikach znajdowały się tarcze herbowe. Na jednej herb rodu Prawdzic, na drugiej herb rodu Poraj, na trzeciej herb rodu Wieniawa, czwarta tarcza natomiast była nieczytelna. Obecnie płyta znajduje się w lapidarium ewangelicko-reformowanym w Żychlinie niedaleko Konina.

z przedstawieniem Ostatniej Wierczerzy (późniejszy XIX-wieczny). Z tego samego okresu pochodzi umieszczony powyżej wizerunek św. Barbary – patronki dobrej śmierci. W lewym ołtarzu bocznym centralne miejsce zajmuje

Kościół w Łagiewnikach Kościelnych (AGK)

Ołtarz główny i ołtarze boczne (AF)

XIX-wieczny obraz Matki Boskiej Częstochowskiej. W górnej części przedstawienie św. Anny Samotrzec (z Maryją i Dzieciątkiem Jezus), a po bokach figury rodziców Maryi: św. Anny i św. Joachima. W dolnej części po bokach ołtarza widnieją figury ewangelistów Mateusza i Marka. W prawym ołtarzu bocznym malowany na desce obraz „Ecce Homo”. Po bokach figury ewangelistów Łukasza i Jana. Warto zwrócić uwagę na obraz znajdujący się w górnej części ołtarza – św. Mikołaj wskrzeszający trzech niewinnych rycerzy straconych na rozkaz cesarza.

Na suficie natomiast znajduje się 11 *panneaux*, czyli cykl symbolicznych malowideł, nawiązujących do męczeńskiej śmierci Chrystusa, Odkupienia i Eucharystii. Nieznana jest data powstania tych malowideł. Ich symbolika jednak ściśle związana jest z kościołem Bożego Ciała.

Sklepienie i organy (AF)

Obok kościoła znajduje się drewniana dzwonnica z 1749 r., konstrukcji słupowej, nakryta dwuspadowym dachem namiotowym, pokrytym gontami.

Odpust w kościele odbywa się w Boże Ciała. Msza św. odpustowa o godz. 16:00.

(AF)

MSZE ŚWIĘTE

niedziele i święta: 8:00, 11.30 dni
 powszednie: 18:00 (w okresie letnim),
 17:00 (w okresie zimowym)

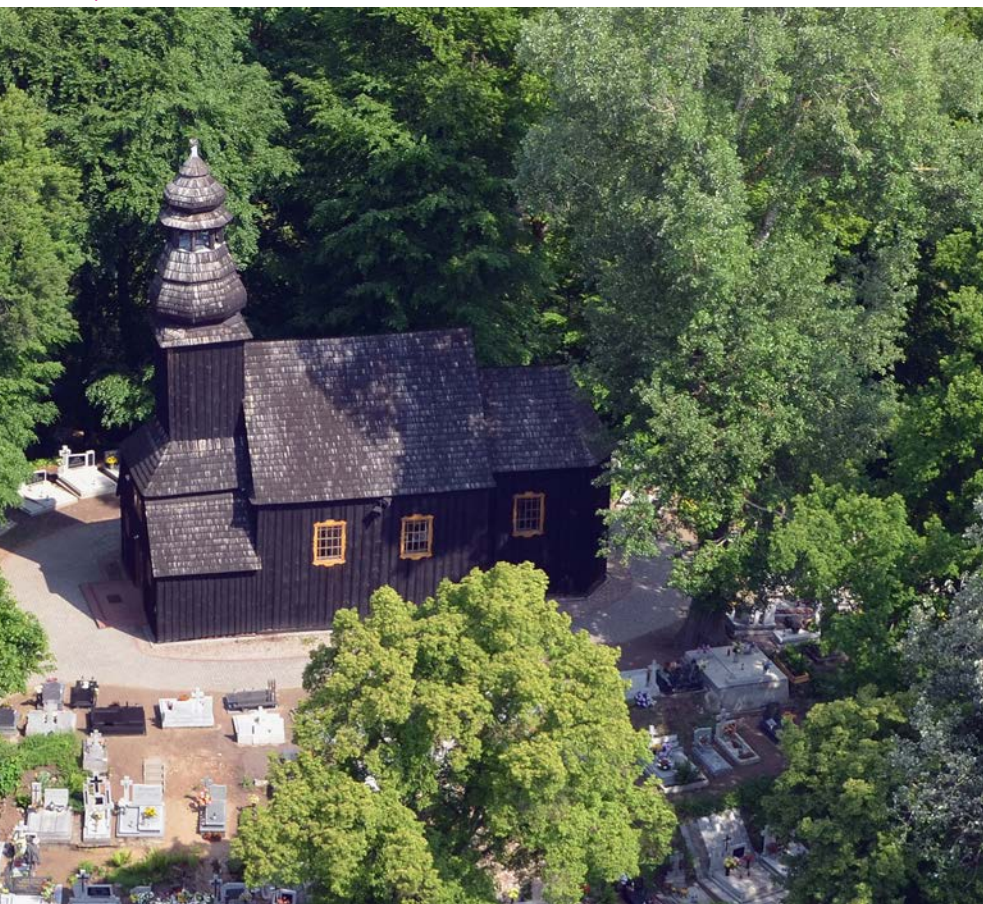
KAPLICA ŚW. ROZALII W SŁAWNIE

Jest to drewniana kaplica cmentarna. Została ufundowana w 1783 r. przez ówczesnego proboszcza księdza Józefa Ignacego Stolzmana, którego ciało spoczywa w krypcie pod ołtarzem głównym. Kościół został oddany do użytku w 1785 r. Legenda głosi, że w pobliżu wzgórza miejscowemu pastuszkowi ukazała się św. Rozalia, co skłoniło księdza do wybudowania w tym miejscu kaplicy.

Świątynia ma konstrukcję zrębową, oszalowaną. Orientowana.

Jednonawowa z węższym, zamkniętym trójbocznie prezbiterium. Po zachodniej stronie nawy wieża konstrukcji słupowej, z kruchtą w przyziemiu i dwoma składzikiem po bokach. Pod nawą znajduje się krypta grobowa ostatnich właścicieli wsi, Chełmickich. Dach pokryty jest gontem. Nad wieżą hełm cebulasty również kryty gontami. Wewnątrz strop o równej wysokości w nawie i prezbiterium, ozdobiony dekoracyjnymi listwami z malowanym ornamentem. W zwieńczeniu ścian możemy zobaczyć malowane girlandy oraz ornament geometryczno-roślinny.

Kaplica w Sławnie (AGK)

Ołtarz kaplicy w Sławnie (AF)

W ołtarzu głównym znajduje się współczesny obraz św. Rozalii. W ołtarzach bocznych natomiast figury Matki Boskiej i św. Teresy. Na belce tęczowej rzeźba św. Barbary z krzyżem oraz putta z klepsydrą i czaszką.

Po zwiedzeniu kościółka warto również zwrócić uwagę na sam cmentarz, który jest jednym z ładniejszych i ciekawszych w powiecie. Nekropolia została założona około 1783 r. na terenie średniowiecznego grodziska. Można na niej odnaleźć m.in. stare figury, krzyże, potężne pomnikowe drzewa zachwycające swą urodą, stary grobowiec Walterów z 1885 r., XIX-wieczne groby żołnierzy polskich oraz nagrobki powstańców wielkopolskich. Koło cmentarza znajduje się pomnik poległych i rozstrzelanych oraz zamordowanych w więzieniach i obozach koncentracyjnych parafii Sławno w latach 1939–1945.

(AF)

Cmentarz przy kaplicy w Sławnie (AF)

MSZE ŚWIĘTE

W kaplicy odbywają się wyłącznie msze św. pogrzebowe.

KOŚCIÓŁ WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH W RACZKOWIE

Świątynia wybudowana w latach 1780–1782 z fundacji Wawrzyńca Logi, burgrabiego waleckiego, oraz Ludwika de Osten-Staken i Stanisława Miniszewskiego. W latach 1959–1963 gruntownie odnowiona. W 1985 r. wymieniono poszycie dachu.

Kościół jednonawowy, konstrukcji zrębowej, o oszalowanych ścianach wzmocnionych lisicami, orientowany. Wieża o konstrukcji słupowo-ryglowej, oszalowana i zwieńczona hełmem barokowym przylega do niego od zachodu. Kościół z dachem dwuspadowym dwukalenicowym, krytym dachówką karpówką, nad zakrystią dach trójspadowy. Okna zamknięte półkoliście. Nawa na rzucie prostokąta z węższym zamkniętym wielobocznie prezbiterium, do którego od południa przylega zakrystia. Po północnej stronie nawy mała kwadratowa kruchta. Obok niej drewniana dzwonnica z 1780 r., zbudowana na planie kwadratu, na ceglanej podmurówce, oszalowana z prześwietami, nakryta dachem namiotowym.

Wewnątrz wspólny płaski strop dla nawy i prezbiterium. Wnętrze kościoła wypełnia polichromia powstała w latach 1960–1963, utrzymana w kremowo-zielono-złoty barwach z ornamentem roślinnym. Pomiędzy nawą a prezbiterium belka tęczowa z krucyfiksem z XVII w. i figurami Matki Boskiej i Świętego Jana i datą „1780” oraz wierszowana inskrypcja: „Patrz człowiecze com cierpiał z miłości przyczyny do krzyża przykowany nie za moje winy”.

W ołtarzu głównym z początku XX w. mieści się łaskami słynący

Zabytek stoi na wysokiej skarpie nad rzeką Mała Wełna. Poniżej terenu przykościelnego znajduje się cmentarz, na którym w czasie II wojny światowej zostali pochowani trzej generałowie włoscy więzieni w obozie w pobliskim Antoniewie. W 1959 r. prochy generałów zostały przewiezione do Włoch.

krucyfiks ludowy z XVII w., otoczony przez liczne wota z XVII–XX w. oraz figury świętych: Piotra i Pawła i umieszczony w drugiej kondygnacji obraz Matki Boskiej Częstochowskiej.

W prawym ołtarzu bocznym znajduje się obraz św. Józefa z Dzieciątkiem Jezus, a nad nim obraz św. Wojciecha wraz z towarzyszami, wypatrującymi nadchodzących oprawców. W lewym ołtarzu bocznym natomiast obraz przedstawiający scenę Ofiarowania Różańca przez Matkę Boską i Dzieciątko Jezus św. Dominikowi i św. Katarzynie z Sieny.

(AF)

MSZE ŚWIĘTE

niedziela: 8:30, 11:30

Wnętrze kościoła w Raczkowie (KS)

Kościół Wszystkich Świętych w Raczkowie (KS)

KOŚCIÓŁ NAJŚWIĘTSZEGO SERCA PANA JEZUSA W REJOWCU

Świątynia została wybudowana w 1626 r. jako zbór dla kalwinów przez podkomorzego Andrzeja Reja ze Skoków, wnuka Mikołaja Reja z Nagłowic. Przebudowano ją lub zbudowano na nowo w obecnej postaci w 1820 r. Dobudowano wówczas małą wieżę kościelną – sygnaturkę. Do 1945 r. był to kościół ewangelicki. Od 17 sierpnia 1947 r. katolicki Najświętszego Serca Pana Jezusa, filialny kościół parafii w Dąbrówce Kościelnej. W latach 1953–1958 gruntownie remontowany. Od 1976 r. funkcjonuje jako samodzielna parafia.

Budowla o konstrukcji zrębowej, orientowana i oszalowana. Nawa główna na polanie prostokąta. Od wschodu przylega do niej prostokątne prezbiterium. Dach pokryty dachówką.

Kościół w Rejowcu (KS)

Sufit płaski, drewniany. W ołtarzu głównym znajduje się XVIII-wieczny obraz NSPJ, który został przeniesiony z kolegiaty z Kruszwicy. Po jego bokach figury świętych Piotra i Pawła. Nie ma ołtarzy bocznych. Zachowała się jednak drewniana galeria (empory), wsparta na masywnych słupach, która pozostała z czasów kościoła ewangelickiego. W kruchcie zachowało się 13 tabliczek trumiennych polskiej szlachty kalwińskiej z XVII w. malowanych na blasze.

Przy kościele stoi drewniana dzwonnica, wybudowana w 1820 r., kryta dachem dwuspadowym.

Odpust w parafii w piątek, po zakończeniu oktawy Bożego Ciała.

(AF)

MSZE ŚWIĘTE

niedziele i święta: godz. 9:00, 11:00,
15:00
dni powszednie: godz. 18:00

Wnętrze kościoła w Rejowcu (KS)

KOŚCIÓŁ ŚW. MIKOŁAJA BISKUPA W SKOKACH

Świątynia wzniesiona w 1737 r. z inicjatywy wojewody poznańskiego Kazimierza Raczyńskiego. Jako jedyna w Wielkopolsce od frontu poprzedzona fasadą dwuwieżową z kruchtą. Wieże dwukondygnacyjne w dolnej części murowane i górnej słupowe zwieńczone baniastymi hełmami blaszanymi z latarniami. Dach kryty dachówką, jednokalenicowy. Wnętrze podzielone na trzy części dwoma rzędami kolumn. Ściany otynkowane z drewnianym stropem płaskim, zaokrąglonym w nawach bocznych. Chór muzyczny wsparty na dwóch muryowanych słupach z prostokątną, obniżoną wystawką w części środkowej i organami. Wielokrotnie

W księgach parafialnych pod datą 26 września 1831 r. wymieniony jest Adam Mickiewicz jako ojciec chrzestny Marii Łubieńskiej. Ceremonia odbyła się w kościele filialnym w Budziszewku.

restaurowany: 1787, 1846, 1911 (dobudowa wież) i 1946 r. W latach 2005–2011 wykonano generalną restaurację świątyni: skuto tynki zewnętrzne, wymieniono elementy drewniane ścian i usunięto polichromię z lat 50. XX w. z przedstawieniem na stropie plafonu MB z Dzieciątkiem i Przemienieniem Jezusa na górze Tabor.

Na uwagę zasługuje wyposażenie kościoła: XVIII-wieczny ołtarz główny z obrazem Matki Boskiej Niepokalanie Poczętej, w nawie północnej (po lewej stronie) ołtarz

Kościół św. Mikołaja Biskupa w Skokach (KS)

Wnętrze kościoła św. Mikołaja Biskupa w Skokach (KS)

Matki Boskiej Wspomożenia Wiernych, a w nawie południowej (po prawej stronie) ołtarz Pana Jezusa.

Najstarszymi zabytkami są pochodzące z pierwszej połowy XVII w. czasza chrzcielnicy i płyta nagrobna Zofii z Latalskich Reyowej. Spoczywa tutaj również jej mąż Andrzej Rey – wnuk znanego polskiego poety Mikołaja. Nieco młodsze, z okresu budowy kościoła, są ambona, chrzcielnica i rokokowe

balustrady empor. Z tych czasów pochodzą też ołtarze, chociaż zostały mocno przerobione po 1947 r.

(AF)

MSZE ŚWIĘTE

niedziele i święta: godz. 7:00, 8:00, 10:00, 11:30 (dziecięca), 18:00
 dni powszednie: godz. 18:00 Msza św.
 w sobotę godz. 18.00 jest Mszą św.
 z formularza niedzielnego.

KOŚCIÓŁ ŚW. MICHAŁA ARCHANIOŁA W UZARZEWIE

W 2001 r. podczas remontu wieży i jej hełmu w miedzianej kuli podtrzymującej krzyż znaleziono zalakowaną butelkę. W butelce znajdował się list dla potomnych, napisany 12 sierpnia 1868 r. przez miejscowego nauczyciela Franciszka Polczyńskiego. W liście wymienieni są fundatorzy wieży i krótko opisana historia kościoła. Zamieszczono także przesłanie dla potomnych: „administracja i sądownictwo pruskie jest wprawdzie niezłe, ale stara się nas całymi siłami zgermanizować. Los nasz w porównaniu do braci naszych pozostających pod berłem rosyjskiem, jest dość znośny, mimo to tęsknim za własną ojczyzną i własnymi rządami. Gdy te słowa Bracia mili kiedyś czytać będziecie, może już wam wolno będzie zwać się synami wolnej od morza do morza najdroższej Polski, w której zmartwychwstanie i my niezłomną pokładamy nadzieję.

Westchnijcie natenczas za nas do Pana Boga i zmówcie choć jedno Ojczenasz i jedno Zdrowaś za dusze nasze, a Ksiądz Dobrodziej niech łaskaw będzie odprawić za nas requiem”. Wszystkie znalezione przedmioty wróciły do kuli. Dołączono do nich także kilka współczesnych regionalnych pism i monet oraz list napisany 11 listopada 2001 r. przez Zdzisława Makarewicza, kustosza Muzeum Środowiska Przyrodniczego i Łowiectwa Wielkopolskiego w Uzarzewie. Przesłanie dla następnych pokoleń napisano w imieniu współczesnych mieszkańców parafii. W zakończeniu listu autor informuje przyszłe pokolenia: „Uzyskaliśmy niepodległość i niezawisłość kraju, ale nie udało się nam znaleźć recepty na sprawiedliwszy podział tego, co wspólnie wszyscy razem wypracowujemy. Może uda się to Wam, którzy czytacie te słowa?”

Pierwsze wzmianki o kościele w Uzarzewie pochodzą z XII w. Kościół, który powstał z fundacji królewskiej, został jednak rozebrany, a na jego miejsce w 1749 r. Felicjan Niepruszewski wybudował nową świątynię o konstrukcji szachulcowej. W 1869 r. z fundacji Antoniny Lipskiej z Kraszewskich wybudowano nową wieżę drewnianą, a w 1900 r. dobudowano murowaną neobarokową kaplicę grobową i zakrystię, którą ufundowała rodzina Żychlińskich.

Kościół stoi na niewielkim wzniesieniu w dolinie rzeczki Cybiny, jest jednonawowy, halowy, o sklepieniu beczkowym, orientowany, konstrukcji szachulcowej, z wypełnieniem ceglano-glinianym. Kościół otacza niewielki cmentarz z zabytkowymi grobowcami. Na jednym z nich znajduje się rzeźba nagrobna „Pielgrzym” (kopia dzieła dłuta Władysława Marcinkowskiego z XIX w.).

Wewnątrz zwraca uwagę skromne wyposażenie: ołtarz główny

Golgota, pierwotnie barokowy, potem neogotycki, obecnie gotycki oraz dwa boczne ołtarze barokowe z połowy XVIII w.: Serca Pana Jezusa Ukrzyżowanego i św. Teresy z Avila. W kościele znajduje się obraz Matki Boskiej Śnieżnej oraz rzeźba św. Teresy: oba z XVII w. Na obrazie widoczna jest postać fundatorki i część napisu fundacyjnego z nazwiskiem „Anna Młynarska”. Ponadto w kościele zobaczyć można krucyfiks z XVII w. i kamienną kropielnicę z wczesnego średniowiecza, która do 1895 r. pełniła rolę chrzcielnicy.

Pod kościołem znajduje się krypta grobowa z połowy XVIII w., odkryta podczas remontu w 1994 r. Obok świątyni stoi późnoklasycystyczna plebania z połowy XIX w.

(AF)

MSZE ŚWIĘTE

Niedziele i święta: sobota 16:30, 9.30
Dni powszednie: czw. 16:30
Święta zniesione: 16:30

KOŚCIÓŁ ŚW. KATARZYNY ALEKSANDRYJSKIEJ W WĘGLEWIE

Kościół wybudowany w 1818 r. Jego fundatorami byli parafianie i Skarb Królewski. Wielokrotnie odnawiany: w 1854, 1960, 1980 i 1996 r.

Świątynia ma konstrukcję sumikowo-łątkową. Orientowana. Składa się z prostokątnej nawy i zamkniętego trójbocznie prezbiterium. Zakrystia znajduje się w północnej części kościoła, kruchta natomiast w zachodniej. Dach kryty gontem.

Ołtarz główny pochodzi z okresu budowy kościoła. Umieszczono

Dnia 25 lutego 1885 r. urodził się w Węglewie Józef Kostrzewski – polski archeolog, muzeolog, profesor Uniwersytetu Poznańskiego, drugi zastępca przewodniczącego Komitetu Słowiańskiego w Polsce, twórca poznańskiej szkoły archeologicznej. Prowadził m.in. pierwsze prace archeologiczne w Biskupinie. Naprzeciwko wejścia do kościoła znajduje się mogiła jego rodziców: Elżbiety z Brońkańskich i Stanisława Kostrzewskich.

w nim obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem z XVI/XVII w., w drewnianej, posrebrzanej sukience, nazywanej Panią z Wysp lub Panią Węglewską – Wspomożycielką Piastowskiej Ziemi. Kopia obrazu

Kościół św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Węglewie (AK)

Wnętrze kościoła św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Węglewie (AK)

autorstwa Alfreda Bera z Rybitw znajduje się w kościele św. Anny z Wartkowic, który w 1985 r. został przeniesiony do Parku Etnograficznego w Dziekanowicach. Obraz zasłaniany jest obrazem św. Wawrzyńca z 1818 r.

Na lewo od ołtarza głównego umieszczono obraz św. Katarzyny Aleksandryjskiej z XVIII w. Legenda głosi, że Katarzyna przekonała pięćdziesięciu mędrców podczas dyskusji na temat wiary chrześcijańskiej. Cesarz Maksencjusz zafascynowany jej urodą i mądrością zaproponował jej małżeństwo. Gdy

Każdego roku w pierwszą sobotę po 24 maja piesza pielgrzymka młodzieży z Węglewa udaje się na Ostrów Lednicki.

kobieta odmówiła, skazał ją na łamanie kołem i ścięcie.

Na belce tęczowej gotycki krucyfiks z około 1380–1390, a obok barokowe figury Maryi i św. Jana.

(AF)

MSZE ŚWIĘTE

niedziela i święta: godz. 8:30, 11:00
dni powszednie: godz. 18:00, 18:30

KOŚCIÓŁ ŚW. MIKOŁAJA W WIERZENICY

Kościół parafialny św. Mikołaja jest jednym z najstarszych kościołów drewnianych na terenie Wielkopolski.

Nawa i prezbiterium kościoła wzniesione zostały w 1561 r., a wieża pochodzi z 1771 r. Na początku XX w. wydłużono nawę poprzez włączenie w nią przyziemi wieży. W 1983 r. dobudowano kruchtę zachodnią.

Zachowało się wyposażenie z XVII w. W ołtarzu głównym znajduje się obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem zwanej Wierzenicką, fundacji kołodzieja Bartłomieja z Kłecka z 1636 r. Jego postać widoczna jest w lewej dolnej części obrazu. Kołodziej dzierżawił karczmę w Wierzenicy, a na obrazie przeznaczył 2 sztuki bydła. Obok obrazu znajduje się wczesnobarokowa

figura przedstawiająca patrona kościoła, a we wnętrzu obraz „Matka Boska przewijająca Dzieciątko” ufundowany przez spadkobierców Augusta Cieszkowskiego.

Na uwagę zasługuje także neoklasycystyczny pomnik nagrobny znanego filozofa Augusta Cieszkowskiego. Pomnik jest repliką nagrobka matki A. Cieszkowskiego wykonanego według projektu Teofila Lenartowicza, który znajduje się w bazylice Santa Croce we Florencji. Umieszczone w centralną część pomnika drzwi zostały wykonane w 1872 r. w warsztacie odlewnika Pellasza we Florencji. Sceny symbolicznie przedstawiają wędrówkę duszy ludzkiej ku drzewu życia, ku Bogu. Listwa między skrzydłami drzwi z ośmioma scenami nawiązuje do dzieła filozoficznego Cieszkowskiego „Ojczyzna nasz”.

Ambona pochodzi z tego samego okresu co ołtarze. Obecnie

Kościół w Wierzenicy (MKa)

służy jako podstawa pod pulpit. Jej korpus drewniany, ośmioboczny, podzielony jest kolumnkami, a w polach między nimi znajdują się postacie ewangelistów.

Warto również zwrócić uwagę na drewnianą chrzcielnicę w formie kielichowej, ze złożonymi ornamentami. Wykonano ją około 1700 r. techniką snycerską.

Kościół położony jest na wzniesieniu. Drewniany, jednonawowy. Konstrukcji zrębowej, orientowany. Prezbiterium zamknięte od nawy trójbocznie, z boczną murowaną oszalowaną zakrystią. Kaplica pokryta dachem gontowym, czterospadowym, zwieńczona czworoboczną wieżą z daszkiem namiotowym i krzyżem. Wieża z kruchtą konstrukcji słupowo-ramowej. Węższa w drugiej kondygnacji i oddzielona od nawy, zwieńczona namiotowo-cebulastym blaszanym dachem z iglicą

i krzyżem. Okna w świątyni znajdują się tylko od strony południowej. Wewnątrz stropy płaskie. Prezbiterium od nawy oddzielone belką tęczową z krucyfiksem. Chór muzyczny wsparty na dwóch słupach.

Przy kościele znajduje się kaplica grobowa Cieszkowskich wybudowana na początku lat 30. XX w. Pokryta jest wysokim, czterospadowym dachem o lekko wklęsłych połaciach, zwieńczona pseudolaternią o namiotowym hełmie, w stylu zakopiańskim.

Zagospodarowany Plac Augusta Cieszkowskiego przed kościołem został oddany do użytku w maju 2018 r.

Odpust w parafii 6 grudnia.

(AF)

MSZE ŚWIĘTE

niedziele i święta: godz. 7:30, 11:00

soboty: godz. 17:30

dni powszednie: poniedziałek, wtorek, czwartek, piątek – godz. 17:30

Wnętrze kościoła w Wierzenicy (MKA)

ŚLADAMI PIERWSZYCH PIASTÓW

Warto czasem pozwiedzać i zobaczyć prastare miejsca, gdzie przeszłość miesza się z teraźniejszością. Gdzie, oprócz dzikich zwierząt, dawno nikt nie zaglądał. Kiedyś były to miejsca strategiczne, o które toczono walki, rozgrywano spory, gdzie ludzie szukali schronienia w czasie wojen. Na terenie Puszczy Zielonki i okolic takich miejsc jest kilkanaście, może nawet kilkadziesiąt. Nie wszystkie są jednak odkryte, skatalogowane i opisane przez archeologów. Miejsca te nazywane są grodziskami, gródkami stożkowatymi, niekiedy mylnie: kurhanami. Grodziska to pozostałości po grodzie albo osadzie obronnej, mające często kształt kolisty lub wielobocznego wzniesienia. Zazwyczaj wokół nich zachowane są ślady wałów drewniano-ziemnych oraz fos. Na

terenie Polski grody budowane były w dwóch okresach: w późnej epoce brązu i wczesnej epoce żelaza oraz w okresie wczesnego średniowiecza od VIII do XIV w. Do czasów współczesnych w Polsce zachowało się około 1500 grodzisk. Większość podlega ochronie prawnej i wpisana jest do rejestru zabytków. Niestety część została bezpowrotnie zniszczona poprzez niwelację terenu, wybieranie żwiru czy piasku, rozkopywanie przez pseudoposzukiwaczy skarbów posługujących się wykrywaczami metali.

W krajobrazie wyróżniają się przede wszystkim swym kształtem i usytuowaniem w terenie. Budowano je lub wykorzystywano naturalne ukształtowanie powierzchni. Na przełomie IX i X w. lokalizowano je na ogół w dolinach rzecznych, przy jeziorach, na niewielkich wzniesieniach, otaczano rowem lub fosą. Z wybieranej ziemi usypywano

Kaplica cmentarna w Sławnie na grodzisku wczesnośredniowiecznym (AGK)

Grodzisko w Turostowie (BK)

kolisty kopiec i wały. Na ich szczycie umiejscowiona była najczęściej drewniana lub kamienna wieża, służąca jako mieszkanie lub w celach obronnych. Plateau otoczone było palisadą. Do kopca przylegał nierzadko rodzaj podgrodzia, niekiedy otoczonego palisadą, nad którym również górowała wieża. Najstarsze przedstawienie ikonograficzne takiego założenia znajduje się na tkaninie z Bayeux, przez co mylnie kojarzone jest z normandzką ekspansją w Anglii. Cechą charakterystyczną grodzisk jest też flora, gdyż występują na nich nieliczne gatunki roślin, które były uprawiane przed wiekami, tzw. relikty dawnych upraw.

(BK)

Grodzisko w Imiołkach (AF)

SZLACHECKA WIELKOPOLSKA

CZERWONAK

PAŁAC RODZINY VON TRESKOW W OWIŃSKACH

W miejscowości Owińska, po wschodniej stronie szosy, odgrodzony stawem, wznosi się klasycystyczny pałac zbudowany dla niemieckiej rodziny von Treskow w latach 1804–1806, prawdopodobnie według projektu berlińskich architektów Karola Fryderyka Schinkla i Franciszka Catela lub, według najnowszych badań, Davida Gilly'ego.

Pałac zbudowany jest na rzucie wydłużonego prostokąta, piętnastoosiowy, z dwiema czteroosiowymi, parterowymi dobudówkami gospodarczymi przy elewacjach

bocznych. Obiekt ma wewnątrz dwutraktowe z prostokątną sienią kolumnową i okrągłym westybulem (reprezentacyjnym przedsionkiem) na osi parteru oraz sień z czterema parami doryckich kolumn na wysokich podestach wzdłuż ścian bocznych. Między podestami znajdują się schodki prowadzące do przyległych pokoi. Kolumny podtrzymują architrav (nadłupie), a na nim malowany fryz o motywach pompejańskich: girlandy na wstęgach i medaliony z liliami en grisaille. Westybul otwierający się na ogród nakryty jest sklepieniem parasolowym malowanym w gwiazdy z rozetą pośrodku oraz z motywami pawi wśród wici kwiatowych na obrzeżach. Na piętrze, na osi budynku, znajduje się obszerna sala o zachowanej starej posadzce i boazerii oraz dwa skromne, zamurwane kominki. Na zewnątrz widać

Pałac von Treskow w Owińskich (AGCz)

wysoką strefę piwnic z okrągłymi oknami. Fasada frontowa została wysunięta i poprzedzona portykiem na czterech doryckich kolumnach, podpierających balkon. Od strony ogrodu wybudowano werandę. Dach pałacu jest czterospadowy, kryty dachówką, z okienkami powiekowymi.

Po II wojnie światowej w pałacu miała siedzibę szkoła (do 1990 r.) i przedszkole. Później pałac przejął prywatny właściciel, który dopuścił do jego dewastacji. Budynek został odkupiony i zabezpieczony w grudniu 2002 r. przez gminę Czerwonak.

Ten okazały obiekt otoczony jest rozległym parkiem ze starym drzewostanem i pomnikowymi okazami drzew liściastych, założonym w początkach XIX w., według projektu Piotra Józefa Lenne, wieloletniego dyrektora ogrodów w Berlinie. Do parku zapraszają dwie analogiczne, klasycystyczne, murowane, ujęte pilastrami i zwieńczone trójkątnymi frontonami bramy wjazdowe z około 1810 r.

(AGCz)

PAŁAC W BOLECHOWIE – HISTORIA NIEZAKOŃCZONA?

Mało kto wie, że spora kępa drzew w Bolechowie kryje zrujnowany pałac. Wybudował go w latach 60. XIX w. dla swojej świeżo poślubionej żony Amalii von Massenbach Richard Heinrich von Treskow. Niestety małżonkowie nie nacieszyli się nim długo. W krótkim odstępie czasu zmarła Amalia i trzej małych dzieci, zrozpaczony Richard sprzedał Bolechowo w 1873 r. i wyjechał. Nabywcą był Zygmunt Szuldrzyński z Lubasza, wielki polski patriota, działacz społeczno-polityczny, poseł do sejmiku pruskiego. Jednak

to za czasów jego syna, Tadeusza (1864–1943), Bolechowo przeżyło największy rozwój, a pałac gościł znakomitości z pierwszych stron gazet. Senator Tadeusz Szuldrzyński znany był ze skutecznej walki z germanizacją, działalności na niwie oświaty i gospodarki, a także wybitnych zasług dla polityki w odradzającej się Rzeczypospolitej. Szuldrzyńscy rozbudowali swoją siedzibę: do prostej bryły pierwotnego pałacu dobudowano dwa wysunięte skrzydła, w zachodnim umieszczając salę balową. W północnej części parku w 1899 r. wzniesiono kaplicę z klasycystycznym tympanonem wspartym na czterech kolumnach i rzeźbą Madonny Sykstyńskiej w niszy nad wejściem (przebudowana w latach 80. XX w., kiedy pełniła funkcje kościoła parafialnego). Na początku XX w. pałac zyskał nad głównym wejściem portyk joński, a ściany głównego korpusu zwieńczyła ozdobna balustrada. Rezydencja Tadeusza i Wandy Szuldrzyńskich prezentowała się okazale. Bliskość Poznania oraz zaangażowanie gospodarzy sprawiły, że Bolechowo stało się za czasów Szuldrzyńskich ostoją polskiego życia politycznego, kulturalnego i umysłowego tej części Wielkopolski. Odwiedzał Bolechowo m.in. Roman Dmowski, a w 1928 r. wizytę Tadeuszowi Szuldrzyńskiemu złożył prezydent Ignacy Mościcki. Szuldrzyńscy byli właścicielami Bolechowa do 1939 r.

Po wojnie w znacjonalizowanym pałacu mieścił się sklep i punkt felczerski, część budynku oddano na cele mieszkaniowe, ale głównymi użytkownikami były szkoła podstawowa (do 1970 r.) oraz Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna.

Prawdziwy dramat zaczął się jednak po pożarze, który wybuchł latem 1986 r. W jego wyniku spłonął dach nad głównym korpusem budynku, skrzydła pozostały nietknięte. Okazało się, że nikt nie jest zainteresowany remontem – ani RSP, główny użytkownik, ani gmina, która nie była formalnie właścicielem. Od tego czasu zaczął się powolny upadek obiektu. Kiedy Paweł Pietrzyk, właściciel konsorcjum zrzeszającego kilka szkół wyższych, kupił obiekt i energicznie przystąpił do jego zabezpieczenia, wydawać się mogło, że złe czasy pałac ma już za sobą. Nic bardziej mylnego. Wkrótce okazało się, że z nie do końca jasnych przyczyn nowy właściciel nie może podjąć obowiązków związanych z utrzymaniem obiektu.

Pozostaje mieć nadzieję, że to nie smutny epilog ważnej i interesującej historii pałacu w Bolechowie.

(OKM)

KISZKOWO

ŁUBOWICZKI

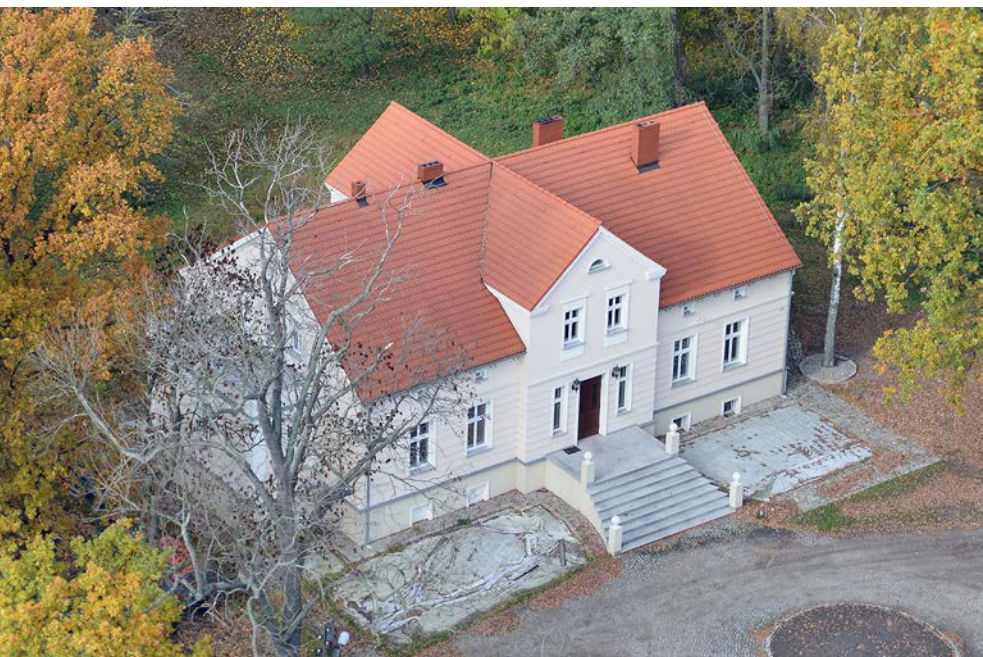
Dwór w Łubowiczkach jest nieduży, parterowy, z płytkim ryzalitem na osi przechodzącym w wystawkę dwuspadowego dachu. Zbudowany został w latach 80. XIX w. Główne wejście do dworu, z okazałymi schodami, znajduje się od strony południowo-wschodniej.

Wnętrze obecnie odbudowane. Pozostał niezmienny układ pomieszczeń. Zachował się wspianały piec kaflowy.

Oprócz dworu w kompleksie znajduje się murowana brama z około 1900 r. W skład folwarku wchodziła również stajnia, obora, chlewnia z 1900 r., spichlerz z 1920 r. i drewniano-murowana stodoła z roku 1928.

Park o charakterze krajobrazowym powstał prawdopodobnie

Dwór w Łubowiczkach (AGK)

w latach 80. XIX w. W masywie drzewostanu położonym na zachód od dworu nastąpiły największe zmiany. Obecnie park jest odnawiany. Znajduje się w nim 7 drzew uznanych za pomniki przyrody. Największym jest „Kazimierz Wielki”, dąb szypułkowy o obwodzie pnia 378 cm. Obok „Kazimierza” rosną 2 dorodne wiązy o obwodach 222 i 265 cm. Przed wejściem do pałacu zobaczyć można kolejne 3 dęby o imionach: „Jan”, „Józef” i „Marian”, a przy wjeździe do parku – jesion wyniosły „Królewicz” o obwodzie pnia 282 cm.

(BK, AF)

RYBIENIEC

W Rybieńcu od ponad stu lat stoi dwór, niewidoczny z drogi, osłonięty wysokim betonowym płotem. Niegdyś rosnę wokół niego wiele pięknych drzew i krzewów, tworzących różnorakie alejki tematyczne.

Przed wejściem do dworu był klomb z róż, a o całość parku dbał ogrodnik.

Dwór wznosił około 1910 r. dla swej rodziny Niemiec Fryderyk Wendorff. Do dziś starsi mieszkańcy miejscowości wspominają go jako dobrego i pracowitego gospodarza, który dbał o pracowników. W 1926 r. majątek liczył 478 ha.

Obecnie dwór od kilku lat jest remontowany. Odzyskał dawną świetność. Zarówno wnętrze, jak i zewnętrzna elewacja wypiękniały. Budynek dworu wymurowany został z cegły. Podpiwniczony, jednokondygnacyjny z mieszkalnym poddaszem, nakryty dachem mansardowym z wstawkami. Fasada zwrócona ku północnemu zachodowi, symetryczna z ryzalitem na osi, mieszczącym zamknięty półkoliście portal, ujęty kanelowanymi lizenami (płaskimi pionowymi występami w murze zewnętrznym),

Wnętrze dworu w Rybieńcu (AF)

Dwór w Rybieńcu (AGK)

wspierającymi balkon z dekoracyjną, metalową balustradą. Elewacja ogrodowa z dwoma płytkami dwukondygnacyjnymi, dwuosiowymi ryzalitami, trójkątnymi szczytami. Pomiedzy ryzalitami wkomponowany parterowy aneks z tarasem w zwieńczeniu. We wnętrzu zachował się pierwotny układ pomieszczeń, stolarka okienna i drzwiowa. Pozostało także tajemnicze przejście w ścianie, do którego wchodziło się przez szafę w gabinecie pana.

Park otaczający dwór znacznie się zmienił przez ostatni wiek. Nie ma już wszystkich drzew tworzących alejki: orzechowej, prowadzącej od głównej bramy wjazdowej przed front dworu, ani kasztanowej, prowadzącej do bramy zachodniej. Drzewostan z czasów założenia parku reprezentowany jest m.in. przez jesion, klon, akację i wiąz. Południowa część parku obniża się w kierunku jeziora i kształtuje naturalny krajobraz tego terenu.

(BK, AF)

MUROWANA GOŚLINA

Na południe od rynku, po zachodniej stronie ul. Poznańskiej, znajduje się park miejski. Rozplanowany został na początku XIX w., z wykorzystaniem znacznie starszego drzewostanu. Obecnie ma powierzchnię 1,21 ha, pierwotnie była ona większa, w części północno-wschodniej powstały budynki administracji miasta i gminy oraz handlowe. Na jego skraju, od strony ul. J. Kochanowskiego, wznosi się pałac Winterfeldów. Byli oni właścicielami rozległych dóbr ziemskich Murowanej Gośliny w pierwszej połowie XIX w., mieli też dwór w Przebędowie. To budowla piętrowa, eklektyczna, obecnie w następstwie przebudowy po II wojnie światowej nie ma istotnej wartości zabytkowej. Najcenniejsza jest jej część środkowa, która pozostała oryginalna, z okazałym czterokolumnowym portykiem podtrzymującym taras z interesującymi elementami metalowej balustrady. Nad nim znajduje się ozdobny szczyt attykowy

z w dużej mierze zachowanymi sztukateriami. Od ul. Kochanowskiego przetrwał masywnie wykonany podjazd. Po obu stronach drzwi kolejne sztukaterie w formie tarcz z napisami. W sąsiedztwie pałacu rosną najcenniejsze okazy parkowego drzewostanu. Przed pałacem mający według szacunków nawet ponad 700 lat cis, pomnik przyrody, o trzech, a wyżej pięciu pniach. Jest on jednym z najokazalszych egzemplarzy tego gatunku w Wielkopolsce. Za pałacem lipa o obwodzie 580 cm rozgałęziająca się na cztery potężne konary. Koło przedszkola zwraca uwagę okazały platan. Odtwarzane, utwardzone, alejki parkowe nawiązują do ich historycznego układu. W 2018 r. w parku została otwarta strefa rekreacji z placem zabaw dla dzieci.

(WB)

BODUSZEWO

W centrum wsi znanej od 1388 r., której nazwę wywodzi się od dawnego imienia Bodusz, znajduje się odrestaurowany pałac z połowy XIX w. z dobudowanym od północy w 1890 r. poprzecznym skrzydłem. Budynek, na kamiennej lub kamienno-ceglanej podmurówce, piętrowy, nakryty czterospadowym dachem, z ryzalitem bocznym nakrytym oddzielnym dachem i zwieńczeniem szczytowym ujętym w spływy. Środkowa część korpusu w dolnej części boniowana i zawierająca w płytkiej półkolistej wnęce wejście główne. Górna ujęta dwiema parami pilastrów i zwieńczona półokrągłym szczytem. Pałac powstał w czasie, kiedy Boduszewo stanowiło część dóbr ziemskich Murowana Goślina, będących własnością książąt Sachsen-Altenburg.

Wcześniej miało wielu właścicieli, zdarzyło się też, że w źródłach wystąpiło jako osada opustoszała. W pobliżu pałacu można doszukać się pozostałości obszernych zabudowań folwarcznych z początku XX w., ongiś zgrupowanych wokół rozległego podwórza. W 1905 r. majątek został sprzedany i rozparcelowany. Od 1920 r. w pałacu otwarto szkołę, istniała w tym miejscu do 1974 r. Obecnie znajduje się w nim gospodarstwo agroturystyczne. Przed budynkiem rośnie wiąz szypułkowy o obwodzie 310 cm. Na terenie hektarowego parku z pozostałościami starej alei lipowej w czerwcu odbywa się Targ Wiejski, będący inicjatywą samorządu oraz lokalnej społeczności. W 2018 r. odbył się po raz osiemnasty. Jest on okazją do nabycia wyrobów wiejskich sprzedawanych przez okolicznych mieszkańców, a także mnóstwa pamiątek. Odbywają się też występy artystyczne, w tym zespołów amatorskich działających na terenie gminy, oraz pokazy i prezentacje, konkursy, atrakcje dla dzieci, ognisko. Impreza zazwyczaj kończy się zabawą przy akompaniamencie zespołu muzycznego.

(WB)

POBIEDZISKA

PAŁAC W KRZEŚLICACH

Krześllice są niewielką wsią położoną około 5 km na północny zachód od Pobiedzisk. Neogotycki pałac w Krześlicach został zbudowany około 1860 r. dla Anastazego Radońskiego przez nieznanego architekta. Po ostatecznej rozbudowie w 1890 r. rezydencja otrzymała kształt romantycznego zamku, usytuowanego w malowniczym parku

krajobrazowym z pomnikową lipą założonym w połowie XIX w. Przy pałacu zachowała się klasycystyczna oficyna z pierwszej połowy XIX w. i zabudowania folwarczne. Budynek jest piętrowy, z wielobocznymi ryzalitami od frontu i parku oraz dwoma ryzalitami bocznymi.

Pałac od 1996 r. jest w posiadaniu prywatnych osób. Po gruntownym remoncie w obiekcie utworzono hotel i restaurację oraz Centrum Obsługi Biznesu. Hotel dysponuje 20 stylowo urządzonymi, wygodnymi pokojami. We wnętrzach pałacowych organizowane są szkolenia, konferencje, imprezy integracyjne i okolicznościowe oraz bale.

(AK, AGP)

DWÓR WE WRONCZYNIE

Dworek eklektyczny o cechach późnobarokowych wzniesiony został we Wronczynie najprawdopodobniej dla rodziny Białobłockich na

przełomie XVIII i XIX w. w otoczeniu przepięknego parku. Właścicielem majątku pod koniec XIX w. był Niemiec von Falkenhayn, który sprzedał dwór Jackowskim. W latach 1899–1939 obiekt był własnością Tadeusza Krzypina Jackowskiego, a następnie jego syna Tadeusza Gustawa, dyplomaty, m.in. ambasadora RP w Belgii i Luksemburgu w latach 1929–1937. Dwór został rozbudowany o boczne skrzydła w 1904 r.

W okresie międzywojennym w dworku we Wronczynie gościli ludzie kultury i polityki, m.in.: marszałek Polski Edward Rydz-Śmigły, minister Józef Beck, Artur Rubinstein, Ignacy Jan Paderewski, Jan Lechoń, Kornel Makuszyński, Juliusz Osterwa, Leon Schiller, Tadeusz Boy-Żeleński, Ryszard Ordyński, Józef Czajkowski.

Po wojnie Jackowscy zostali wypędzeni z majątku, a ziemie

Pałac w Krześlicach (AK)

folwarku rozparcelowano. Dziś obiekt znajduje się w rękach prywatnych i niestety popadł w ruinę.

(AK, AGP)

SKOKI

ZESPÓŁ PAŁACOWY W SKOKACH

Do głównych zabytków Skoków należy zespół pałacowy z parkiem i pałacem będący obecnie własnością Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu. Obiekt ten znajduje się w północnej części miasta, na stokach doliny Małej Wełny. Otoczony jest parkiem z mieszanym drzewostanem. Do pałacu prowadzi aleja wysadzana kasztanowcami. W miejscu tym pierwotnie stał inny obiekt, zbudowany około roku 1660 przez ówczesnego właściciela Skoków – Władysława Reja, który oddał część budynku osiedlającym się w miasteczku braciom czeskim i luteranom, aby mogli tu na przemian

odprawiać swoje nabożeństwa. Po wybudowaniu świątyni (1856 r.) pałac zburzono, a na jego miejscu powstała modna w tamtych czasach budowla w stylu eklektycznym. W parku znajdował się klasycystyczny nagrobek Heleny Karczewskiej (zm. 1787 r.) w kształcie obelisku z piaskowca zwieńczonego orłem. W czasie okupacji hitlerowskiej rezydowali tu żołnierze Wehrmachtu. Skocki pałac w 1954 r. uznano za zabytek III klasy.

(AGS)

PAŁAC W ROŚCINNIE

Rościnnno to miejscowość położona na północny zachód od Skoków. Na początku wsi po lewej stronie znajduje się park, a w nim pałac. Na kartach historii Rościnnno pojawia się po raz pierwszy w bulli papieża Honoriusza III z 1218 r. jako własność cystersów w Łeknie. Pałac zbudowano około 1880 r.

Pałac w Skokach (ZT)

dla rodziny Siegfrieda von Jagow, ówczesnego właściciela folwarku. Bezpośrednim powodem jego budowy był pożar starszej siedziby właścicieli, która spłonęła krótko przedtem. Natomiast rozległy park o powierzchni ponad 10 ha powstawał stopniowo: pierwsze drzewa zasadzono jeszcze przed budową pałacu, inne pod koniec XIX w. W 1926 r. pałac z folwarkiem na mocy darowizny stał się własnością archidiecezji poznańskiej (obecnie od 2014 r. należy do archidiecezji gnieźnieńskiej). Założono tu wtedy dom rekolekcyjny, był jednak wykorzystywany także jako miejsce wypoczynku duchownych oraz pobytu księży emerytów. Podczas II wojny światowej pałac został zamieniony na szkołę i obóz dla niemieckiej młodzieży zrzeszonej w organizacji Hitlerjugend. Po wojnie przez wiele długich lat

do Rościnna bardzo chętnie przyjeżdżał na odpoczynek ks. arcybiskup Antoni Baraniak. Przez cały rok odbywają się tu rekolekcje dla różnych stowarzyszeń katolickich i grup środowiskowych. W latach 2004–2005 obiekty poddane były pracom konserwatorskim. W przypałacowym parku, założonym prawdopodobnie w drugiej połowie XIX w., na mieszkańców i turystów czeka na obszarze około 7 ha ponad 90 gatunków drzew i krzewów – prawdziwych pomników przyrody. Park bywał nazywany „bajecznym ogrodem” nie tylko z powodu roślinności, ale także z uwagi na 24 gatunki ptaków, które znalazły tu dla siebie idealne miejsce do życia. Sakralny charakter tego miejsca podkreśla ołtarz polowy wybudowany z ogromnych gałęzi oraz droga krzyżowa.

(AGS)

Pałac w Rościnnie (ZT)

SWARZĘDZ

DWÓR W WIERZENICY

Zaledwie 4 km od granic Poznania, na skraju Puszczy Zielonki, pośród 3,5-hektarowego parku schodzącego do doliny rzecznej, stoi XIX-wieczny dwór. Siedziba rodowa jednego z najslynniejszych polskich filozofów – Augusta Cieszkowskiego. Filozofa, który stworzył podwaliny pod prace Karola Marksa, ufundował uczelnię rolniczą i był jednym z najzacniejszych obywateli Wielkopolski. Parterowy budynek na planie wydłużonego prostokąta ma pośrodku obu fasad piętrowe ryzality, zwieńczone trójkątnymi frontonami, które nadają mu klasycystyczny wygląd. Ryzalit północny ma pilastry, a południowy został ich pozbawiony. Fasada frontowa jest dziesięcioosiowa.

Budynek przykryto dachem naczółkowym z dwuspadowymi daszkami nad ryzalitami. Dwór w 1842 r. wybudowała rodzina Cieszkowskich. Później należał on do Edwarda Raczyńskiego – prezydenta Polski na uchodźstwie. W wierzenickim dworze bywali Zygmunt Krasiński, Hipolit Cegielski, Tytus Działyński, Karol Libelt czy Jerzy Lubomirski. O wakacjach w Wierzenicy w listach do Cieszkowskiego marzył Cyprian Kamil Norwid. W latach 2008–2012 dwór przeszedł gruntowny remont. Oddano do użytku bibliotekę, 2 salony, 5 komfortowych apartamentów oraz dużą salę o powierzchni ponad 100 m². Stare wnętrza, nie tracąc nic ze swojego uroku, zyskały najnowocześniejsze rozwiązania. Obecnie jest to obiekt hotelowy.

(MMM)

Dwór w Wierzenicy (WB)

PAŁAC W UZARZEWIE

Siedziba właścicieli Uzarzewa znajdowała się pierwotnie w dworze położonym naprzeciwko kościoła, w dolinie rzeki Cybiny, a od lat 1860–1865 w pałacu na jej północnej skarpie. Do jego budowy wykorzystano kamienie z fundamentów kaplicy św. Katarzyny „w dębinie”, znajdującej się w pobliżu Jaru Uzarzewskiego, a rozebranej w 1840 r. z powodu starości. Nowy pałac został wzniesiony staraniem Józefa Żychlińskiego, a zaprojektowany przez architekta z artystycznego kręgu Stanisława Hebanowskiego. Pierwotnie był to po prostu dwór w postaci włoskiej willi. W końcu XIX i na początku XX w. został rozbudowany przez Józefa Izzydora Żychlińskiego i dopiero wówczas stał się pałacem. Jest to budynek piętrowy,

składający się z kilku członów nakrytych płaskim dachem. Korpus główny siedmioosiowy ma trzyosiowy ryzalit w elewacji frontowej o cechach neorenesansowych. Do południowego boku przylega trzykondygnacyjna wieża oraz część parterowa, a do drugiego boku cofnięta trzyosiowa część piętrowa. Pałac przypomina inne rezydencje wiejskie w Wielkopolsce, na przykład w Dusinie, Gorzyczkach, Biezdrowie czy Biedrusku. Obecnie w pałacu mieści się Muzeum Przyrodniczo-Łowieckie – oddział Muzeum Narodowego Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie. Park o powierzchni 6,5 ha, który otacza pałac, został zaprojektowany przez Augusta Denizota u schyłku XIX w. z wykorzystaniem starszego drzewostanu.

(MMM)

Pałac w Uzarzewie (WB)

MIEJSCA NIEZWYKŁE

CZERWONAK

KOŚCIÓŁ ŚW. MIKOŁAJA W OWIŃSKACH

W niedzielę 6 maja 2018 r. metropolita poznański arcybiskup Stanisław Gądecki poświęcił wyremontowany kościół św. Mikołaja w Owińskach. Obecny wygląd świątynia zyskała po dwóch latach remontu.

Kościół św. Mikołaja to najstarszy obiekt zabytkowy w Owińskach, jest też jednym z najstarszych i najcenniejszych obiektów sakralnych na terenie powiatu poznańskiego. Został ufundowany przez cysterki.

Jego budowę rozpoczęto w pierwszej połowie XV w. i zakończono w 1574 r. W nawie kościoła zachowały się trzy pierwotne belki zdobione malowanymi rozetami. Na dwóch znajduje się napis łaciński informujący o pracach budowlanych przy obiekcie z datą 1574 i nazwiskami: Katarzyny Łuszczewskiej, ówczesnej ksieni cysterki, proboszcza Piotra Kuczyńskiego oraz – młynarza Jana z górnego młyna, zapewne wykonawcy. Konsekracja kościoła miała miejsce w dniu św. Floriana – 4 maja – roku niestety nie znamy. Od początku swego istnienia pełnił funkcję kościoła parafialnego – do czasu gdy po kasacie zakonu owińskich cysterki

Kościół św. Mikołaja w Owińskach (IP)

w połowie XIX w. kościołem parafialnym został kościół poklasztorny. W XVIII w. nastąpiła barokowa przebudowa świątyni polegająca na dobudowaniu po stronie południowej kruchty, a po stronie północnej zakrystii, nadbudowano więźbę dachową nad prezbiterium w celu wyrównania kalenicy dachu z nawą. Kościół uzyskał barokową oprawę architektoniczną w postaci barokowych szczytów. Z zapisków wynika, że w 1778 r. przy wejściu głównym przy zachodniej ścianie szczytowej istniała drewniana dzwonnica z sygnaturką, przylegająca do budynku kościoła. Od 1939 r. kościół św. Mikołaja był nieużytkowany i popadał w ruinę. W latach 90. XX w. przeprowadzono remont dachu, w 2011 r. wzmocniono konstrukcje murów. Ale dopiero prace remontowe w latach 2016–2017 pozwoliły świątyni odzyskać dawną świetność. Prace te polegały na

renowacji elewacji zewnętrznej kościoła, odtworzeniu okien i drzwi zewnętrznych w pierwotnej kolorystyce, konserwacji więźby dachowej i dachu. Prace wewnątrz kościoła obejmowały renowację tynków i uzupełnienie posadzek.

Nazywany jest kościołem cmentarnym ze względu na sąsiadujący z nim najstarszy w Owińskach cmentarz parafialny, na którym w latach 70. XX w. urządzono kwaterę jednolitych grobów zmarłych pensjonariuszy zakładu opiekuńczego.

(APO)

DZIEWICZA GÓRA – LAS W ZASIĘGU RĘKI

U stóp Dziewiczej Góry, najwyższego wzniesienia w Puszczy Zielonce, znajduje się Ośrodek Edukacji Przyrodniczo-Leśnej Dziewicza Góra przynależący do Nadleśnictwa Łopuchówko. W powstałych

Dziewicza Góra (AGCz)

w 2013 r. budynkach mieści się salon fotografii przyrodniczej, salka edukacyjna, salka z kącikiem dla dzieci oraz ogólnodostępne toalety. Niewątpliwą atrakcją jest wiata ogniskowa, z której mogą skorzystać osoby spragnione wypoczynku na wolnym powietrzu.

Otoczenie Dziewiczej Góry to prawdziwy raj dla miłośników aktywnego spędzania wolnego czasu na łonie przyrody. Wokół ośrodka wytyczona została ścieżka przyrodniczo-leśna „Dziewcza Góra”, obejmująca 19 przystanków i poruszająca zagadnienia związane z hodowlą i ochroną lasu. Niewątpliwą atrakcją ścieżki jest znajdująca się na wzniesieniu wieża przeciwpożarowa, będąca swoistym punktem widokowym na miasto Poznań i jego okolice.

(ANŁ)

Szczegółowe informacje znajdują się na stronie:

www.lopuchowko.poznan.lasy.gov.pl/osrodek-dziewicza-gora

KRZYŻ PAPIESKI W PUSZCZY ZIELONCE

Na wniosek prezesa Leszka Lesiczki i za zgodą nadleśniczego Zbigniewa Szeląga Zarząd Oddziału Poznańskiego Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego podjął decyzję o postawieniu na jednej z moren w pobliżu Dziewiczej Góry Krzyża Papieskiego z tablicą upamiętniającą Wielkiego Papieża Polaka. Każdy krzyż jest znakiem Chrystusa, Jego Wielkiej Miłości i Miłosierdzia, dlatego tak był kochany przez Jana Pawła II. Krzyż, który tak umiłował Papież Polak, postawiono na wyniosłej morenie w pobliżu Dziewiczej Góry w 2012 r. Patrzy

on w kierunku Kicina, Janikowa, Mielna, Dębogóry, Czerwonaka, Owińsk, Bolechowa i innych okolic. Do krzyża przymocowano tablicę upamiętniającą Naszego Wielkiego Polaka, członka honorowego Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego. Na tablicy umieszczono następujący napis: „Sługa Boży członek honorowy PTT Jan Paweł II odszedł do domu Ojca 2 IV 2005 r. o godz. 21.37 w pierwszą sobotę miesiąca, w wigilię Święta Miłosierdzia przed uroczystością Zwiastowania Pańskiego i Dniem Świętości Życia, w Roku Eucharystii”. I dalej: „PTT, 2.04.2012”. Miejsce dla Krzyża Papieskiego wybrano szczególnie piękne, na jednym z największych wzniesień w naszych okolicach. Papież bowiem był wybitnym turystą rozmiłowanym w górach. Góry wymuszają na człowieku spojrzenie w siebie, uruchomienie sumienia, oczyszczenie wewnętrzne. Pragnienie katharsis. M. Zaruski pisał w sonetach taternickich: „Z czystym idź tylko sercem w Tatry, Jakbyś przekraczał próg świątyni...”

Jose Namara (pirenejski przewodnik) mawiał: „... w góry trzeba iść z czystą duszą. Nigdy nie wiadomo, czy tam się nie zostanie na zawsze”. Papież Jan Paweł II, który tak mocno ukochał krzyż i góry, został przez nas „upamiętniony” w Puszczy Zielonce. Jednoczy nas wszystkich: pielgrzymów i turystów, ludzi nizin i gór. Krzyż wrósł w naszą tradycję, ukształtował nasz charakter. Adam Mickiewicz pisał, że tylko pod tym znakiem Polska jest Polską, a Polak Polakiem.

Jeśli chce się Bogu pozostać wiernym, prędzej czy później zawędruje się pod Krzyż i zobaczy się Jego ostatnie na ziemi mieszkanie

– Golgotę. Na najpiękniejszej morenie w Puszczy Zieloncy wita pielgrzymów i turystów ukrzyżowany Chrystus. Zaprasza do domu Tej, którą z wysokości krzyża dał każdemu za Matkę.

Ojciec Święty Jan Paweł II wielokrotnie wzywał nas do obrony Krzyża Chrystusowego w przestrzeni publicznej, wołając: „Brońcie krzyża, nie pozwólcie, aby imię Boże było obrażane w waszych sercach w życiu rodzinnym czy społecznym”. Przyznając się publicznie do krzyża, umacniamy bliźnich w wierze. Otwieramy nasze dusze na łaski. Widok ukrzyżowanego Zbawiciela przypomina nam o Jego męce i miłości do nas. Krzyż pobudza nas do pokuty i nawrócenia. Cieszymy się, że to już stało się tradycją i zawsze 2 kwietnia o godz. 20.30 wyruszamy na Dziewiczą Górę pod Krzyż Papieski. Zbiórka przy kościele św. Józefa w Kicinie. Zaprasza Oddział Poznański Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego i parafia św. Józefa w Kicinie.

(LL)

SZLAK IM. POLSKIEGO TOWARZYSTWA TATRZAŃSKIEGO

Ostatni lodowiec działający w okresie tzw. „lodowcowym” (stadiał poznański zlodowacenia bałtyckiego) okazał się wielkim artystą i z fantazją (jeśli chodzi o teren Puszczy Zielonki) wyrzeźbił środkowopoznańską morenę czołową. W ramach tej moreny występują wzniesienia: Góra Moraska i Dziewicza Góra. Dziewicza Góra (143 m n.p.m.) położona jest około 3 km od Czerwonaka i około 2,5 km od Kicina. Na jej stokach cysterki z Owińsk hodowały owada – czerwca polskiego – dla uzyskania czerwonego

barwnika. Nazwa Dziewcza Góra, a później Dziewicza Góra (właściwie „masyw” o trzech wierzchołkach) nawiązywała do dziewic, wspomnianych zakonnic z Owińsk. Góra ta od 1252 r. aż do rozbiorów znajdowała się w posiadaniu klasztoru. W zachodniej części położona jest osada leśna o nazwie Dziewicza Góra. W pobliżu osady zaczyna się „Ścieżka przyrodniczo-leśna Dziewicza Góra”. Na trasie przygotowano 19 oznakowanych przystanków, w tym szczególnie ciekawą „Leśną klasę im. A. Cieszkowskiego”. W 1997 r. nadleśnictwo wystąpiło z propozycją objęcia Dziewiczej Góry i jej otoczenia ochroną rezerwatową. Tak się jednak nie stało i w 2005 r. wybudowano wieżę (o wysokości 40 m) z tarasem widokowym. Tutaj spotyka się 5 szlaków pieszych: czerwony, niebieski, żółty, czarny i z muszlą z krzyżem na niebieskim tle (tzw. Droga św. Jakuba).

Okoliczny teren jest bardzo urozmaicony, przyciągający wzrok. Dzięki pagórkom, dolinom, oczkom wodnym, strumieniom leżącym w pobliżu Dziewiczej Góry wykrystalizował się krajobraz urokliwy urzekający swym pięknem. W kierunku północno-wschodnim, w odległości około 400 m od dostrzegalni na Dziewiczej Górze, znajduje się morena, na której ustawiony jest Krzyż Papieski. Od podnóża tej moreny rozpoczyna się Szlak im. Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego. Szlak ten zaczyna się od trasy pomiędzy II a III przystankiem na „Ścieżce przyrodniczo-leśnej Dziewicza Góra” i biegnie na długości około 1,5 km w kierunku północnym, a kończy się w pobliżu XV przystanku na wspomnianej ścieżce. Szlak powstał z inicjatywy

Oddziału Poznańskiego Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego w 2012 r. i oznaczony jest drewnianymi strzałkami z napisem: „Szlak im. PTT”. Trasa przecina teren unikalny, tajemniczy i zarazem niezwykle piękny. Piękno nabiera tutaj bajecznej siły i wspaniałości, oddając cud przyrody. Można doszukać się harmonii, magicznych dźwięków, uczuć i myśli. Warto skorzystać ze Szlaku im. PTT, chociażby ze względu na walory przyrodnicze – liczne i okazałe drzewa pomnikowe, rzadkie gatunki roślin oraz krajobrazowe – urozmaiconą rzeźbę terenu. Wędrując tym czarującym szlakiem i wsłuchując się w rozmowy starych drzew, myślimy o innych wiekach, które unosiły się na rzece życia, miłości i śmierci, a teraz są zapomniane, i czujemy swobodę przemijania.

(LL)

PARK ORIENTACJI PRZESTRZENNEJ

Jedyny w Europie na taką skalę Park Orientacji Przestrzennej funkcjonuje od września 2012 r. na terenie pocysterskiego zespołu klasztorowego w Owińskach. To wyjątkowa przestrzeń służąca rehabilitacji i rewalidacji osób z dysfunkcją wzroku.

Na około 3 ha powierzchni utworzono klimat ogrodu barokowego, łącząc go z parkiem krajobrazowym. Posadzono tu 280 gatunków roślin. Wkomponowano specjalne przyrządy dydaktyczne i zabawowe, takie jak: karylion ziemny, czyli system ziemnych dzwonów rurowych, wydających dźwięki i wibracje, równoważnie, huśtawki, ślizg linowy, przepłotnie, trampoliny, pajęczyny, na których poza rozwijaniem sprawności fizycznej

ćwiczący mogą uczyć się orientacji przestrzennej.

Na co dzień na terenie parku odbywają się zajęcia edukacyjne dla wychowanków Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci Niewidomych w Owińskach, lecz obiekt jest również dostępny dla zwiedzających: turystów i grup zorganizowanych w wyznaczonych godzinach lub po uprzedniej rezerwacji.

Oprócz wyjątkowego Parku Orientacji Przestrzennej w Owińskach, w Ośrodku dla Dzieci Niewidomych znajduje się także jedyne w Polsce Muzeum Tyflogiczne. Prezentowana jest w nim największa w Polsce kolekcja map tyflogicznych oraz kilkuset obiektów związanych z kulturą i edukacją niewidomych. Można m.in. zobaczyć najstarsze wydawane masowo tyfłomapy, pierwszy atlas świata dla niewidomych z roku 1932 oraz dziesiątki przedstawień tyflokartograficznych wydawanych na całym świecie. Na uwagę zasługuje także kolekcja map ściennych Polski, Europy oraz świata. Na tle zabytkowych opracowań służących edukacji niewidomych mamy możliwość zapoznania się z pomocami dydaktycznymi z zakresu tyflokartografii

Muzeum tyflokustyczne (AGCz)

i tyflografiki wydawanymi wspólnie zarówno w kraju, jak i za granicą.

Przy muzeum działa też pierwsze w kraju laboratorium tyfloakustyczne, w którym wychowankowie uczą się odgłosów miasta.

(AGCz)

Muzeum można zwiedzać po uprzednim telefonicznym ustaleniu daty i godziny:

Marek Jakubowski
(opiekun zbiorów tyflogicznych)
tel. 602 72 76 06
biuro@niewidomi.com.pl

UŚMIECH MATKI

Na terenie Puszczy Zielonki zachowały się stare „trakty” łączące poszczególne miejscowości. Podlegają one ochronie jako element dziedzictwa kulturowego. Są to m.in.: trakt annowski, bednarski, pławiński, zielonkowski, poznański (z Kicina do Dąbrówki Kościelnej). Na początku traktu poznańskiego, przy drodze z Poznania przez Mielno do Wierzonki, stoi Biały Krzyż. W kierunku północno-zachodnim od Białego Krzyża, za tzw. Borną Stodołą, obok starej spalonej sosny, jest posadowiony kamień-pożarysko. 9 sierpnia 1992 r. zerwała się linia energetyczna, która wywołała iskrę. Od niej zajęła się trawa i drzewostan. Roślinność była bardzo wysuszona, bo od kilku tygodni nie spadła kropla deszczu. Ogień był nie do opanowania, tym bardziej że pojawiał się w różnych miejscach. W gaszeniu pożaru brało udział wiele osób, w tym wojsko ze specjalistycznym sprzętem i samoloty gaśnicze. Pomimo takiej armii ludzi i sprzętu żywiołu nie można było poskromić. Ogień pochłonął ponad 250 ha lasu. Brałem udział – tak jak

wielu mieszkańców Kicina – w tej nierównej walce. Wraciałem wieczorem w częściowo spalonych butach marki „Himalaje” i z rozregulowanym oddechem.

Pożar szalał kilkadziesiąt godzin. Wówczas grupa osób z ks. Zbigniewem Pawlakiem wyruszyła z krzyżem, modląc się o deszcz. Doszliśmy do skraju lasu w pobliże miejsca, gdzie dziś stoi Biały Krzyż. Na horyzoncie widoczny był ogień. Kończyliśmy odmawiać różaniec święty. Wraz z modlitewnym słowem „Amen” niebo i ziemia zadrżały. Wymodlona burza i deszcz pokonały żywioł.

Na pamiątkę tego zdarzenia miał być wystawiony krzyż. Czas mijał.

2 i 3 maja 1993 r. grupa pielgrzymów z Janikowa i Kicina znalazła się na górze w La Salette, we francuskich Alpach Wysokich. Tam – 19 września 1846 r. – Matka Boża ukazała się jedyny raz dwojgu pastuszkom: 15-letniej Melanii Calvat i 11-letniemu Maksyminowi Girand. Później na tej górze wybudowano sanktuarium, które ma na celu przybliżenie człowieka do Boga. Takie bowiem jest orędzie Maryi z La Salette, która głosząc wezwanie do pokuty i nawrócenia, pragnie pojednać człowieka z Bogiem.

Przed sanktuarium, przy cudownym źródle, jest umieszczona rzeźba przedstawiająca Maryję Saletańską. Nasz parafianin, klęcząc przed tą figurą, doznał „niebiańskiego widzenia”. Matka Najświętsza uśmiechnęła się do niego i zachęcała do dalszej nieustannej modlitwy. Mieszkaniec Kicina, bardzo wzruszony tą chwilą, po powrocie z pielgrzymki poprzysiągł, że zbuduje krzyż i postawi go w cudownym

miejscu – przy trakcie poznańskim (tam, gdzie za przyczyną Matki Najświętszej Pan Bóg „ugasił” ogień). Zanim to nastąpiło, kicińscy pielgrzymi wyruszyli do polskiego sanktuarium Matki Bożej z La Salette znajdującego się w Dębowcu, niedaleko Jasła, gdzie od początku tego stulecia Maryja Saletańska odbiera cześć i przyciąga wiernych. Po powrocie, w rocznicę 150-lecia (9 sierpnia) objawień Matki Bożej z La Salette, Stanisław Stoiński zbudował Biały Krzyż i wraz z Jerzym Wittgiem, Krzysztofem Michałowiczem i autorem tekstu umieścił go przy trakcie poznańskim. Pierwotnie do „ramienia” krzyża był przytwierdzony młotek i obcęgi (na wzór tego z La Salette). Niestety pewnego dnia (8 września, rok po postawieniu krzyża) oderwano wspomniane narzędzia.

Jest rok 2018. Krzyż stoi i oczyma wiary widoczna pod Nim Matka Najświętsza uśmiecha się i mówi do każdego z nas: „Zróbcie wszystko, o cokolwiek poprosi Was mój Syn”.
(LL)

KISZKOWO

IZBA PAMIĘCI I TRADYCJI ZIEMI KISZKOWSKIEJ

Uroczyste otwarcie Izby Pamięci i Tradycji Ziemi Kiszkowskiej odbyło się 15 października 2012 r.

Zbiory zostały przedstawione na 3 ekspozycjach.

Pierwsza znajduje się przed szkołą. Zostały tam zgromadzone i odrestaurowane maszyny i urządzenia rolnicze z przełomu XIX i XX w., tj. pługi, radła czy młocarnie, a nawet takie unikatki, jak kamień-żarno

Jedna z ekspozycji Izby Pamięci (AF)

z ostatniego wiatraka pracującego na terenie gminy Kiszkowo.

Druga część mieści się w drewnianym, prawie stuletnim budynku gospodarczym, usytuowanym za szkołą. Pokazane zostały tam przedmioty z życia codziennego mieszkańców, z wyposażenia domu i jego obejścia.

Poddasze zaaranżowano na wzór pomieszczenia wiejskiego z kuchnią, kącikiem toaletowym oraz z sypialnią. Są tam meble, stare sprzęty kuchenne, naczynia, sztucce i elementy garderoby. Na dole, w dwóch pomieszczeniach, zobaczyć można narzędzia rolnicze i rzemieślnicze, elementy zaprzęgów i sprzęty przetwórstwa domowego, takie jak szatkownice do kapusty, maselnice czy wirówka do miodu.

Trzecia ekspozycja znajduje się w sali szkolnej. Zebrano tam przedmioty z wyposażenia szkoły, pierwsze urządzenia elektryczne i elektroniczne oraz pamiątki militarne. Najcenniejszą z nich niewątpliwie jest kopia munduru powstańca wielkopolskiego oraz oryginalny mundur z okresu II wojny światowej.

Izba Pamięci stanowi ważny element dziedzictwa kulturowego (materialnego i duchowego). Zawiera ślady – świadectwa przeszłości – Łągiewnik Kościelnych i okolicznych wsi.

Obiekt ten cieszy się dużą popularnością wśród mieszkańców gminy oraz turystów. Jest wykorzystywany jako miejsce spotkań historyczno-kulturalnych, meta lub start rajdów i pieszych wycieczek. Jest także celem wycieczek młodzieży z okolicznych szkół z gminy Kiszkowo oraz sąsiednich gmin. Wiele osób odwiedza

to miejsce z sentymentem. Prowadzone są tu lekcje muzealne – tzw. żywe lekcje historii. Dzieci poznają zasady działania maszyn rolniczych i tych z wyposażenia gospodarstwa domowego, zgodnie ze starym przysłowiem: „Jeśli ci powiem – zapomnisz, jeśli pokażę – zapamiętasz, jeśli wytłumaczę – zrozumiesz”. Dlatego też cały sprzęt oddany jest w ręce zwiedzających. Wszystkiego można dotknąć. Na lekcjach panuje luźna atmosfera zabawy, a wiedza zdobyta w taki sposób pozostaje w pamięci na długie lata.

Izba Pamięci czynna jest 7 dni w tygodniu (ekspozycja przed szkołą). Pozostałe części po wcześniejszym uzgodnieniu telefonicznym. Na życzenie grup i osób indywidualnych możliwe jest zwiedzanie z opiekunem obiektu. Dla chętnych grup istnieje możliwość noclegu, gdyż szkoła posiada łóżka polowe, tzw. kanadyjki. Turycyści indywidualni mogą wypożyczyć rowery.

(AF, BK)

Kontakt:

Szkoła Podstawowa im. Wincentego Witosa w Łągiewnikach Kościelnych
Łągiewniki Kościelne 14
62-272 Łągiewniki Kościelne

tel. 61 429 70 40

e-mail: splagiewniki@poczta.onet.pl

www.kiszkowo.pl/splagiewniki/

POLA LEDNICKIE

Pola Lednickie są miejscem najbardziej znanym, choć nie zawsze utożsamianym z gminą Kiszkowo. I mimo że miejscowość powstała dopiero 1 stycznia 2013 r., nazwa ta funkcjonuje już od wielu, wielu lat. Po raz pierwszy nazwy tej użył

Jan Paweł II w liście skierowanym do młodzieży 2 czerwca 1997 r. Pola Lednickie położone są nad jeziorem Lednica, między Skrzetuszewem a Imiołkami, około 10 km od Kiszkowa i 20 km na zachód od Gniezna. Po prawej stronie drogi ze Skrzetuszewa do Imiołek rozciąga się 40-hektarowy obszar Pól Lednickich. Miejsce, w którym odbywają się spotkania Lednica 2000, potocznie zwane „Lednicą”. Pierwsze Ogólnopolskie Spotkanie Młodzieży miało miejsce w 1997 r. Do roku 2005 odbywały się w wigilię Zesłania Ducha Świętego, po śmierci papieża Jana Pawła II natomiast w pierwszą sobotę czerwca. Od kilku lat odbywają się też coroczne spotkania, nazywane Lednicą Dzieci, Lednicą Seniora i Lednicą Motocyklistów. Pomysłodawcą wszystkich był dominikanin ojciec Jan Góra.

Dodatkową atrakcją na tym terenie jest Dom Jana Pawła II na Polach Lednickich, który został otwarty 31 marca 2007 r. Ma dwie kondygnacje. Na parterze znajduje się jadalnia, a na piętrze – pamiątki po Papieżu Polaku. Każdy, kto przybędzie do Domu Jana Pawła II, może dotknąć spiżowego odlewu ręki Jana Pawła II (zrobionego dwa lata przed śmiercią papieża). Na świecie są tylko dwa takie eksponaty. Jeden na Polach Lednickich, drugi od czerwca 2014 r. – w Krakowie. W centralnej części pomieszczenia znajduje się odgradzony szybą pokój Jana Pawła II. A w nim przedmioty, którymi kiedyś święty się posługiwał, m.in.: biała sutanna, chusteczka osobista i ręcznik, pióro i teczka, buty i laska, namiot i kalosze – pozostałość z wędrówek, piuska i ornat, fotel z parlamentu i gitara poświęcona przez Jana Pawła II dla

Brama Ryba (AF)

młodych z Poznania. Jest tam również parkiet z mieszkania kardynała Karola Wojtyły z ul. Franciszkańskiej 3 w Krakowie i okno z pomieszczenia, gdzie stało jego łóżko i biurko. Zobaczyć także można świecę z VI Światowych Dni Młodzieży, szkaplerz, szaty liturgiczne, krzyż i świecę, które Jan Paweł II podarował na pierwsze spotkanie nad Lednicą, różańce ofiarowane przy różnych okazjach przez Jana Pawła II i Benedykta XVI. Ponadto są tam różnego rodzaju wydawnictwa własnoręcznie podpisane przez Papieża Polaka, Dzieciątko z kości słoniowej i opłatki podarowane na pierwszą Pasterkę w ośrodku na Polach Lednickich. W pokoiku papieskim znajdują się również takie eksponaty, jak krzyż od prezydenta Lecha Wałęsy, przy którym składał przysięgę tuż po wyborze na prezydenta, oraz dwa fotele z Belwederu. Za szybą wyeksponowano klęcznik papieża, z brewiarzem i różańcem, a także pamiątki po kardynale Andrzeju Deskurze i prymasie Józefie Glempie. W szklanych kapsułach przechowywane są także: symbole lednickie, znaczki pocztowe, pamiątkowe medale z każdej pielgrzymki Ojca Świętego do Ojczyzny, pamiątki z Poczty Watykańskiej: medale pamiątkowe i monety oraz dwa złote znaczki z wizerunkiem papieża, Encyklika podpisana przez papieża, rzeźba przedstawiająca dłonie kobiet podtrzymujące lampkę oliwną, ofiarowana przez Związek Kobiet Polskich, symbolizująca podtrzymywanie przez kobiety światła Chrystusa w swoich rodzinach i inne pamiątki. W 2012 r. zbiory wzbogaciła kopia chrzcielnicy Jana Pawła II, wykonana przez wadowickich artystów,

poświęcona przez ks. kard. Stanisława Dziwisza na Skałce.

(AF, BK)

SANKTUARIUM MARYJNE I KOŚCIÓŁ NAJŚWIĘTSZEJ MARYI PANNY W DĄBRÓWCE KOŚCIELNEJ

Na wzniesieniu, wśród pagórkowatego krajobrazu, otoczony lasami, stoi kościół parafialny, budowany w latach 1928–1939. Poprzednie cztery drewniane świątynie zostały rozebrane bądź spłonęły w pożarach.

W ołtarzu głównym znajduje się cudowny obraz wykonany w 1956 r. przez Leonarda Torwirta. Przedstawia Matkę Bożą z Dzieciątkiem Jezus i stanowi nawiązanie do obrazu, który znajduje się na Jasnej Górze. Dnia 15 czerwca 1969 r. obraz Matki Boskiej Dąbrowieckiej został uroczystie przyozdobiony koronami papieskimi przez Prymasa Tysiąclecia, kardynała Stefana Wyszyńskiego i arcybiskupa metropolitę poznańskiego Antoniego Baraniaka. Niestety w roku 1989 włamano się do sanktuarium i dokonano kradzieży kosztownych sukienek z koronami oraz wielu wartościowych wotów. Kolejna koronacja miała miejsce 29 czerwca 1994 r. W uroczystości wzięli udział nuncjusz papieski arcybiskup Józef Kowalczyk i arcybiskup metropolita gnieźnieński Henryk Muszyński. W otoczeniu kościoła stoją 3 figury. Dwie pierwsze znajdują się przed wejściem do kościoła. Najpierw figura pielgrzyma, pasterza św. Jakuba. Święty przedstawiony jest jako pielgrzym, pastuszek. W jego dłoniach widnieje laska, na plecach przewieszony worek, a u stóp owieczka. Druga figura Najświętszego Serca Pana

Ółtarz w Sanktuarium Maryjnym w Dąbrówce Kościelnej (AF)

Jezusa usytuowana jest na kolumnie. Na postumencie wyryto datę powstania 1900 r. Trzecia figura natomiast znajduje się w grocie za kościołem koło plebanii, przedstawia Matkę Boską Różanicową. Postać Matki Boskiej zwrócona frontem na północ występuje w białej szacie przepasanej szarfą, w welonie na głowie. Przez ręce złożone do modlitwy przewieszony jest różaniec.

Na placu przed kościołem, po lewej stronie drogi biegnącej od Kiszkowa, przy wjeździe do miejscowości, rosną dwa symboliczne dęby. Według ustnego podania, w miejscu tym rósł dąb, na którym wisiał obrazek z wizerunkiem Najświętszej Marii Panny. Pewnego dnia zaczął on jaśnieć niezwykłym blaskiem, nieustającym przez kilka dni. Wiadomość o tym wydarzeniu szybko się rozniosła i miejsce stało się początkiem kultu religijnego. Z czasem obraz został przeniesiony do kościoła, który urósł do rangi sanktuarium maryjnego. Z miejsca tego co roku podczas odpustu wyrusza procesja ku ołtarzowi znajdującemu się przed kościołem.

(AF, BK)

MUROWANA GOŚLINA

CEKAWY MIEJSCA I WYDARZENIA

Izba Regionalna Ziemi Gościńskiej, ul. Mściszewska 10, gromadzi i eksponuje lokalne zbiory muzealne, tym samym jest placówką kulturalną odpowiedzialną za opiekę nad spuścizną historyczną ziemi gościńskiej. Na uwagę zasługują oryginalne mundury, sztandary, obozowy pasiak, liczne dokumenty i sprzęty. Izba prowadzi również działalność edukacyjną oraz badawczą.

Przystań kajakowo-jachtowa „Binduga” w Mściszewie. Znajduje się na prawym brzegu rzeki Warty. Jest tam możliwość wodowania lub wyciągnięcia z wody motorówki czy jachtu dzięki utwardzonej pochylni. Wiaty, plac zbaw dla dzieci, miejsce na ognisko i do grillowania zachęcają do wypoczynku na łonie natury. Mściszewska „Binduga” znajduje się na liczącym niemal 700 km szlaku żeglugi śródlądowej – Wielka Pętla Wielkopolski.

Ekspozycja znalezisk z pozostałości grodu kasztelańskiego i wsi Radzim na dawnej wyspie warciańskiej, dziś półwyspie dostępnym do strony wsi Starczanowo, znajduje się w holu Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy im. Bonawentury Graszyńskiego, ul. Poznańska 16. Osada radzimiska jest położona w dolinie przełomu Warty, około 6 km od Murowanej Gośliny, powstała jeszcze we wczesnym średniowieczu. Krzyżujące się szlaki handlowe miały wpływ na ulokowanie w tym miejscu siedziby kasztelana zarządzającego okolicznymi wsiami. Dzisiaj znajdują się tu nasypy ziemne i kopce, będące pozostałościami po wałach otaczających stożek kasztelana. Badania archeologiczne przyniosły znaleźiska w postaci: misy żelaznej typu śląskiego z XII w., srebrnych monet, fragmentów naczyń czy zastawy stołowej i kuchennej.

Wioska indiańska w Łopuchówku prowadzi zajęcia rekreacyjno-edukacyjne dla dzieci szkolnych i przedszkolnych w oparciu o „Obozowisko koczowników Wielkich Równin”. Zwiedzić można wystawę prezentującą przedmioty związane z codziennym życiem Indian Ameryki Północnej. W wiosce

Arboretum w Zielonce (WB)

znajdują się również obiekty dające możliwość aktywnego wypoczynku, m.in. plac zabaw ze strzelnicami, tor przeszkód, na którym można się wykazać sprawnością i siłą fizyczną.

Park Dzieje w Murowanej Goślinie oferuje niekonwencjonalne poznawanie historii, kultury i obyczajów dawnej Polski m.in. poprzez repliki budowli i inscenizacje historyczne uznawane za największe widowiska plenerowe w Polsce.

Arboretum w Zielonce pozwala na powierzchni kilkudziesięciu hektarów poznać ogromną, stale powiększaną, kolekcję (krajowych i zagranicznych) gatunków i odmian drzew liściastych i iglastych, wrzosów i wrzośców oraz pnączy czy rzadkich okazów starych odmian jabłoni. Funkcjonuje też ścieżka dydaktyczna „Owadogród”.

Imprezą kulturalną już drugie dziesięciolecie przyciągającą obok

mieszkańców wielu turystów jest odbywający się pod koniec lipca Jarmark św. Jakuba. Każdego roku pod innym hasłem. To jedna z największych tego typu imprez w Wielkopolsce. Obok wielu atrakcji odbywa się z tej okazji Światowy Zjazd Gośliniaków. Kolejne to Letni Festiwal Muzyczny „Musica Sacra Musica Profana” im prof. Stefana Stuligrosza w kościele w Długiej Goślinie czy Targ Wiejski w Boduszewie.

(WB)

POBIEDZISKA

SKANSEN MINIATUR SZLAKU PIASTOWSKIEGO

Skansen Miniatur Szlaku Piastowskiego w Pobiedziskach to jeden z najstarszych tego typu obiektów w Polsce. Ukazuje on strukturę przestrzenną Szlaku Piastowskiego oraz Wielkopolski i Kujaw. Znajduje się tu ponad 30 miniatur

w skali 1:20. W miniaturze można podziwiać najważniejsze zabytki Szlaku Piastowskiego, m.in.: Katedrę Gnieźnieńską i Poznańską, palatium z Ostrowa Lednickiego, kruszwicką kolegiatę i inne gotyckie kościoły z Mogilna, Strzelna czy Poznania. W całości odtworzony tu został także poznański Stary Rynek, pobiedziska starówka czy osada w Biskupinie. Każdy z detali został starannie odwzorowany.

Skansen w Pobiedziskach to jedyne miejsce na Szlaku Piastowskim, gdzie zetknąć się można z mitologią Słowian. Znajduje się tutaj ekspozycja drewnianych rzeźb przedstawiających mitologiczne postacie.

Dla grup przygotowana została oferta fabularyzowanych lekcji

Godziny otwarcia:

1.04–31.10 w godz. 9:00–18:00

1.11–31.03 w godz. 9:00–16:00

Kontakt:

Skansen Miniatur Szlaku Piastowskiego
ul. Fabryczna 68, 62-010 Pobiedziska

tel.: 579 66 56 65

miniatury@osir.pobiedziska.pl

www.miniatury.pobiedziska.pl

muzealnych o tematyce architektury Szlaku Piastowskiego, codziennego życia Słowian, słowiańskiej mitologii oraz regionalnych legend.

W 2018 r. Skansen Miniatur przeszedł gruntowną modernizację. Obiekt otoczony został drewnianą palisadą na wzór średniowiecznego

Skansen Miniatur Szlaku Piastowskiego w Pobiedziskach (AK)

grodu z wieżą widokową. W nowym budynku z bali powstała sala multimedialna, gdzie organizowane są wystawy czasowe. Skorzystań też można z audioprzewodników w kilku językach oraz odwiedzić otwarty tu punkt informacji turystycznej.

(AK)

GRÓD POBIEDZISKA

Zlokalizowany w sąsiedztwie Skansenu Miniatur Szlaku Piastowskiego Gród Pobiedziska to rekonstrukcja drewnianej warowni z okresu początków państwa polskiego. Jest doskonałym miejscem do praktycznego poznawania architektury, sztuki wojennej oraz aspektów związanych z życiem codziennym w okresie panowania Mieszka I i Bolesława Chrobrego. Na terenie Grodu Pobiedziska udostępniono do zwiedzania wystawę średniowiecznych machin oblężniczych w naturalnej skali, zbrojownię, strzelnicę z działającymi katapultami oraz teren

przeznaczony na prowadzenie gier i zabaw średniowiecznych. Wystawa uzupełniona o multimedia stanowi idealne miejsce do prowadzenia żywych lekcji historii, organizacji imprez firmowych lub po prostu ciekawego spędzenia czasu w rodzinnym gronie. Drewniana warownia w Pobiedziskach to nie klasyczne muzeum, ale innowacyjne przedsięwzięcie, gdzie promuje się filozofię „nauki poprzez zabawę”. Zachęcamy do dotykania wszystkich eksponatów, a także do aktywnego korzystania z unikalnego historycznego placu zabaw ze średniowiecznymi grami planszowymi oraz jedyną w swoim rodzaju drewnianą karuzelą napędzaną siłą ludzkich mięśni za pomocą kieratu.

Gród Pobiedziska dysponuje arsenałem wszelakiego oręża z okresu początków państwa polskiego. Nie jest to jednak zbiór muzealny, od którego zwiedzający oddzieleni są pancerną szybką. Goście mogą dotknąć każdej z replik broni, poczuć

Strzał z kuszy wałowej (SR)

ciężar miecza, przymierzyć hełm lub kolczugę i zrobić sobie obowiązkowe zdjęcie w pełnym rynsztunku piastowskiego woja.

Wielką atrakcją jest średnio-wieczna strzelnica niespotykana nie tylko w Polsce, ale i w całej Europie. Oprócz możliwości strzelania z łuku czy też rzutów toporkami i oszczepami, największą estymą wśród gości cieszą się działające katapulty. Do dyspozycji turystów oddano kuszę wałową oraz modele trebusza i onagera. Największą atrakcją strzelnicy jest gigantyczny trebusz, z którego turyści pod czujnym okiem piastowskich wojowników mogą wystrzelić kamienną kulę na odległość do 200 m.

(AK)

Kontakt:

Gród Pobiedziska
ul. Fabryczna, 62-010 Pobiedziska

tel.: 730 71 66 63
biuro@grodopobiedziska.pl
www.grodopobiedziska.pl

SWARZĘDZ

Swarzędzkie Centrum Historii i Sztuki powstało w dawnym budynku remizy strażackiej, przystosowanym do celów muzealnych w ramach projektu budżetu obywatelskiego Swarzędza na 2017 r. Inwestycja – w dużej mierze sfinansowana z funduszy Unii Europejskiej – jest odpowiedzią na potrzebę stworzenia w gminie miejsca prezentującego historię i różnorodność kulturalną Swarzędza. Misją Centrum jest gromadzenie, ochrona oraz promowanie duchowego i materialnego dziedzictwa kulturowego regionu. Do podstawowych zadań należy także upowszechnianie wiedzy o tradycjach i zabytkach gminy, bogatej historii rzemiosła stolarskiego, a ponadto przybliżanie mieszkańcom twórczości lokalnych artystów. Wizyta w SCHiS zachęca do dialogu z kulturą, jest przyczynkiem do dalszego jej poznawania. Bogaty program edukacyjny (lekcje

Ekspozycja w Swarzędzkim Centrum Historii i Sztuki (WB)

muzealne skierowane do uczniów w różnych grupach wiekowych, warsztaty, regularne prelekcje), działalność wystawiennicza (wystawy stałe i czasowe) oraz różnorodność form przekazu (tradycyjne gabloty i multimedialne prezentacje) tworzą sprzyjające warunki do uczestnictwa w kulturze odbiorcom w różnym wieku. Centrum zaprasza do zapoznania się ze zbiorami, wirtualnego spaceru po dawnym Swarzędzu, odszukania znajomych miejsc na mapie, budowy wirtualnego mebla i wcielenia się w rolę strażaka.

www.muzeum-swarzedz.pl

(JDK)

MUZEUM PRZYRODNICZO-ŁOWIECKIE

Muzeum tworzą XIX-wieczny neorenesansowy pałac oraz nowoczesny pawilon. Otoczone jest parkiem. Zgromadzone tu ekspozyty przyrodnicze, trofea i akcesoria myśliwskie oraz dzieła sztuki obrazują różnorodność fauny wielkopolskiej i bogate na tym

terenie tradycje łowieckie. W salonie myśliwskim prezentowane są stylowe meble, a także dzieła sztuki z motywami łowieckimi. W 2004 r. przedsiębiorca i myśliwy Adam Smorawiński ufundował pawilon ekspozycyjny i подарował muzeum swoją kolekcję egzotycznych trofeów z 4 kontynentów.

(AGS)

Kontakt:

Muzeum Przyrodniczo-Łowieckie,
ul. Akacyjowa 12, Uzarzewo

tel. 61 818 12 11

www.muzeum-szreniawa.pl

ROZLEWISKO DOLINY CYBINY

Cybina – rzeka w województwie wielkopolskim będąca prawym dopływem Warty. Jej źródła znajdują się wśród łąk w pobliżu wsi Nekielka, skąd płynie na zachód przez Siedleczek i Iwno. Tam skręca na północ w kierunku Promna, a następnie ponownie na zachód,

Kolekcja papug w Muzeum Przyrodniczo-Łowieckie w Uzarzewie (Mka)

przepływając przez jeziora Góra i Uzarzewskie. Stamtąd łukiem dociera do Jeziora Swarzędzkiego. Przepływa przez gminy: Kostrzyn, Pobiedziska, Swarzędz i miasto Poznań. Stan wody w ciągu roku zmienia się nawet o 1,5 m.

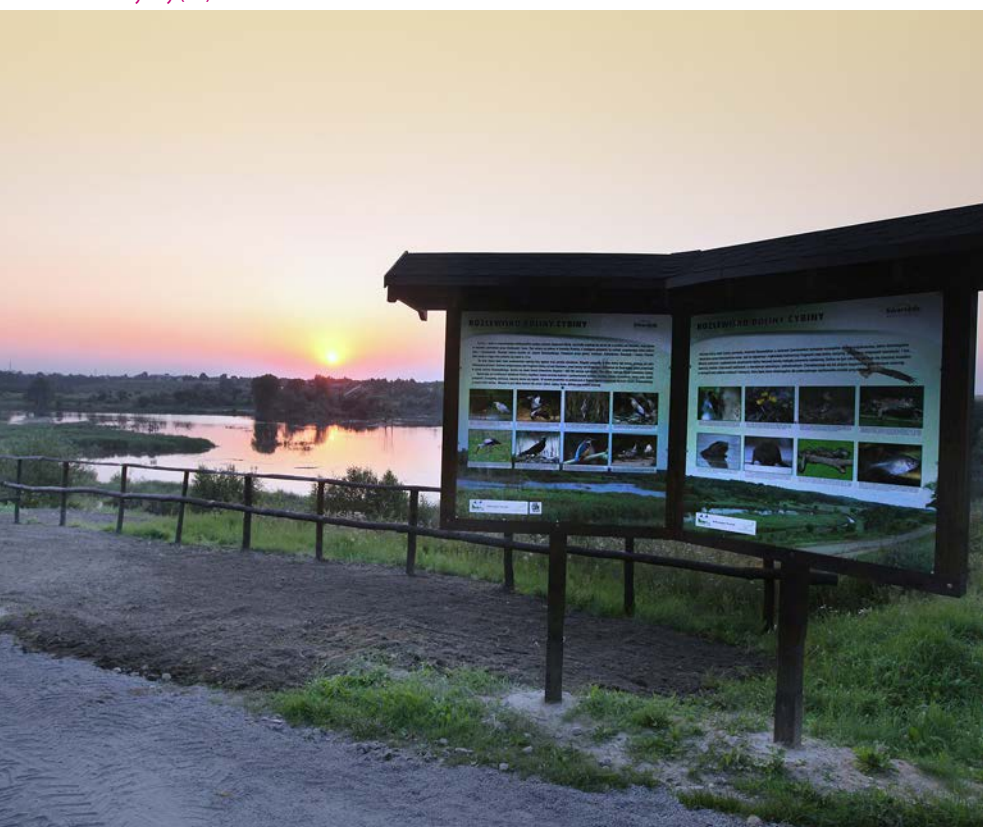
Na dnie doliny dość duże powierzchnie pokryte są lasami łągowymi oraz zaroślami wierzbowymi. Niegdyś pospolite w dnie doliny łąki kośne, zajmują obecnie już tylko kilkanaście procent obszaru. Ciekawy krajobrazowo jest fragment doliny od wsi Uzarzewo, przez tereny wsi Gruszczyń i Gortatowo do Swarzędza, gdzie przechodzi w rynnę Jeziora Swarzędzkiego. Dolina ma około 3 km długości i 300–700 m

szerokości. Jej dno zajmują liczne rozlewiska Cybiny.

Spacerując po urokliwych zakątkach doliny, napotkać można żeremia bobrów i zaobserwować żurawie, bociany czarne, myszółowy, kanie rude, czajki, przepiórki, kuropatwy, derkacze, bażanty łowne czy bączki. W okresie przelotów na położonych w dolinie łąkach zatrzymują się m.in. rycyki, krwawodzioby, a nawet kuliki wielkie. Miejsce to jest także domem dla saren i jeleni, zajęcy, dzików oraz innych zwierząt.

Odcinek doliny rzeki Cybiny pomiędzy Jeziorem Swarzędzkim a Jeziorem Uzarzewskim wykazuje szczególne walory krajobrazowe,

Dolina Cybiny (JM)

łatwo dostrzegalne i doceniane przez mieszkańców miast. Jest to najszerszy i najbardziej malowniczy fragment całej doliny rzecznej, osiągnący miejscami szerokość 1 km. Wtórnie odlesione, wywłaszczone zwieńczenia doliny rzecznej tworzą rozległą panoramę widokową. Dolina na tym odcinku cechuje się znaczną mozaikowością siedlisk i zbiorowisk roślinnych, o charakterze naturalnym i półnaturalnym. Odnacza się też dużym bogactwem gatunkowym zwierząt, w szczególności ptaków wodnych i błotnych, które są łatwe do zauważenia dla potencjalnego użytkownika ścieżki przyrodniczej.

(AGS)

ŚCIEŻKA W DOLINIE CYBINY

Pieszno-rowerowa ścieżka turystyczna wytyczona została w taki sposób, aby korzystający z niej turyści mogli zobaczyć najbardziej interesujące i najładniejsze fragmenty doliny, a równocześnie – aby obecność zwiedzających jak najmniej szkodziła przyrodzie. Ścieżka początkowo biegnie wzdłuż brzegów Jeziora Swarzędzkiego, następnie – wzdłuż skarpy doliny, kilka metrów ponad jej dnem, a później wspina się na jej stok, by do Uzarzewa prowadzić już ponad doliną. Spora część trasy przebiega przez obszary otwarte, które zapewniają rozległe panoramy widokowe. Jest to dobre miejsce do uprawiania turystyki pieszej

Tablica informacyjna przy kościele w Uzarzewie (WB)

i rowerowej, a także wędkarstwa. Trasa turystyczna prowadząca wzdłuż malowniczych terenów doliny Cybiny zapewnia zarówno piechurów, miłośnikom nordic walking, jak i rowerzystom czy osobom uprawiającym jeździectwo niezapomniane wrażenia obcowania z naturą.

Za wartościowe, godne wyróżnienia i opisane elementy przyrody na tym odcinku Cybiny uważamy:

- Silnie nachylone, nasłonecznione zbocze doliny rzecznej, porośnięte przez zbiorowiska muraw kserotermicznych, umiejscowione po prawej stronie istniejącej ścieżki.
- Bardzo malownicze rozlewisko rzeki Cybiny z kępami zarosli wierzbowych i szuwarem trzcinowym.
- Podlegające ochronie na obszarze Natura 2000 niżowe łąki, użytkowane ekstensywnie.
- Ols porzeczkowy – uznawany za zespół zagrożony w Wielkopolsce.
- Krajobraz rolniczy typowy dla Wielkopolski. Rozciąga się on po prawej stronie odcinka ścieżki.

(AGS)

JEZIORO SWARZĘDZKIE

Jezioro na Równinie Wrzesińskiej, położone w północnej części miasta Swarzędza. Od północnej strony graniczy z poznańskim osiedlem Zieliniec. Przepływa przez nie rzeka Cybina. Jezioro jest zanieczyszczone ściekami komunalnymi Swarzędza, lecz od kilku lat prowadzone są prace nad jego oczyszczeniem. Zamulenie dna sięga miejscami 2,50 m.

Na jeziorze znajdują się dwie niewielkie wyspy. Na większej z nich wykopaliska potwierdziły

obecność pozostałości po słowiańskiej świątyni Swaroga (od którego, jak się przypuszcza, pochodzi nazwa Swarzędza). Prawdopodobnie w dawniejszych czasach wyspa połączona była drewnianym mostem ze stałym lądem. W 1904 r. na jeziorze odbyły się duże regaty wioślarskie zorganizowane przez Wolne Stowarzyszenie Wioślarzy Wschodu, z inicjatywy Posener Ruderclub Germania. Na brzegu funkcjonował popularny wśród poznaniaków Dom Zdrojowy Marco.

Na południowym brzegu jeziora od strony Swarzędza biegnie ścieżka spacerowa oraz znajduje się przystań i wypożyczalnia kajaków. Poznańskim brzegiem jeziora wiedzie Cysterski Szlak Rowerowy oraz Droga św. Jakuba – wielkopolski odcinek szlaku pielgrzymkowego do katedry w Santiago de Compostela w Galicji w północno-zachodniej Hiszpanii.

Gmina Swarzędz podpisała 15 lipca 2011 r. umowę na przeprowadzenie „kompleksowej rekultywacji Jeziora Swarzędzkiego metodą aeracji pulweryzacyjnej z systemem precyzyjnej inaktywacji fosforu za pomocą mobilnego aeratora pulweryzacyjnego i aeratora pulweryzacyjnego z napędem wietrznym”. Po oczyszczeniu jeziora nad jego brzegiem ma powstać m.in. kąpielisko.

(AGS)

SWARZĘDZKI SZLAK MEBLOWY

SIEDZIBA CECHU STOLARZY SWARZĘDZKICH

W 1934 r., po sukcesie odniesionym przez stolarzy na Targach Poznańskich, w Swarzędzu powstała

Siedziba Cechu Stolarzy w Swarzędzu (WB)

myśl o zorganizowaniu własnych Targów Meblowych. Z inicjatywą wystąpił Cech Stolarzy. Powołano Komitet Targowy, utworzono Fundusz Targowy, postarano się o reklamy w „Głosie Swarzędza”, codziennie nadawano w Polskim Radiu komunikaty o przygotowaniach do targów. Planowano wystawić wyroby stolarskie, tapicerskie, rzeźbiarskie, drogeryjne i drukarskie. Ostatecznie otwarcie I Targów Meblowych odbyło się 30 września 1934 r. Po odniesionym sukcesie postanowiono organizować targi co roku oraz wybudować specjalną halę targową według projektu E. Szafrąńskiego. Budowę zamierzano rozpocząć w połowie 1935 r. 7 września 1935 r. nastąpiło uroczyste wmurowanie aktu erekcyjnego, który umieszczono w środkowym filarze holu. Uroczyste otwarcie pawilonu mieszczącego się przy ul. Wrzesińskiej nastąpiło w 1947 r.

(AGS, MMM)

SWARZĘDZKIE WIELKIE KRZESŁO

W roku 1995 zrodził się pomysł na nowy rodzaj promocji mebli produkowanych przez rzemieślników ze Swarzędza. Aby budynek Cechu bardziej rzucał się w oczy,

Swarzędzkie wielkie krzesło (WB)

postanowiono postawić przed jego głównym wejściem gigantyczne krzesło, które dzięki swoim wymiarom nie mogło pozostać niezauważone.

Krzesło XL o wysokości 4,60 m i szerokości 1,65 m zostało wykonane w warsztacie stolarskim Stefana Gajewskiego. Wykonano je z drewna sosnowego i pomalowano na kolor pomarańczowy. W kolejnych latach zmieniło barwę na żółtą, a wszystko po to, by cieszyć oko przechodniów i zapraszać do wnętrza budynku.

W roku 2011 stare krzesło usunięto ze względu na zły stan techniczny. W jego miejsce postawiono nowe, różniące się stylem od poprzedniego, lecz o bardzo zbliżonych wymiarach. Nowe krzesło powstało w stolarni Grzegorza Zaremby. Stoi do dziś przed budynkiem Cechu, obecnie pomalowane jest na kolor biały.

(AGS, MMM)

FIGURA ŚW. JÓZEFA

Święty Józef to postać dla Swarzędza szczególnie i wielką atencją otaczana. Jak powszechnie wiadomo, opiekun Świętej Rodziny, a zarazem patron stolarstwa, rzemiosła i ludzi ciężkiej pracy – od lat patronuje swarzędzkim stolarzom i tapicrom, a od 1996 r. całej swarzędzkiej społeczności. Corocznie w dniu 19 marca obchodzone jest Święto Patrona Miasta i Gminy Swarzędz – św. Józefa.

W 2002 r. z inicjatywy ks. Henryka Mikołajczyka przy skrzyżowaniu ul. Polnej i Wrzesińskiej w Swarzędzu ustawiono figurę św. Józefa – patrona miasta i patrona stolarzy, autorstwa Ewy Wanat. Wizerunek świętego odbiega znacznie

od tradycyjnych przedstawień w ikonografii. Swarzędzki św. Józef to jeszcze młody mężczyzna, bez zarostu, trzymający opiekuńczym gestem rękę na ramieniu małego Jezusa. Po lewej stronie figury umieszczono lilie jako symbol czystości, a po prawej napis-modlitwę: „Św. Józefie natchnij nas duchem wytrwałej pracy. Pomóż, aby w naszych rodzinach zapanował duch miłości i pokoju”.

(AGS, MMM)

MEBLOWANIE MIASTA

Podczas Józefinek, czyli Święta Patrona Swarzędza – odbywa się meblowanie miasta, czyli ustawianie w przestrzeni miejskiej kolejnego mebla wykonanego przez członków Cechu Stolarzy Swarzędzkich.

Dotychczas powstały:

- Ławka i stół ustawione na swarzędzkim rynku, przy budynku ratusza.
- Łóżko znajdujące się na przystani nad Jeziorem Swarzędzkim.
- Wieszak XL otoczony ławeczką usytuowany vis-à-vis budynku dworca PKP przy ul. Dworcowej.
- Dwa krzesła stojące przy rondzie Tysiąclecia.
- Regał na kwiaty przy Szkole Podstawowej nr 3 w Swarzędzu.
- Karmnik XL dla ptaków stojący obecnie na swarzędzkim rynku.

(AGS, MMM)

FABRYKA ANTONIEGO TABAKI

Antoni Tabaka to genialny samouk, który przed wojną zbudował w Swarzędzu najnowocześniejszą fabrykę mebli w Polsce. Po I wojnie światowej Tabaka zmechanizował warsztat. Wspólnie z ks. Tadeuszem Mroczkowskim angażował się na rzecz miasta: zorganizowali

Figura św. Józefa (WB)

Spółkę Akcyjną Rzemieślników, która wykupywała od Niemców warsztaty. Stworzyli się do wybudowania hali targowej. W połowie lat 20. Tabaka wpadł na genialny plan – będzie robił tylko krzesła i stoły, ale za to na przemysłową skalę. Fabryka powstała przy ul. Wrzesińskiej w Swarzędzu. W 1929 r. Fabryka

Stołów i Krzeseł A. Tabaki stała się najnowocześniejszym zakładem tego typu w kraju. W przededniu II wojny światowej zatrudniała 270 osób. Połowę wyprodukowanych mebli kupowali Niemcy, Holendrzy, Duńczycy i Turcy. Wybuchła II wojna światowa. Fabrykę Tabaków przejęli Niemcy. Produkowali w niej skrzynki do amunicji.

Tablica pamiątkowa na domu Antoniego Tabaki (WB)

Tabakowie przeprowadzili się do Warszawy, gdzie w 1944 r. zostali aresztowani i wywiezieni do obozów koncentracyjnych, z których już nie wrócili.

(AGS, MMM)

SWARZĘDZKIE FABRYKI MEBLI

Swarzędzkie Fabryki Mebli (w skrócie SFM) powstały 1 stycznia 1952 r. na bazie dwóch przedwojennych fabryk: Fabryki Krzesel i Stołów Antoniego Tabaki i Tartaku Parowego – Obróbka Drewna Franciszka Zawidzkiego. Fabryki te znacjonalizowano w latach 1947–1948 i włączono do przedsiębiorstwa Wielkopolskie Zakłady Przemysłu Drzewnego (jako WZPD nr 9 i WZPD nr 10). W 1952 r. zakłady zostały wydzielone z WZPD i połączone w całość pod nazwą Swarzędzka Fabryka Mebli (jako Zakład nr 1 i Zakład nr 2). W 1957 r. dokonano kolejnej reorganizacji: Zakład nr 1 pozostał przy nazwie SFM, Zakład nr 2 stał się Swarzędzką Fabryką Krzesel. Taka struktura istniała do końca roku

1964, gdy ponownie połączono fabryki. Stopniowo fabryka rozrastała się; przyłączono do niej zakłady z Kostrzyna, Poznania, Jarocina, Rawicza, Bojanowa, Kościana, Gostynia i Mosiny. Była największym zakładem w Swarzędzu (zatrudniającym ponad tysiąc pracowników) i największą fabryką mebli w kraju. Produkowała wyroby (przy zastosowaniu nowoczesnych technologii i bogatego wzornictwa) na Polskę i świat. Dysponowała dużym zapleczem socjalnym dla pracowników i ich rodzin. Po przemianach ustrojowych w Polsce nastąpiła komercjalizacja SFM – z przedsiębiorstwa państwowego utworzono spółkę akcyjną SFM S.A., a następnie jako jedną z pierwszych w III RP sprywatyzowano ją. W lipcu 2000 r. zmieniono nazwę spółki na Swarzędz Meble S.A., a 10 marca 2009 r. walne zgromadzenie spółki podjęło uchwałę o jej rozwiązaniu i likwidacji. Rok później złożono wniosek o ogłoszenie upadłości, a z dniem 16 stycznia 2011 r. wycofano akcje Swarzędz Meble S.A. z obrotu giełdowego.

(AGS, MMM)

Na szlaku można też odwiedzić czynne warsztaty stolarskie:

- warsztat stolarski Piotra Kasprzaka, gdzie wytwarza się meble zgodnie z tradycyjnymi prawidłami rzemiosła stolarskiego;
- warsztat stolarski Dariusza Szymanowskiego wykorzystujący w produkcji mebli nowoczesne technologie;
- warsztat tapicerski Jerzego Bielawiaka, w którym można zapoznać się z pracą tapicera.

Ponieważ zakłady te pracują na co dzień, ich zwiedzanie możliwe jest jedynie przez grupy zorganizowane i wyłącznie w soboty.

Plac zabaw i turystyczne miejsce przystankowe w Lechniu

Lechnin to wieś położona 4 km na północ od Skolów, nad jez. Lechnińskim. W chwili obecnej zamieszkuje ją ok. 1200 mieszkańców.

Nieca pochodzi z prawnego zapisu o staropolskim "lechu", co oznacza terenki łęgów. Wiek bliźniaczy. Pierwsza wzmianka o Lechniu, jako posiadłości biskupów przemyskich pochodzi z 1273 roku. W tym też okresie zbudowano tutaj pierwszy drewniany kościół. W 1408 roku Lechnin przeszedł na własność książąt polsko-litewskich. We wsi w tym czasie istniał młyn. U zbiegu XVII wieku Lechnin należał do rodziny Głuszyńskich, a potem Franciszka Dumka, który zapisał majątek swojej córce Magdalenie Kasperowiczowej. Po niej dostał się majątek Antoni Łasicki, który wzmienił Lechnin na wsi Dominikowice Kasperowiczowskie. Po niej dostał się majątek Antoni Łasicki, który wzmienił Lechnin na wsi Dominikowice Kasperowiczowskie. Po niej dostał się majątek Antoni Łasicki, który wzmienił Lechnin na wsi Dominikowice Kasperowiczowskie.

W Lechniu stał dwór i pałac. W 1818 roku jego właścicielem był feldmarszałek Grotendorff. W Lechniu stał dwór i pałac. W 1818 roku jego właścicielem był feldmarszałek Grotendorff. W Lechniu stał dwór i pałac. W 1818 roku jego właścicielem był feldmarszałek Grotendorff.

W Lechniu stał dwór i pałac. W 1818 roku jego właścicielem był feldmarszałek Grotendorff. W Lechniu stał dwór i pałac. W 1818 roku jego właścicielem był feldmarszałek Grotendorff.

Renesansowy kościół pw. św. Stanisława Biskupa został wybudowany w latach 1818-1840, ma ponad 20 m długości. W ołtarzu głównym znajduje się obraz Matki Bożej Niepokalanej. Po boku kościoła wzniesione są trzy krzyże: św. Włodzisława i św. Stanisława. W kościele znajdują się: organy, obraz Matki Bożej Niepokalanej, obraz św. Barbary i św. Cypriana z prawej strony ołtarza, na ścianie prezbiterium, umieszczona została płaskorzeźba z połowy XVII wieku przedstawiająca scenę Ofiarowania NMP w świątyni. W bocznych nawach można dostrzec na ścianach liczne wotwa. Na nagrobku pochodziły z XVIII wieku. W tym miejscu na obchody imienin odbywa się uroczysta Msza św. Stanisława Biskupa. W kościele znajduje się żelazna parafialna tablica, umieszczona w 1883 roku przez parafian i okazji jubileuszu rocznicy zwycięstwa króla Jana III Sobieskiego pod Wiednem.

Dwa innych muśnię się drewniane, w której widać dwa dzwony (jeden z nich z 1539 roku) oraz szesnastka. Wzrost kilkunastu laty naprawy z nich, którego główną przyczyną pogorciał byłby w odległości ok. 10 kilometrów, wsi. Drugi, mniejszy, został poddany skupacji zżółty przez parafian i ukryty. Tak przetrwał niebezpieczny okres wojny.

Plac zabaw wsi i turystycznym miejscem przystankowym w Lechniu został zrealizowany w ramach projektu pn. „Plac zabaw w Lechniu i funkcje miejsc przystankowe przy stacjach turystycznych wiodących przez Gminę Skoki”.

Wartość projektu 44 714,57 zł. Na realizację zadania wyrobek dofinansowanie w kwocie 25 000,50 zł w ramach grantu Europejskiego, w ramach Osi 4 LEADER za pośrednictwem Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Dolina Wietry” w Wągrowcu. Realizatorem zadania jest Gmina Skoki.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Dolina Wietry” działa na obszarze Gminy Skoki oraz Gmin: Wągrowiec, Damaszków, Wąpno, Mińsk, Rąbno, Jarosław Miłgaj, oraz Gołcza.

W Gminie Skoki znajduje się jeszcze kilka got. Szał Kościółów Drewnianych wokół Puszczy

leśnej do Turcji (wzmianki), a nawet pisanie. Szał i których kładły ma swoją odrębną historię i ciekawą pozycję od epoki gotyku, przez barok, po czasy w. Jak legendy. Cztery kościoły znajdują się w Gminie Skoki i tożsamość.

Madonny kościół w Rajnowie z 1626 r. pod we. W Skokach znajduje się drewniany kościół opasany. W Kaczkowie esto drewniany kościół emblematy w. Czarnym drewnianym kościołem w nazwie Gminie Archaniola, którego ściany w obecnej postaci stoją. Szczerzywo prababę szałku znajduje się na mapie.

(KS)

KULTUROWE PODRÓŻE

SZLAK KOŚCIOŁÓW DREWNIANYCH

Szlak Kościołów Drewnianych został utworzony z myślą o turystyce samochodowej i korzysta z istniejącej sieci dróg. Powstał na mocy porozumienia Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka” i Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego, funkcjonuje od kwietnia 2008 r. Jego celem jest stworzenie warunków do dobrego zapoznania się z dziedzictwem drewnianej architektury sakralnej na terenie 6 gmin należących do związku, tj.: Czerwonak, Kiszkowo, Murowana Goślina, Pobiedziska, Skoki i Swarzędz, a także ukazanie wartości duchowych i materialnych związanych z drewnianymi kościołami. Program ma zwrócić uwagę na jeszcze jedną zależność. Szlak prowadzony jest wokół puszczy,

która stanowi zaplecze naturalnego budulca, czyli drewna. Pokazuje więc, jak bliskie było w dawnych czasach współistnienie człowieka ze środowiskiem naturalnym (lasem), jak bezpośredni był związek między kulturą a naturą.

W całej Wielkopolsce znajduje się 230 takich budowli, z czego 12 zlokalizowanych jest na terenie Puszczy Zielonki. Większość parafii na szlaku powstała już w średniowieczu z fundacji rycerskich, książęcych bądź duchownych. Obecne świątynie wzniesione zostały w stuleciach XVI–XIX. Znajdziemy w nich wspaniałe dzieła sztuki, począwszy od epoki gotyku, baroku, po czasy współczesne. Każda świątynia ma też niezwykłą historię i wiążą się z nią ważne postacie, wydarzenia lub legendy, o których opowiadają ustawione przy obiektach tablice informacyjne. Teoretycznie można odwiedzić wszystkie kościoły na szlaku w ciągu jednego

Kościół św. Jana Chrzciciela w Kiszkowie (AGK)

Droga do kościoła w Kicinie (IP)

Ilustracja z książki „Legendy Puszczy Zielonki”
(Marta Kubiczek)

dnia, ale, jak wiemy od osób odwiedzających, preferowane jest zwiedzanie „na spokojnie”, w ciągu dwóch dni, i robienie dwóch pętli. Pierwsza duża pętla ma długość około 90 km i znajduje się na niej 8 kościołów, druga mniejsza o długości około 35 km obejmuje 6 świątyń. Trasy te w części się pokrywają.

Na szlaku tym co roku organizowany jest rajd samochodowy, w którym bierze udział około 50 załóg. Rokrocznie ustalana jest inna trasa, w ramach której odwiedzanych jest 4–5 kościołów.

(MMM)

LEGENDY PUSZCZY ZIELONKI

Słyszeliśmy często niesamowite historie o miejscach czy wydarzeniach z nimi związanych, kryjących jakąś tajemniczą legendę. Ich odwiedzanie niesło emocje, intrygowało. Często snuliśmy fantazje na temat bohaterów i sytuacji, w jakich się znaleźli w bliżej nieokreślonej przeszłości, w miejscu, które właśnie odwiedziliśmy. Puszcza Zielonka i jej okolice również kryją wiele tajemnic. Postanowiliśmy je zebrać i opisać. Tak powstała pięknie ilustrowana książka pt. „Legendy

Puszczy Zielonki” przedstawiająca 12 wybranych, tajemniczych historii. Z każdej z sześciu gmin związku do książki zostały wytypowane po dwie legendy. Są to historie przekazywane z pokolenia na pokolenie przez lokalne społeczności. Dowiemy się z nich m.in., kogo uratowała Anna pod Dziewiczą Górą, poznamy dzieje tragicznej miłości Zosi i pruskiego oficera. Może ubawi nas historia o pewnym mieszkańcu Kiszkowa, któremu zegarek skomplikował zwiedzanie świata, a może przestraszą nas duchy grasujące na Babicy. Będziemy świadkami zmagania królów, królewskich wojów i rycerzy. Dowiemy się, dlaczego Jezioro Kowalskie pochłonęło okoliczne domy i jaki skarb został zatopiony w Jeziorze Swarzędzkim. I wreszcie, skąd się wziął tajemniczy słup w sercu Puszczy Zielonki. W miejscach związanych z puszczańskimi legendami zostały ustawione pięknie ilustrowane tablice, tworząc Szlak Puszczańskich Legend. Można go odwiedzić i przekonać się, czy zostało tam coś z tych dawnych podań.

(MMM)

SZLAK PIASTOWSKI

Szlak Piastowski to najstarszy, a także najważniejszy szlak turystyki kulturowej w Polsce. Jego przebieg łączy najważniejsze obiekty związane z początkiem państwa polskiego. Sercem szlaku jest obszar dawnego Civitas Schinesghe – założonego przez Mieszka I Księstwa Gnieźnieńskiego, którego najważniejszymi ośrodkami były Gniezno, Ostrów Lednicki i Poznań. Główna trasa szlaku przebiega na południe od Puszczy Zielonki, m.in. przez teren gminy Pobiedziska. Można tu odwiedzić dwa ważne obiekty Szlaku Piastowskiego: Gród Pobiedziska z wystawą średnio-wiecznych machin wojennych oraz Skansen Miniatur Szlaku Piastowskiego, w którym najciekawsze zabijki szlaku odtworzono w skali 1:20. W centrum Pobiedzisk warto też zwiedzić jedną z najstarszych

Impreza cykliczna „Weekend na Szlaku Piastowskim” (SFV)

świątyni gotyckich w Wielkopolsce – kościół Michała Archanioła. Na pobiedziskim rynku można także zobaczyć fontannę przedstawiającą legendarne spotkanie Lecha, Czecha i Rusa. Więcej informacji na temat Szlaku Piastowskiego oraz możliwości organizacji wycieczek po historycznej Wielkopolsce znaleźć można na stronie www.szlakpiastowski.travel.

(AK)

Gród Pobiedziska (AGP)

ROWEREM PRZEZ PUSZCZĘ

Już ponad 10 lat temu, bo w 2005 r., w Puszczy Zielonce zaczęto prace nad wyznaczeniem szlaków turystycznych, w tym rowerowych. Puszcza Zielonka udostępniła niezmierzone kilometry swych duk-tów leśnych i dawnych traktów handlowych – dając sposobność do rozwoju tego rodzaju turystyki. Tajemnicza i rozległa, zawsze będzie zaskakiwać swym pięknem kolejne pokolenia miłośników przyrody i zwolenników aktywnego, poznawczego spędzania czasu wolnego.

Sieć szlaków rowerowych (łącznie ponad 500 km) pozwala dotrzeć do wszystkich atrakcyjnych miejsc w puszczy.

(KS)

DUŻY PIERŚCIEŃ ROWEROWY (DPR)

Ma swój początek (umowny) w Czerwonaku, gdzie biegnie w kierunku podnóża Dziewiczej Góry, dalej do Mielna i Maruszki. Następnie prowadzi przez Dąbrówkę Kościelną, Niedźwiedziny, Sławicę, Brzeźno, Pacholewo i Uchorowo. W Starczanowie łączy się z Małym Pierścieniem Rowerowym. Długość DPR wynosi 51,8 km. Symbolem

Na rowerowym szlaku (KS)

DPR jest wymalowany w terenie niebieski kwadrat z czarnym rowerem.

(KS)

MAŁY PIERŚCIEŃ ROWEROWY (MPR)

Ma swój początek i koniec w Murowanej Goślinie. Prowadzi m.in. przez Kamińsko, Zielonkę, Głęboczek, Wojnowo, Długą Goślinę, Kąty. W Starczanowie łączy się z Dużym Pierścieniem Rowerowym. Długość MPR wynosi 40,1 km. Symbolem DPR jest wymalowany w terenie czerwony kwadrat z czarnym rowerem.

Pierścienie rowerowe uzupełniają się dwunastoma trasami łącznikowymi (promienistymi), oznakowanymi symbolami:

- R-1 im. Ryszarda Walerycha:** Owińska–Mielno–Wierzonka–Wierzenica–Kobylnica–połączenie w Gruszczyńcu z trasą Poznań–Gniezno (EuroVelo nr 2 i 9). Długość R-1 wynosi 15,5 km.
- R-2:** Murowana Goślina–Rakownia–Okoniec–Kamińsko–Tuczno–Kowalskie–Jerzykowo–połączenie w Biskupicach z trasą Poznań–Gniezno (EuroVelo nr 2 i 9). Długość R-2 wynosi 21,8 km.
- R-3:** Murowana Goślina–Zielonka–Bednary–Krzeńlice–Węglewo–Skrzetuszewo–Brama III Tysiąclecia nad Jeziorem Lednickim, gdzie trasa łączy się z trasą R-8. Długość R-3 wynosi 25,5 km (w tym 1,5-kilometrowy odcinek ze Skrzetuszewa do „Ryby”).
- R-4:** Murowana Goślina–Boduszewo–Głęboczek–Dąbrówka Kościelna–połączenie z Dużym Pierścieniem Rowerowym. Bezpośrednią kontynuacją tej trasy

jest R-8. Długość R-4 wynosi 11,6 km.

- R-5:** Murowana Goślina (Przebudowo)–Głębocko–Łopuchówko–Łopuchowo–Brzeźno–połączenie z Dużym Pierścieniem Rowerowym. Długość R-5 wynosi 10,9 km.
- R-6:** Murowana Goślina (Przebudowo)–Trojanowo–Kąty–leśniczówka Łoskoń–połączenie z Dużym Pierścieniem Rowerowym. Długość R-6 wynosi 10,2 km.
- R-7:** Murowana Goślina–osada z leśniczówką Starczanowo–Białężyn–Nieszawa–połączenie na północ od Nieszawy z Dużym Pierścieniem Rowerowym. Długość R-7 wynosi 11,4 km.
- R-8:** Dąbrówka Kościelna–Pawłowo Skockie–Rybnio Wielkie–Kiszkowo–Węgorzewo–Skrzetuszewo–Brama III Tysiąclecia nad Jeziorem Lednickim–połączenie z trasą R-3. Długość R-8 wynosi 29,7 km (w tym 2-kilometrowy odcinek ze Skrzetuszewa do „Ryby”).
- R-9:** Niedźwiedziny–Rejowiec–Stawiany–Raczkowo–Skoki–Budziszewice–Słomowo–Pacholewo. Długość R-9 wynosi 45,5 km.
- R-10:** Raczkowo–Jabłkowo–Rybieńiec–Olepszyn–Łagiewniki Kościelne–Myszki–Sławno–Kamionek–Imiołki–Skrzetuszewo–Rybitwy–Lednogóra–Imielenko. Długość R-10 wynosi 31,6 km.
- R-11:** Kamionek–Dzieńmiarki–Waliszewo–Siemianowo–Dziekany–Imielenko–Imielno–Gołuchów–Zbierkowo–Kociałkowa Górka. Długość R-11 wynosi 23,0 km.
- R-12:** Jerzykowo–Borowo–Promno–Góra–Kociołkowa

Rowerem przez puszcę (IT)

Górka–Sanniki–Rujśca–Szwedzki Okop–Jezerce–Wagowo–Zbierkowo–Pobiedziska–Węglewo–Pomaranowice–Złotniczki–Wronczyn–Krzeslice.

Długość R-12 wynosi: 47,3 km.
(KS)

CYSTERSKI SZLAK ROWEROWY W PÓŁNOCNEJ WIELKOPOLSCE

Szlak został oficjalnie otwarty 7 października 2007 r. w Dąbrówce Kościelnej, podczas inauguracyjnego Rajdu Cysterskiego z udziałem władz samorządowych, kościelnych i rzeszy miłośników dwukołowców. Jest szlakiem rowerowym w konwencji cysterskiej, oznakowanym symbolem stylizowanego krzyża – będącego oficjalnym logo Szlaku Cysterskiego w Polsce.

Trasa Cysterskiego Szlaku Rowerowego przebiega przez teren trzech powiatów: poznańskiego, gnieźnieńskiego i wągrowieckiego, ze szczególnym uwzględnieniem

gmin: Poznań, Czerwonak, Murowana Goślina, Swarzędz, Kiszkowo, Skoki, Wągrowiec, Mieścisko.

Szlak ma kształt pętli, liczy 143 km i jest oznakowany oficjalnym logo Szlaku Cysterskiego w Polsce.

Wytyczona trasa łączy obiekty i miejsca historycznie związane z pobytem cystersów w północnej części wielkopolskiej ziemi (od początku XII w.).

Dodatkowo prowadzi po terenach atrakcyjnych przyrodniczo, przemierza Park Krajobrazowy „Puszcza Zielonka” oraz Obszar Chronionego Krajobrazu Rynny Doliny Wełny i Strugi Gołaniecko-Wągrowieckiej.

Najciekawsze miejsca na trasie (związane z cystersami i inne – atrakcyjne krajobrazowo, ciekawe historycznie):

Antoniewo – kompleks ciekawych architektonicznie budynków

Przystanek w Długiej Goślinie na jednym z licznych rajdów rowerowych (KS)

z początku XX w. (Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy),

Bracholin – wiatrak typu holender z drugiej połowy XIX w., Jezioro Bracholińskie z zachowaną awifauną i florą charakterystyczną dla pierwotnego osadnictwa grodowego i klasztornego,

Budziejewko – kościół św. Wojciecha, kamień św. Wojciecha – zabytek przyrody (głaz narzutowy),

Budziejewo – dwór z połowy XIX w.,
Dąbrówka Kościelna – Sanktuarium Maryjne Matki Bożej Pocieszenia, Dąb Papieski,

Jagniewice – dwór z XIX w.,

Lechlin – kościół św. Stanisława, eklektyczny dwór z parkiem krajobrazowym,

Łekno – częściowo zachowany układ urbanistyczny z XVI w., studnia Weroniki na rynku, kościół św. św. Piotra i Pawła, grodzisko stożkowate, stanowisko Ł3 tzw. „Klasztorok” (wykopaliska archeologiczne),

Mieścisko – kościół św. Michała,

Owińska – kościół św. Jana Chrzyciela i klasztor pocysterski, kościół św. Mikołaja, pałac rodziny von Treskow, Dąb Bartek,

Pawłowo Skockie – pałac z końca XIX w. z parkiem krajobrazowym,

Popowo Kościelne – drewniany kościół Zwiastowania NMP, przy kościele zespół 9 kapliczek,

Poznań – kościół św. Jana Jerozolimskiego, początek CSR,

Raczkowo – drewniany kościół Wszystkich Świętych i drewniana dzwonnica,

Rejowiec – drewniany kościół Serca Pana Jezusa i drewniana dzwonnica,

Rościno – pałac eklektyczny (Dom Rekolekcyjny Archidiecezji Poznańskiej) z parkiem

Cysterski Szlak Rowerowy (IT)

krajobrazowym, trzy aleje wychodzące ze wsi: dębowa, kasztanowa i lipowa,

Skoki – szachulcowy kościół św. Mikołaja, neogotycki, poewangelicki kościół św. św. Piotra i Pawła, eklektyczny dwór z parkiem krajobrazowym,

Swarzędz – Jezioro Swarzędzkie,

Tarnowo Pałuckie – drewniany kościół św. Mikołaja,

Wągrowiec – kościół Wniebowzięcia NMP i klasztor pocysterski, **Opatówka (Muzeum Regionalne)**, kościół farny św. Jakuba Apostoła i drewniana dzwonnica, pomnik ks. Jakuba Wujka, bifurkacja,

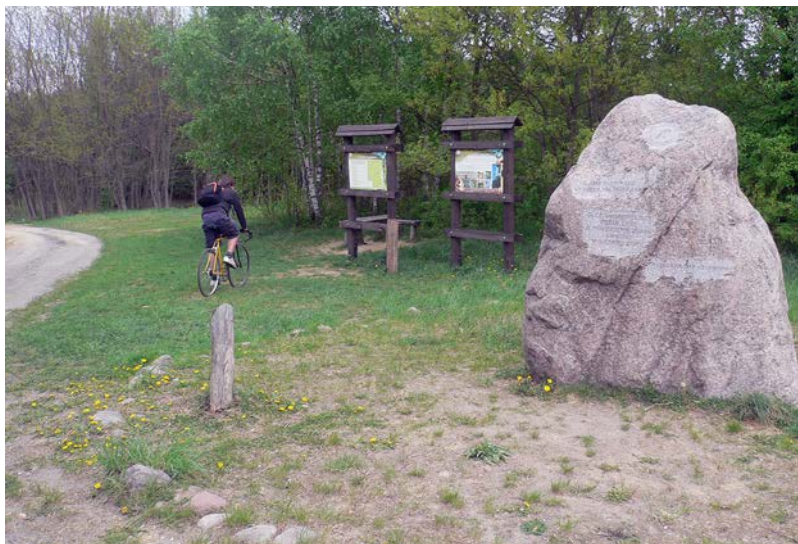
Wiatrowo – pałac z drugiej połowy XVIII w. z parkiem krajobrazowym,

Wierzenica – drewniany kościół św. Mikołaja,

Wierzonka – groby rodziny von Treskow,

Zielonka – arboretum, początek ścieżki dydaktycznej „Zbiorowiska roślinne wokół Puszczy Zielonki”.

Cysterski Szlak Rowerowy prowadzi do najciekawszych miejsc związanych z działalnością cystersów oraz innych urokliwych zabytków w północnej Wielkopolsce. 143-kilometrowy trakt ma charakter pętli rowerowej.

Jedna z tablic informacyjnych na szlakach rowerowych (AK)

Trasa rozpoczyna się na rondzie Śródka w Poznaniu. Stąd biegnie na wschód, najpierw wzdłuż ul. Warszawskiej, a następnie koło Term Maltańskich i mety Toru Regatowego Malta do leśnej stacji Zwierzyniec kolejki wąskotorowej Maltanka. Dalej przejeżdża się przez zielone obszary wschodniego klina zieleni, obok Nowego ZOO i Młyńskiego Stawu, aby następnie przeprawić się ścieżką pod krótkim wiaduktem ul. Warszawskiej, zbudowanym nad korytem Cybiny.

Cysterski Szlak Rowerowy mija Jezioro Swarzędzkie i wiedzie na północ, przez Gruszczyn oraz Kobylnicę. Przecina drogę wojewódzka nr 194 i prowadzi przez tereny leśne aż do Wierzenicy i dalej do Wierzonki. Za Wierzonką dociera do wsi Mielno i wkracza na leśne drogi Puszczy Zielonki.

Jedziemy teraz na zachód, przez fragment Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka, aż do miejscowości Owińska, w której wznosi się

piękny, pocysterski zespół klasztorny. W Owińskach warto też zobaczyć niewielki, renesansowy kościół św. Mikołaja z XVI w. oraz klasycystyczny pałac rodziny von Treskow, za którym szlak odbija z ul. Poznańskiej na wschód i prowadzi ul. ks. Piotrowskiego w kierunku Puszczy Zielonki.

Po pewnym czasie trakt dociera do leżącej na leśnej polanie Dąbrówki Kościelnej, w której mieści się odwiedzane przez licznych pielgrzymów Sanktuarium Matki Bożej Dąbrowieckiej. W Dąbrówce Kościelnej Cysterski Szlak Rowerowy rozwidła się na północny zachód, w kierunku Skoków, oraz na północny wschód, w kierunku Pawłowa Skockiego. Chcąc objechać rozpoczynającą się tu pętlę rowerową zgodnie z ruchem wskazówek zegara, jedziemy w lewo, do Niedźwiedzin i dalej do Rejowca.

Rejowiec to ważna miejscowość na trasie, znajduje się tu kościół. Dawny kalwiński zbór

powstał dzięki staraniom podkomorzego Andrzeja Reja, wnuka Mikołaja Reja z Nagłowic, już w 1626 r. z drewna modrzewiowego. W 1820 r. został przejęty przez ewangelików i odnowiony. Od 1945 r. należy do katolików i nosi wezwanie Najświętszego Serca Pana Jezusa. Po przeciwnej stronie drogi wojewódzkiej widzimy figurę Pana Jezusa, jest tu miejsce przystankowe przy szlakach turystycznych. Krzyżują się tutaj wszystkie najważniejsze szlaki, obok Cysterskiego Szlaku Rowerowego mamy Szlak Kościołów Drewnianych, pieszy szlak czerwony o znaczeniu wojewódzkim o przebiegu z Poznania do Płotek koło Piły.

Jadąc przez lasy, docieramy do Antoniewa, w którym znajduje się zabytkowy budynek Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego im. Janusza Korczaka. Na trasie mamy także Skoki. Ze Skoków podążamy w kierunku Lechlina i dojeżdżamy do Wiatrowa. Cysterski Szlak Rowerowy przecina tu drogę wojewódzką nr 196 i odbija na wschód, do wsi Przysieczyn, za którą wiedzie wzdłuż torów kolejowych na północ, do Wągrowca.

Wągrowiec to stare miasto, położone pomiędzy trzema jeziorami: Łęgowskim, Durowskim i Rgielskim. Warto w nim zobaczyć m.in. dawny zespół klasztorny cystersów. Pierwotnie został on wzniesiony w stylu gotyckim w XIV w., a po pożarze w XVIII w. odbudowany według wzorców późnobarokowych. Być może najcenniejszym zabytkiem w Wągrowcu jest natomiast gotycki kościół św. Jakuba z XVI w. Obok tej pięknie podświetlanej wieczorem świątyni z czerwonej cegły wznosi się wysmukła,

drewniana dzwonnica na podmurówce z XIX w.

Cysterski Szlak Rowerowy prowadzi z Wągrowca na wschód, do zabytkowego Łekna, które jest jedną z najstarszych osad w Wielkopolsce. Jeszcze przed jej włączeniem w obszar państwa Piastów mieścił się tutaj gród książęcy Pałuków. W połowie XII w. w Łeknie został ufundowany klasztor cystersów, którego pozostałości można odnaleźć na niewielkim pagórku na zachodnim brzegu Jeziora Łeknieńskiego. We wczesnym średniowieczu wznosił się tam gród obronny z przedromańską świątynią w kształcie rotundy. Najważniejszym zabytkiem Łekna zachowanym do naszych czasów jest późnogotycki kościół parafialny z połowy XVI w.

Nad Jeziorem Łeknieńskim cysterska pętla rowerowa zakręca z powrotem na południe. Ciekawym przystankiem na szlaku zaraz po minięciu Łekna jest wieś Bracholin, w której można zobaczyć XIX-wieczny wiatrak holender. Następnie trakt wiedzie przez Nową Wieś i Rudę-Koźlankę do wsi Mieścisko, w której wznosi się tynkowana świątynia z XIX w. Kolejne zabytkowe kościółki na szlaku znajdziemy w Budziejewie, Popowie Kościelnym i Raczkowie. W pobliskich Jagniewiczach zobaczymy natomiast XIX-wieczny dwór. Cysterski Szlak Rowerowy prowadzi dalej na południe przez Brzyce, Wysoką i Młynki do Pawłowa Skockiego, w którym warto zobaczyć wzniesiony pod koniec XIX w. pałac oraz otaczający go park. Następnie docieramy znów do rozwidlenia pętli rowerowej w Dąbrówce Kościelnej.

PUSZCZAŃSKIE WĘDRÓWKI

SZLAKI PIESZE

SZLAKI NORDIC WALKING

Na terenie Puszczy Zielonki istnieje dobrze rozwinięta sieć oznakowanych szlaków pieszych, które ułatwiają turystyczną penetrację tego obszaru. Prowadzą one przez najbardziej atrakcyjne zarówno pod względem krajobrazowym, jak i krajoznawczym tereny, pozwalając na poznanie piękna puszczy.

Idea rajdów pieszych – nieco zapomniana – ma szansę odrodzić się za przyczyną nowej formy aktywności sportowej, jaką dla osób w każdym wieku jest nordic walking:

Szlak czerwony: Czerwonak/PKP–Dziewicza Góra–Okoniec–Zielonka–Rejowiec–Skoki/PKP (35 km).

Szlak niebieski: Dziewicza Góra/węzeł szlaków–Owińska–Ludwikowo–Tuczno–Zielonka–Głęboboczek–Sława Wlkp./PKP (37,4 km).

Szlak zielony: Promno/PKP–Tuczno–Okoniec–Głęboboczek–Łopuchowo–Wojnowo–Długa Goślina–Białężyn–Starczanowo–Radzim–Śnieżycowy Jar–Rożnowo/PKP (55,1 km).

Szlak żółty: Dziewicza Góra/węzeł szlaków–Kicin–Wierzenica–Kobylnica/PKP (9,9 km).

Szlak żółty „Papieski”: Kiszkowo–Dąbrówka Kościelna (10,1 km).

System szlaków pieszych uzupełniają szlaki łącznikowe (czarne):

Szlak czarny: Skoki/PKS–Skoki/PKP (1,3 km). Szlak dościowy od szlaku czerwonego w zachodniej części Skoków do stacji PKP.

Szlak czarny: Owińska–Owińska (3,2 km). Szlak dościowy od szlaku niebieskiego na wschód

Na jednej z tras nordic walking (KS)

od Owińsk, prowadzący obok wszystkich godnych uwagi zabytków miejscowości, do stacji PKP.

Szlak czarny: Murowana Goślina/ PKP–Okoniec/węzeł szlaków (6,7 km).

Szlak czarny: Ludwikowo–Mielno–szlak czerwony/poletko łowieckie pod Dziewiczą Górą (6,3 km). Łączy szlaki niebieski i czerwony. (KS)

Na terenie Parku Krajobrazowego Promno wyznakowano sieć szlaków NordicWalking.

Szlak Pobiedziska–Kapalica: Szlak prowadzi od zabytkowej miejskiej zabudowy Pobiedzisk poprzez otulinę Parku Krajobrazowego Promno, aż do jego serca, gdzie podziwiać można urokliwy Rezerwat Przyrody Jezioro Drążynek. Podział szlaku na kilka pętli umożliwia wybór trasy o dowolnej długości i konfiguracji.

Szlak Brzostek–Drążynek: Najkrótsza z pętli prowadzi linią brzegową wokół jeziora Brzostek. Wydłużenie wędrówki do najdłuższej pętli pozwala dotrzeć do Rezerwatu Przyrody Jezioro Drążynek oraz przejść na szlak Pobiedziska–Kapalica.

Szlak Rezerwat Dębinięc: Szlak wokół Rezerwatu Przyrody Jezioro Dębinięc, przy którym można podziwiać okazały gład narzutowy. Coraz bardziej popularne spacery z kijkami można z powodzeniem uprawiać również na istniejących szlakach pieszych i rowerowych. (AK)

PIELGRZYMKĄ DO DĄBRÓWKI

Legenda głosi, że na dębie w Dąbrówce Kościelnej widniał niegdyś obraz, który zaczął świecić niezwykłym blaskiem w dzień i w nocy.

Wiadomość o tym zjawisku szybko się rozeszła, a tłumy ludzi przybywały, aby zaspokoić swoją ludzką ciekawość. Modlono się i proszono o zdrowie. Wiele modlitw zostało wysłuchanych, wiele osób doznało uzdrowień. Mimo upływu czasu, różnych wydarzeń, kult Maryi trwa w miejscowości do dziś, a kościół urósł do rangi Sanktuarium Matki Boskiej Pocieszenia.

Od tego czasu w Dąbrówce Kościelnej zawsze w każdą niedzielę po 8 września odbywa się odpust i tego dnia przybywają pielgrzymi. Jako że w zdecydowanej większości pątnikami są mieszkańcy gmin z terenu ZMPZ i z każdej gminy wychodzi piesza pielgrzymka, w 2017 r. podjęto starania, aby wyznaczyć te trasy pielgrzymek jako szlaki turystyczne. Od pomysłu do realizacji upłynęło 12 miesięcy i tym sposobem powstała gwiazdzista sieć szlaków schodzących się w Dąbrówce Kościelnej. Najkrótszą drogę do pokonania mają pielgrzymi z Kiszkowa, bo zaledwie około 7 km. Trasa z Pobiedzisk wynosi 15 km i wiedzie przez Złotniczki, Wronczyn, Bednary i Sęszewice. Najdłuższą drogę do przebycia mają pątnicy ze Swarzędza, bo aż 22 km. Wiedzie ona przez Gruszczyn, Kobylnicę, Wierzenicę i Wierzonkę. W części pokrywa się ze szlakiem pielgrzymów

Oznakowanie Szlaku Papieskiego (BK)

wędrujących z gminy Czerwonak. Ich trasa zaczyna się w Kicinie i prowadzi przez Kliny, Mielno i Czernice. Ma długość około 16 km. Trasy z Kicina i Swarzędza schodzą się w pobliżu rezerwatu Jezioro Czarne. Kolejny odcinek szlaku startuje w Murowanej Goślinie. Trasa o długości 12 km wiedzie przez Boduszewo i Głębozec. Ostatni fragment zaczyna się w Skokach i prowadzi przez Rejowiec, Niedźwiedziny i Miączynek. Na tym odcinku pielgrzymi pokonują 12 km.

(BK)

DROGA ŚW. JAKUBA

Nie jest to jedna droga, lecz cała sieć szlaków, które prowadzą do Santiago de Compostela w Hiszpanii. Jedna z trzech polskich odnóg wiodących do sanktuarium przebiega przez teren powiatu poznańskiego – to Wielkopolska Droga Świętego

Figura św. Jakuba w Dąbrówce Kościelnej (AF)

Oznakowanie Szlaku św. Jakuba (BK)

Jakuba. Szlak jest oznaczony w terenie symbolem białej muszli na niebieskim tle z wpisanym czerwonym krzyżem oraz dodatkowo żółtymi strzałkami. Tradycja pielgrzymowania do Composteli sięga swoimi korzeniami IX w. Wraz z odkryciem grobu św. Jakuba Większego zaczęli tam wyruszać ludzie rozmaitego pochodzenia. Do Santiago de Compostela pielgrzymował m.in. pisarz Paulo Coelho, autor powieści *Pielgrzym*, a Goethe twierdził, że świadomość europejska zrodziła się właśnie z pielgrzymowania. Przez stulecia Droga św. Jakuba była drogą nawrócenia i niezwykłego świadectwa wiary. Wzdłuż niej wzniesiono widzialne pomniki wiary pielgrzymów: kościoły i liczne hospicja. Pielgrzymka ma bardzo głębokie znaczenie duchowe i sama w sobie może być ważną katechezą.

W średniowieczu rozpoczynano pielgrzymkę od drzwi własnego domu, dziś najczęściej wyrusza się z Saint-Jean-Piedde-Port we francuskich Pirenejach lub z Roncesvalles w Hiszpanii. Z Kicina do Santiago de Compostela długość trasy wynosi 3500 km. Szlak Wielkopolskiej Drogi Świętego Jakuba (w tym na terenie Puszczy Zielonki – około 40 km) prowadzi przez Gniezno, Dąbrówkę Kościelną, Głębozec, Boduszewo, Murowaną Goślinę, Owińska,

Muszla św. Jakuba przy Polach Lednickich (AF)

Dziewiczą Górę, Kicin, Wierznicę, Kobylnicę, Gruszczyn, Poznań. W Murowanej Goślinie kult świętego jest ciągle żywy, o czym świadczą organizowane corocznie Jarmarki Świętego Jakuba. Na starym goślińskim rynku (plac Powstańców Wielkopolskich) znajduje się kościół Świętego Jakuba Apostoła.

Podczas wędrowania posługiwano się kompasem. Według księdza J. Góreckiego religijnym „kompasem” było i jest słowo „krzyż”. Krzyż towarzyszy katolikom od urodzenia do ostatniej chwili doczesnego bytowania. Krzyże przydrożne pełniły często

funkcję wyznacznika kierunku i drogi pielgrzymowania. Jako symbol religijny krzyż pojawił się na Golgocie. Święty Tomasz z Akwinu napisał: „Krzyż to księga, której do końca nie sposób przestudiować”. Na Drodze św. Jakuba znaczonej muszlą również występuje krzyż (namalowany na muszli). Jest takie powiedzenie łacińskie: „Nemo sine cruce beatus” (Nikt nie może być szczęśliwy bez krzyża).

Na Drodze św. Jakuba pielgrzymi „znajdują” słowa na całe życie, np.: „To nie twoja droga jest trudna, tylko trudności są twoją drogą”. Święty Jakub, który pierwszy z apostołów

Jak daleko do celu... (BK)

krwią przypieczętował swoje świadectwo wiary, jest dla wszystkich przykładem i mistrzem; towarzyszy nam w drodze i wskazuje, dokąd podążać, ale Drogą (Camino) jest Chrystus. Tylko On jest dla chrześcijan Drogą, Prawdą i Życiem. Camino de Santiago to Droga Jakubowa, która prowadzi do Jezusa.

(LL)

DROGA RÓŻAŃCOWA KICIN–WIERZENICA

Na placu przykościelnym w Kicinie, u początku Drogi Różańcowej, wita parafian, pielgrzymów i turystów Ukrzyżowany Chrystus (dzieło wykonane z drewna przez Tomasza Wojciechowskiego). Każdy, kto tam się znajdzie, usłyszy słowa, jakie do stojącego pod krzyżem Jana wypowiedział umierający Chrystus: „Oto Matka Twoja”. I podobnie jak ten umiłowany uczeń, o którym czytamy w Ewangelii, winniśmy „wziąć Ją do siebie”.

Na Drogę Różańcową wyruszamy właśnie po to, aby spotkać tam Maryję i zabrać Ją do swego domu, w nasze codzienne życie. Jednym z najważniejszych przesłań Matki Bożej Fatimskiej jest Jej prośba o codzienne odmawianie różańca. Wychodzimy zatem na Drogę Różańcową. Św. Albert

Wielki podpowiada, że znaleźliśmy się pośrodku stworzenia, pomiędzy materią a duchem, pomiędzy czasem a wiecznością, z wymalowanym na twarzy zadziwieniem... Możemy więc doświadczać cudów. Takim cudem są też kapliczki – Droga Różańcowa łącząca Kicin z Wierzenicą.

Teren otaczający Drogę Różańcową jest bardzo malowniczy, przepięknie urzeźbiony, ze starymi drzewami, skłaniający do kontemplacji, przemyśleń, modlitwy. 20 pięknych, cudownych kapliczek różańcowych jako wotum dziękczynne za 1050 lat chrześcijaństwa w Polsce i dla uczczenia 700-lecia Kicina wręcz nawołuje do ustawicznej modlitwy za wszystkich ludzi, za cały świat.

Idąc z Kicina do Wierzenicy, na długości 3 km i 300 m spotykamy 10 kapliczek z tajemnicami (wydarzeniami) radosnymi i światła. Natomiast na drodze z Wierzenicy do Kicina ujrzymy 10 kapliczek z tajemnicami bolesnymi i chwalebnyymi. Droga Różańcowa to wspólne dzieło parafii w Kicinie i w Wierzenicy. Już w latach 1812–1947 obie parafie, Kicin i Wierzenica, pozostawały w personalnej unii.

Kapliczki zaprojektował i zbudował w swojej firmie A–Z artysta Jacek Napiontek, a tablice tajemnic różańcowych wyrzeźbił artysta ludowy Piotr Woliński z Kcyni, natomiast pomysłodawcą Drogi Różańcowej był Leszek Lesiczka. Proboszczowie zaangażowani w to dzieło to: ks. Andrzej Magdziarz, ks. Przemysław Kompf, ks. Marian Sikora.

Artystka Marzenna Torlińska zauważyła, że Droga Różańcowa jest wyrazem potrzeby wielu serc, które pragną, aby łączyła ludzi.

(LL)

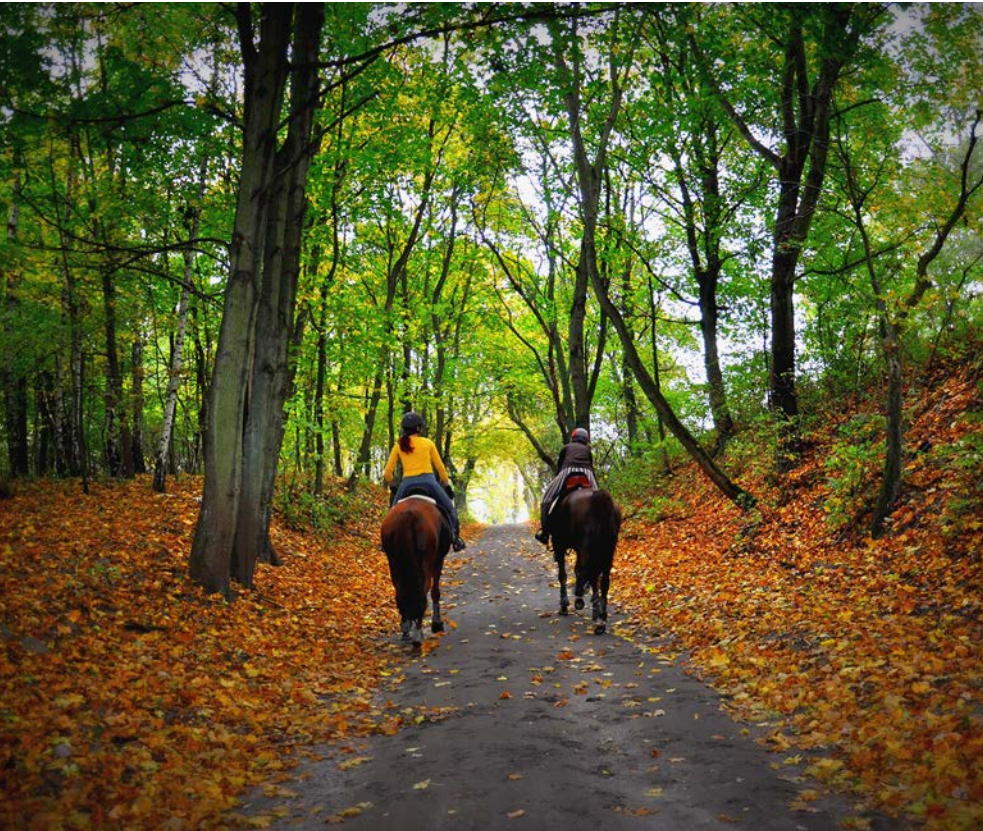
PRZYGODA W SIODLE

W Puszczy Zielonce, a dokładniej w Stęszewku, ma swój początek najdłuższy szlak turystyki konnej w Europie – Wilczy Szlak. Jego nazwa wywodzi się od mieszczącej się niegdyś na szlaku hodowli wilków Uniwersytetu Przyrodniczego w Stobnicy. Malownicza trasa wiodąca przez Puszcę Zielonką i dalej m.in. przez Puszcę Notecką oraz Pszczewski Park Krajobrazowy liczy około 240 km i kończy się w Lubniewicach na ziemi lubuskiej. Podstawowym znakiem szlaku jeździeckiego jest żółte kółko na kwadratowym białym tle.

(AK)

Na Wilczym Szlaku (IT)

WODNYM SZLAKIEM

SZLAK KAJAKOWY PUSZCZA ZIELONKA

Przez malownicze tereny Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka przebiega szlak kajakowy wytyczony rynną jezior polodowcowych leżących w gminie Pobiedziska. Szlak ma długość około 11,3 km. Rozpoczyna się w Pobiedziskach na jeziorze Biezdruchowo. Przy Stadionie Miejskim OSiR zbudowano pływający pomost kajakowy oraz slip ułatwiający wodowanie kajaków. Na wodzie staramy się podążać w kierunku ustawionych na końcu jeziora pomarańczowych boi, które pomogą nam znaleźć ujście do kanału rzecznego lub przesmyku do kolejnego jeziora. Z Biezdruchowa wpływamy na odcinek rzeki Głównej. Uwaga – w okresie letnim może tutaj być mało wody.

W rozwidleniu rzek skręcamy w prawo w Kanał Wronczyński, którym dopływamy do ogólnodostępnego bezpłatnego pola biwakowego Złotniczki. Ze Złotniczek szlak wiedzie dalej przez Jezioro Jerzyńskie, skąd odcinkiem Kanału Wronczyńskiego kieruje nas na Jezioro Wronczyńskie Małe i dalej Wronczyńskie Duże. Do kolejnego Jeziora Sęszewsko-Kołatkowskiego zmierzamy kanałem stanowiącym zdecydowanie najatrakcyjniejszy krajobrazowo odcinek szlaku. Na powierzchni unoszą się białe lilie oraz wystają pnie starych drzew. Przeplływamy tuż pod chylącymi się ku wodzie gałęziami. Możemy przez chwilę poczuć się niczym w amazońskiej dżungli. Zaraz po pokonaniu odcinka rzecznego na prawym brzegu znajdziemy drugie bezpłatne pole biwakowe Wronczynek. Szlak kończy się na Jeziorze Sęszewsko-Kołatkowskim

Aktywny wypoczynek na wodzie (AK)

Spływ Małą Wełną (AF)

w Tucznie na dzikiej plaży na lewym brzegu w końcu jeziora. Na całej trasie mamy do pokonania kilka przeniosek ułatwiających turystom transport kajaków.

Podczas kajakowej wędrówki warto rozglądać się za mieszkańcami szlaku. Można tu zobaczyć liczne gatunki ptaków oraz ślady działalności bobrów. Poza tym warto skorzystać z bezpiecznej kąpielni w sezonie letnim na dwóch profesjonalnie przygotowanych plażach: Kąpielisko w Pobiedziskach nad jeziorem Biezdruchowo i Eko-Plaża w Stęszewku nad Jeziorem Stęszewsko-Kołatkowskim.

W sąsiedztwie szlaku działają gospodarstwa agroturystyczne i punkty gastronomiczne oraz kilka wypożyczalni sprzętu wodnego.

(AK)

Ośrodek Sportu i Rekreacji w Pobiedziskach

ul. Kiszkowska, 62-010 Pobiedziska
tel. 61 815 36 03
osir@osir.pobiedziska.pl
www.osir.pobiedziska.pl

KUWAKA

ul. Kiszkowska 21, 62-010 Pobiedziska
tel. 667 94 66 76
kajetankoprowiak@wp.pl
www.kuwaka.pl

SZUWAREK

Złotniczki 12, 62-010 Pobiedziska
tel.: 663 52 47 88, 667 20 30 57
szuwarek.kajaki@interia.pl

Stanica leśna – Bartłomiej Marjankowski

62-010 Wronczyn
tel.: 503 90 11 42, 501 60 35 08
bartekmarjankowski@op.pl
www.stanica-wronczyn.pl

Kąpielisko Eko-Plaża

Stęszewko
tel. 725 93 91 38, 783 99 81 52
ekoplaza.steszewko@gmail.com
www.eko-plaza.pl

MAŁA WEŁNA KISZKOWO-SKOKI

Coraz częściej małe rzeki są odkrywane jako ciekawe miejsca do spływów kajakowych. Tak samo jest z Małą Wełną przepływającą przez gminę Kiszkowo i Skoki. Cała rzeka ma długość 83 km i wpada do

Wełny w miejscowości Rogoźno. W zależności od poziomu wody spływy Małą Wełną można zacząć w różnych miejscach. Im poziom wyższy, tym większy odcinek możemy pokonać. Najlepszą porą roku jest wczesna wiosna i początek lata. Spływy rozpocząć można na moście w Myszkach lub na jednym z dwóch mostów w Kiszkwie. Kolejne dobre miejsca to mosty na granicy Rybna Wielkiego i Wysockiej czy w Raczkowie.

(BK)

SPLYW WARTA

Rzeka Warta jest największą rzeką przepływającą przez powiat poznański. Prawie 8% całej jej długości (64 km) znajduje się w granicach powiatu. Dzięki miastom i gminom coraz bardziej doceniającym znaczenie gospodarcze oraz turystyczne rzeki, Warta staje się coraz lepiej przystosowana do

Spływ Szlakiem Kajakowym Puszcza Zielonka (AK)

Wodne szlaki wytyczono na jeziorach i rzekach (AK)

uprawiania turystyki wodnej. Stanowi ważną część Wielkiej Pętli Wielkopolski – szlaku wodnego liczącego 687,9 km, wiodącego przez województwa: wielkopolskie, lubuskie i kujawsko-pomorskie.

Warta przepływa również przez gminy członkowskie Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka” – Czerwonak i Murowaną Goślinę, w związku z czym panują tu bardzo dobre warunki do uprawiania turystyki kajakowej z wykorzystaniem rzeki.

Proponowane miejsce rozpoczęcia spływu to przystań Akwen Marina w Czerwonaku (234. km), a zakończenia – przystań kajakowa Binduga w Mściszewie w gminie Murowana Goślina (219. km). Wycieczka kajakowa rozpoczyna się na przystani Akwen Marina w Czerwonaku. To basen portowy z pomostami i slipem, ale również rozległy teren wypoczynkowy z pełną infrastrukturą turystyczno-rekreacyjną i sanitarną. Długość całego spływu wynosi 15 km wodnych, a przebycie wodnej trasy zajmuje około 1,5 godziny. Trasa jest łatwa, przyjazna i bezpieczna, zarówno dla zaawansowanych, jak i początkujących kajakarzy. Bardzo urokliwa, z naturalną linią brzegową,

otoczona lasami i nadrzeczną roślinnością. Brak na niej przeszkód wodnych. Z perspektywy kajaka, przepływając przez miejscowości takie, jak: Czerwonak, Owińska, Biedrusko, Murowana Goślina, można zauważyć sarnę, bobra czy dzika i dostrzec bądź usłyszeć kaczkę, czapkę lub zimorodka. Po drodze mijamy m.in. pozostałości po starym porcie przy elewatorze w Czerwonaku, ruiny dawnego mostu oraz funkcjonujący obecnie most w Biedrusku. Meta spływu, przystań Binduga w Mściszewie, to atrakcyjne miejsce piknikowe. Zlokalizowane są tam dwie wiaty, murowane grille i toaleta. Jest miejsce na ognisko, plac zabaw dla dzieci oraz boisko do siatkówki.

Trasę można przebyć kajakiem indywidualnie; istnieje możliwość zorganizowania spływu dla grup liczących maksymalnie 20 osób (20 kajaków wraz z wyposażeniem), włącznie z transportem lądowym uczestników i sprzętu oraz organizacją ogniska na mecie.

(IP)

Kontakt:

Centrum Rozwoju Kultury Fizycznej
AKWEN w Czerwonaku
www.akwenczerwonak.pl
tel. 61 415 16 78

WYPOCZYNEK NAD WODĄ

JEZIORO SWARZĘDZKIE I DOLINA CYBINY

Jeziro Swarzędzkie i dolina Cybiny to malownicze i atrakcyjne turystycznie miejsca, leżące w północnej części Swarzędza. Przez jezioro przepływa rzeka Cybina, łącząc je z jednej strony z poznańskim Jeziorem Maltańskim, z drugiej z Jeziorem Uzarzewskim. Jezioro Swarzędzkie i dolina Cybiny to świetne miejsce dla amatorów wędkarstwa, sportów wodnych i rekreacji. Nad brzegiem Jeziora Swarzędzkiego biegnie ścieżka pieszo-rowerowa, przy której znajdują się budynki i urządzenia służące rekreacji.

Dolina Cybiny to jeden z najbardziej cennych przyrodniczo i najładniejszych krajobrazów gminy Swarzędz, stanowiący wraz z Jeziorem Swarzędzkim obszar Natura 2000.

Nad Jeziorem Swarzędzkim znajduje się, należąca do Swarzędzkiego Centrum Sportu i Rekreacji, pływalnia „Wodny Raj”. Pływalnia dysponuje basenem sportowym i rekreacyjnym z tzw. dziką rzeką, dwoma multimedialnymi zjeżdżalniami, hydromasażem, basenem dla dzieci. SCSiR prowadzi także przystań wodną nad Jeziorem Swarzędzkim, gdzie można wypożyczyć rowery wodne, łódkę i kajaki.

Na przystani wodnej swoją działalność prowadzi też firma Sea

Jeziro Swarzędzkie (MP)

Adventure zajmująca się szkoleniami żeglarskimi.

Szkolenia żeglarskie w Swarzędzu odbywają się od lata 2012 r. Pomyśłodawcą była firma Sea Adventure i jej właściciel kpt. Tomasz Adamczyk. W każdym sezonie kilkanaście osób uzyskuje patent żeglarza jachtowego po ukończeniu kursu w Swarzędzu.

Obecnie Sea Adventure wykorzystuje do szkoleń jacht kabinowy VENUS i jacht otwartopokładowy typu OMEGA.

W dni, kiedy nie ma szkoleń, obydwa jachty są dostępne do czarteru. Zgodnie z obowiązującymi przepisami nie jest wymagane posiadanie patentu do pływania jachtami o długości do 7,50. Jednakże posiadanie patentu żeglarskiego

jest informacją dla właściciela jachtu, że przekazuje jednostkę w ręce osoby kompetentnej. Oferta firmy Sea Adventure obejmuje również szkolenia motorowodne: na patent sternika motorowodnego oraz na licencję na holowanie narciarza wodnego i innych obiektów przeznaczonych do holowania. Można z nami wypłynąć również na szersze wody, gdyż żeglujemy po wielu akwenach. W Polsce są to między innymi Mazury oraz Jeziorak. Chętnie pływamy też na południu Europy – w Chorwacji i w Grecji.

(AGS)

Dane kontaktowe:

Sea Adventure
 kom. 534 097 529
szkolenia@sea-adventure.eu
www.sea-adventure.eu

CZERWONAK – TRAMWAJ WODNY

Na Warcie w Czerwonaku w sezonie letnim regularnie kursuje tramwaj wodny. Łódź pływa na trasie Czerwonak–Poznań–Czerwonak wyłącznie w soboty, niedziele i święta ustawowe od lipca do końca września. Tramwaj wypływa z przystanku Akwen Marina w Czerwonaku. Dziennie odbywają się po cztery rejsy do Poznania (przystanek Chwaliszewo przy starym korycie Warty) i z powrotem. Ponadto w wymienione dni organizowany jest jeden rejs krajoznawczy po rzece na terenie gminy Czerwonak. Tramwaj wodny nie przewozi rowerów, wózków dziecięcych i wózków inwalidzkich.

(AGCz)

KISZKOWO

W lipcu 2018 r. dobiegł końca I etap prac związanych z budową kąpieliska gminnego w Rybnie Wielkim. Dzięki temu na plaży można wypoczywać każdego dnia, korzystając przy tym z wielu atrakcji. Wyczyszczono teren z zarośli i darniny,

wykonano jego niwelację, ułożono geowłókninę, nawieziono piasek o grubości około 30 cm na całość powierzchni. Uzyskano plażę o wymiarach 100 m × 26 m. Dla dzieci przygotowany został plac zabaw, wyposażony w wieżę z daszkiem dwuspadowym, wieżę z daszkiem czterospadowym, zjeżdżalnię, rurę strażacką, pomost stały, pomost łukowy, drabinki na podeście, trzy podesty, bujak sprężynowy, huśtawkę bujaną podwójną, karuzelę napędzaną ręcznie. Dorośli mogą skorzystać z siłowni zewnętrznej, poćwiczyć na orbitku, biegaczu, wioślarzu, rowerku czy też prasie nożnej. Wspólnie można także pograć w siatkówkę plażową na specjalnie wykonanym boisku o wymiarach 8 m × 16 m.

Są również przebieralnie, toalety i kosze na śmieci. Dojść do plaży można drogą utwardzoną tłuczniem kamiennym o szerokości 2,5 m i długości około 50 m od drogi osiedlowej.

(AF)

Plaża w Rybnie Wielkim (AF)

PRZYSTAŃ AKWEN MARINA W CZERWONAKU

Przystań rzeczna nad Wartą, znajdująca się na trasie Wielkiej Pętli Wielkopolski, przystosowana do cumowania kilkunastu jednostek pływających. Slip umożliwia wodowanie łodzi. Basen portowy jest oświetlony i chroniony 24 godziny. Przyległy teren zajmuje powierzchnię około 4,5 ha i umożliwia wypoczynek w wielu formach. Można m.in. zorganizować tu piknik, ognisko lub wynająć domek grillowy, wypożyczyć leżaki i gry planszowe oraz skorzystać z boiska do siatkówki plażowej lub zagrać w badminton. Do dyspozycji gości Akwen Mariny jest pole namiotowe z prysznicem, wc i stanowiskiem do mycia naczyń. Dostępnych jest 10 stanowisk z możliwością podłączenia energii elektrycznej.

Na terenie Akwen Mariny znajduje się ogrodzony i strzeżony parking. Sezon na Akwen Marinie trwa od kwietnia do końca października. Działa tutaj Wielkopolska Grupa Sportów Wodnych KILWATER, zajmuje się szeroko pojętą tematyką wodną, służąc wszelką pomocą motorowodniakom na terenie przystani.

(AGCz)

AKWEN Marina

ul. Gdyńska, 62-004 Czerwonak
tel. 663 558 580 (w sezonie)
tel. 61 415 16 78 (poza sezonem)
www.akwenczerwonak.pl

KĄPIELISKO AKWEN TROPICANA

To piaszczysta plaża o powierzchni ponad 1,5 tys. m² urządzona w konwencji egzotycznej. Powierzchnia kąpieliska wynosi około 1000 m², wydzielono na niej część

Akwen Marina w Czerwonaku (AGCz)

dla nieumiejących pływać o głębokości do 120 cm i powierzchni około 300 m², brodzik dla dzieci o głębokości do 40 cm i powierzchni około 50 m² i część dla umiejących pływać o głębokości do 300 cm i powierzchni około 650 m². Obiekt znajduje się w Owińskach (17 km od centrum Poznania) i jest czynny w okresie letnim. To idealne miejsce do pływania i wypoczynku dla całych rodzin w sezonie wakacyjnym. Dla uatrakcyjnienia pobytu najmłodszym zainstalowano plac zabaw (zestaw zręcznościowy, huśtawki oraz piaskownicę z zadaszaniem). Kąpielisko posiada ponadto 14-metrowy pomost, wypożyczalnię sprzętu pływającego, boisko do siatkówki plażowej, punkt gastronomiczny oraz sanitariaty, przystosowane również dla osób niepełnosprawnych.

W odległości 50 m od plaży znajduje się parking. Kąpielisko czynne jest od czerwca do końca sierpnia.

W pobliżu znajduje się wyciąg do wakeboardingu.

www.wakespot.pl

(AGCz)

Kąpielisko AKWEN Tropicana

ul. Plażowa 1, 62-005 Owińska
tel. 61 666 13 49
www.akwenczerwonak.pl

PLAŻA W POBIEDZISKACH

Przy piaszczystej plaży nad jeziorem Biezdruchowo w Pobiedziskach w 2018 r. powstało nowoczesne strzeżone kąpielisko z zespołem pomostów, torami pływackimi, boiskiem do siatkówki plażowej oraz parkingiem. Nieopodal znajduje się wyciąg do wakeboardu Kuwaka Wake oraz pomost kajakowy

będący punktem początkowym Szlaku Kajakowego Puszcza Zielonka. Toalety dla użytkowników plaży znajdują się nieopodal w budynku OSiR przy Stadionie Miejskim, gdzie funkcjonuje również wypożyczalnia kajaków.

(AK)

Pobiedziska, ul. Kiszkowska 7
tel. 501 379 815
osir@osir.pobiedziska.pl
www.osir.pobiedziska.pl

KUWAKA WAKE PARK

Przy plaży w Pobiedziskach dla entuzjastów wakeboardu uruchomiony został wyciąg renomowanej firmy PRIMUS długości 200 m z przeszkodami: kicker 1,2 m oraz BOX 0 długości 16 m.

Można tu też wypożyczyć sprzęt wodny: rowery wodne, kajaki, a także Stand Up Paddle oraz skorzystać z oferty Kuwaka Wake Bar, gdzie serwowane są dania domowej kuchni oraz fast food.

(AK)

ul. Kiszkowska 21 nad j. Biezdruchowo
62-010 Pobiedziska
tel. 667 946 676,
607 636 710
www.kuwakawake.pl

Kuwaka Wake Pobiedziska (AGP – SR)

SPACERKIEM PO WIEDZĘ

ZBIOROWISKA ROŚLINNE WOKÓŁ „JEZIORA ZIELONKA”

Zbiorowiska roślinne wokół „Jeziora Zielonka” to ścieżka edukacyjna wytyczona w sercu Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka. Jej celem jest pokazanie zbiorowisk roślinnych i zmian zachodzących w środowisku naturalnym. Na trasie ścieżki wyznaczono 8 przystanków edukacyjnych. Na zajęcia w terenie uczniowie powinni się przygotować i zabrać atlas roślin i zwierząt, lornetkę, kartki do rysowania lub słoiczki do poboru próbek wody. Najlepiej na odwiedzanie tej ścieżki zabrać ze sobą przewodnik „Puszcza Zielonka i okolice - ścieżki dydaktyczne”. Znajdują się tam bardzo szczegółowe opisy poszczególnych przystanków wraz z rycinami roślin i zwierząt. Poza tym znajdują się

tam też karty pracy z licznymi zadaniami. W sprawie oprowadzanie po ścieżce najlepiej skontaktować się z Zespołem Paków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego.

www.zpkww.pl

puszcza_zielonka@zpkww.pl

(BK)

WALORY PRZYRODNICZE OKOLIC KISZKOWA

„Walory przyrodnicze okolic Kiszkowa” to ścieżka o długości 26 km tworząca pętlę. Start i meta znajdują się w Kiszkowie, na trasie usytuowane są jeszcze Stawy Kiszkowskie, Turostowo, dwa rezerwaty przyrody, Karczewo oraz Dąbrówka Kościelna. Ścieżka ta została wytyczona przez Barbarę Dziurban – nauczycielkę Szkoły Podstawowej w Kiszkowie, oraz Danutę Śliwę – pracownika Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego. Szczegółowy opis wraz

Leśna klasa (AK)

Ścieżka Jackowskiego (AK)

z kartami pracy znajduje się w publikacji „Puszcza Zielonka i okolice – ścieżki dydaktyczne” wydanej przez Związek Międzygminny „Puszcza Zielonka”. Ścieżka rozpoczyna się przy Gimnazjum w Kisz-kowie i ma 9 przystanków.

(BK)

ŚCIEŻKA IM. M. JACKOWSKIEGO WE WRONCZYNI

W miejscowości Wronczyn, ku czci mieszkającego tu niegdyś pierwszego patrona Kółek Rolniczych, stworzono „Ścieżkę dydaktyczną im. Maksymiliana Jackowskiego”. Jej celem jest propagowanie i ochrona dziedzictwa kulturalnego i przyrody wsi Wronczyn, związanej z rodziną Jackowskich. Ścieżka składa się z kilku odcinków:

I – cmentarz przykościelny z grobem m.in. patrona,

II – teren zielonej szkoły nad Jeziorem Wronczyńskim Małym i punkt widokowy,

III – droga znad Jeziora Wronczyńskiego Małego nad Jezioro

Wronczyńskie Duże wiodąca obok dworku Jackowskich, IV – teren nad Jeziorem Wronczyńskim Dużym z pomnikami przyrody.

W znajdującym się nieopodal budynku Szkoły Podstawowej we Wronczynie zobaczyć można Izbę Pamięci poświęconą Maksymilianowi Jackowskiemu.

(AK)

ŚCIEŻKA IM. A. CIESZKOWSKIEGO

Przy Szkole Podstawowej im. A. Cieszkowskiego w Kicinie na terenie gminy Czerwonak znajduje się ścieżka edukacyjna również jego imienia. Był to człowiek o wielkich zasługach dla Wielkopolski i Polski. Przy szkole otwarto muzeum regionalne, w którym przechowywane są eksponaty związane z historią wsi Kicin. Poza tym na ścieżce usytuowane są m.in. następujące obiekty, pełniące funkcję przystanków: kościół św. Józefa, stara aleja drzew owocowych, Betlejemka (dawna karczma), kościół św. Mikołaja w Wierzenicy, pomnikowy dąb i wiele innych. W sumie ścieżka ma 19 przystanków. Pomysłodawcą, projektantem, oprowadzającym jest Leszek Lesiczka.

(BK)

KRAINA MODREJ PRZYGODY

W sąsiedztwie siedziby Gospodarstwa Szkółkarskiego Odrzykożuch i wyjątkowego dwupoziomowego Jeziora Modrego z myślą o najmłodszych turystach Nadleśnictwo Babki utworzyło ścieżkę edukacyjną „Kraina Modrej Przygody”. Na 2-kilometrowej trasie znajduje się 11 interaktywnych przystanków (m.in. dendrofon oraz wystawa ptasich gniazd), które umożliwiają

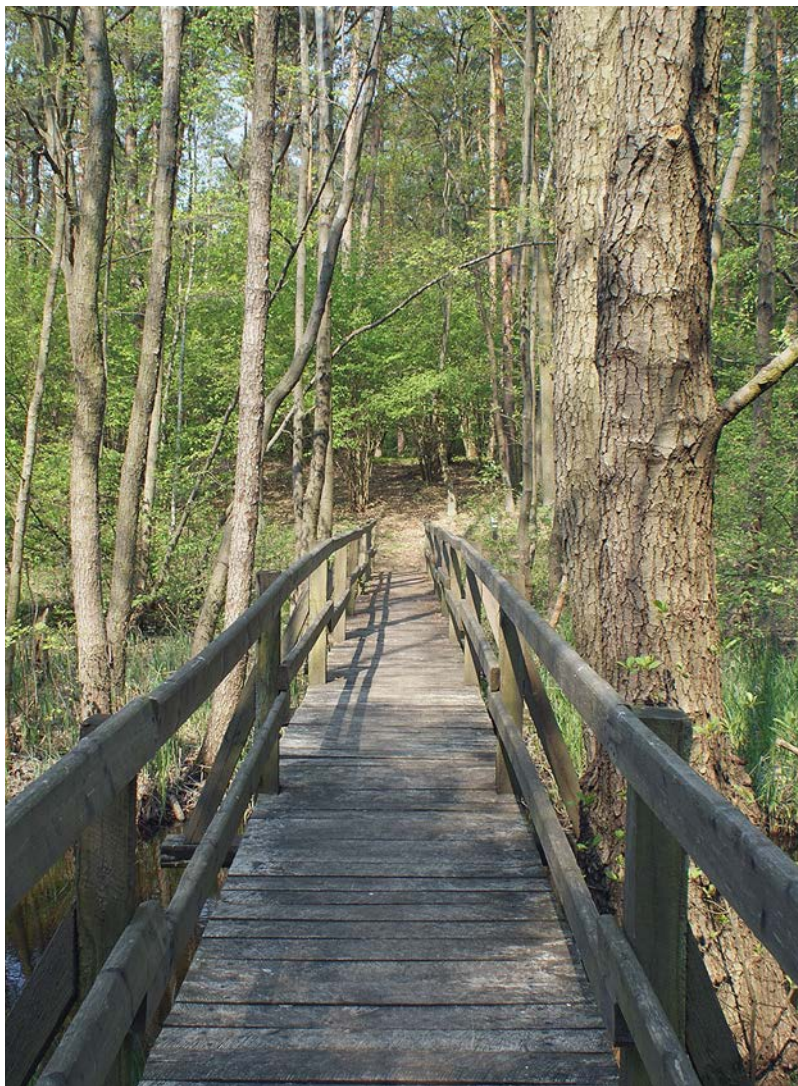
Ścieżka im. A. Cieszkowskiego (IP)

przyswojenie wiedzy z przedmiotów szkolnych w atrakcyjny sposób. Celem ścieżki jest przekazanie informacji dotyczących gospodarki leśnej. Na terenie szkółki znajduje się izba leśna wyposażona w sprzęt multimedialny oraz liczne pomoce dydaktyczne. Można tutaj również zorganizować ognisko. Teren jest częściowo ogrodzony, dlatego przed wycieczką warto skontaktować się z gospodarzem obiektu.

(AK)

ŚCIEŻKA PRZYRODNICZO-LEŚNA W JEZIERCACH

Została zaprojektowana i utworzona w 1998 r. przez Nadleśnictwo Czerniejewo. Trasa podzielona została na 2 pętle o długościach 2,5 km (15 przystanków) oraz 3,7 km (22 przystanki). Ścieżka prowadzi przez ciekawy krajobrazowo obszar Lasów Czerniejewskich otaczających połodowcowe paciorkowate źródle jeziora, połączone

Ścieżka przyrodniczo-leśna w Jeziercach (IT)

rzeką Cybiną. Spacer po ścieżce ma na celu ukazanie piękna przyrody oraz działań mających ją chronić. Dodatkowym walorem edukacyjnym trasy wokół Jezior Babskich jest znajdujący się w centrum wsi Jezierce (na starcie-mecie ścieżki) zagospodarowany teren rekreacyjny

z drewnianym wigwamem, w którym za zgodą nadleśnictwa zorganizować można spotkanie przy ognisku. Na bardziej dociekliwych turystów czekają w Nadleśnictwie Czerniejewo przewodnicy oprowadzający po ścieżce.

(AK)

JAK NIE ZGUBIĆ SIĘ W LESIE?

Puszcza Zielonka oraz Promno to parki krajobrazowe z najgęściej oznakowanymi szlakami turystycznymi w Wielkopolsce, dlatego zalecamy poruszanie się na terenach leśnych właśnie po znakach namalowanych na drzewach, słupach energetycznych oraz niskich granitowych słupkach. By lepiej określić swoje położenie i zaplanować wycieczkę na miarę swoich możliwości, warto zaopatrzyć się wcześniej w mapę turystyczną (do pobrania ze strony www.zpkww.pl) lub mapę

lasów udostępnianą w siedzibach nadleśnictw.

UWAGA – kolor szlaku nie oznacza jego trudności lub długości.

Jeśli wybieramy się do lasu na spacer, niekoniecznie myśląc o turystycznych wożach, lub udaliśmy się na grzybobranie, zupełnie nie bacząc na leśne trakty, krocząc w gęstwinie drzew i krzewów, może się okazać, że straciliśmy orientację w terenie i najwyczejniej zgubiliśmy się w lesie. Jeżeli nie widzimy w pobliżu żadnego znaku szlaku turystycznego, możemy również w inny sposób określić

Oznakowanie szlaków na drzewach (AK)

PODSTAWOWE OZNAKOWANIE SZLAKÓW TURYSTYCZNYCH

SZLAKI PIESZE			
	znak szlaku – jesteś na szlaku i podążasz dalej prosto		znak skrzyżtu – skręcasz we wskazanym kierunku przed namalowanym znakiem
	znak początku/końca szlaku		znak Drogi św. Jakuba do Santiago de Compostella w Hiszpanii
	znak skrzyżtu (około 90° lub około 45°) – skręcasz we wskazanym kierunku za namalowanym znakiem		znak szlaku pielgrzymkowego do Dąbrówki Kościelnej
			
SZLAKI ROWEROWE			
	znak szlaku – jesteś na szlaku i podążasz dalej prosto		znak skrzyżtu – skręcasz we wskazanym kierunku
	znak początku/końca szlaku		
			znak Cysterskiego Szlaku Rowerowego

swoją pozycję w nieznanym leśnym terenie.

Najprostszym sposobem jest zawsze skorzystanie z nawigacji GPS dostępnej w większości nowych smartfonów. Nawet przy braku zasięgu telefonicznego odbiornik GPS w telefonie odczytuje z satelitów nasze położenie na Ziemi z dokładnością do około 5 m. Bardzo ważną rzeczą, której powinniśmy zawsze dopilnować, wybierając się do lasu, jest więc naładowanie komórki przed wyjściem z domu. Warto również zapisać numer telefonu do miejscowego leśnictwa lub nadleśnictwa.

Powinniśmy wiedzieć, że las podzielony jest na oddziały – sektory mające zwykle prostokątny kształt. W południowo-zachodnim narożniku każdego oddziału znajduje się niski pomalowany na biało słupek

granitowy lub betonowy z numerami oddziałów. Jeśli dysponujemy mapą (dostępna w każdym nadleśnictwie), to z łatwością znajdziemy miejsce, w którym jesteśmy. Możemy też telefonicznie poinformować kogoś o naszej dokładnej lokalizacji.

Wzdłuż skraju każdego z obrębów przebiegają często drogi leśne lub pasy bez drzew, czyli linie gospodarcze (przeważnie ze wschodu na zachód) lub linie oddziałowe (z południa na północ). Poruszając się wzdłuż granicy obrębu, na pewno szybko trafimy na jakąś drogę.

Próbując wyznaczyć kierunek świata, warto zwrócić uwagę na mech porastający zawsze bardziej od północnej strony samotnie stojące drzewa lub kamienie.

(AK)

NA CO UWAŻAĆ W LESIE?

Lasy w Polsce są ogólnodostępne, jeśli przed wejściem nie widzimy tablicy informującej o zakazie wstępu (np. z powodu prac leśnych, zagrożenia pożarowego lub informacji, że las jest prywatny). Tereny leśne, a w szczególności obszary parków krajobrazowych, są wspaniałym miejscem do uprawiania turystyki, sportu czy relaksacji. Należy jednak pamiętać, że las to ogromny ekosystem, w którym żyją zwierzęta i rośliny. Musimy dbać o to, by podczas naszej wycieczki nie wyrządzać szkody ani sobie, ani otaczającej nas przyrodzie.

ZAKAZ WJAZDU

Postój pojazdów w lesie dozwolony jest wyłącznie w oznakowanych miejscach (np. parkingi leśne). Na terenach leśnych z wyjątkiem dróg publicznych obowiązuje zakaz

ruchu pojazdów silnikowych, zaprzęgowych, motocykli, quadów i motorowerów. Nie dotyczy to jedynie inwalidów poruszających się przystosowanymi dla nich pojazdami.

NIE ŚMIEĆ

Największym szkodnikiem, jakiego możemy spotkać w lesie, jest człowiek. Zarówno leśnicy, jak i lokalne samorządy każdego dnia usuwają z terenu pięknych parków krajobrazowych tony śmieci pozostawionych tu przez turystów, a także całe worki z odpadami z gospodarstw domowych porzucone przez działkowców i okolicznych mieszkańców. Zdarzają się nawet odpady przemysłowe o dużych gabarytach ogromnie szkodliwe dla środowiska. Jeśli widzimy osobę porzucającą w lesie odpady, powinniśmy natychmiast zgłosić taką sytuację na policję. Tylko w ten sposób

Smutny widok zaśmieconego lasu (AK)

ochronimy nasz krajobraz przed zniszczeniem.

Wszelkie śmieci wyprodukowane przez nas podczas wędrówki powinniśmy wziąć ze sobą. Kosze na śmieci znaleźć możemy na parkingach leśnych oraz przy miejscach odpoczynku dla turystów.

UWAŻAJ Z OGNIEM

Aby znaleźć miejsce na ognisko, najlepiej skorzystać z bazy turystycznej. Na terenach leśnych, śródleśnych oraz w odległości do 100 m od granicy lasu nie wolno rozniecać ognia poza miejscami wyznaczonymi do tego celu przez właściciela lasu lub nadleśniczego. Nadleśniczy może wydać także czasowe pisemne pozwolenie na rozpalenie ogniska w konkretnym miejscu. Służby leśne obserwują las z wież przeciwpożarowych i mogą wziąć twoje ognisko za pożar oraz wezwać na miejsce straż.

Wchodząc do lasu w okresie letnim, należy zwrócić uwagę na tablice informujące o ewentualnym zagrożeniu pożarowym czy też całkowitym zakazie wstępu do lasu. Pamiętajmy, że niedopałek papierosa może być przyczyną ogromnego nieszczęścia.

ZAKAZ BIWAKOWANIA

Nie tylko rozpalanie ognisk, ale także rozbicie namiotu jest w lesie prawnie zabronione z wyjątkiem specjalnie wskazanych do tego celu miejsc, np. pól biwakowych Żłotniczki oraz Wronczynek zlokalizowanych przy Szlaku Kajakowym Puszcza Zielonka.

KLESZCZE

Jednym z największych leśnych zagrożeń dla naszego zdrowia są ugryzienia przez kleszcze i komary przenoszące wiele chorób. Unikać ich można, stosując preparaty

Zawsze należy zwracać uwagę na tablice informacyjne (PŚ)

odstraszające oraz, przede wszystkim, nosząc nakrycie głowy i długie ubrania.

Jeśli zauważymy, że kleszcz wbił się już w naszą skórę, należy go jak najszybciej usunąć w całości. Nie powinniśmy wyjmować kleszcza palcami, miażdżyć go, przypalać czy smarować tłuszczem. Należy użyć pęsety lub specjalnego narzędzia zakupionego w aptece. Kleszcza łapiemy jak najbliżej skóry i wyciągamy w górę jednym zdecydowanym ruchem. Ranę najlepiej zdezynfekować spirytusem. Jeśli fragment kleszcza pozostał w ranie lub jeśli po usunięciu kleszcza pojawił się rumień, należy jak najszybciej udać się do lekarza.

DZIKIE ZWIERZĘTA

Na terenach Puszczy Zielonki występuje m.in. ogromna populacja danieli. Podobnie jak sarny są to

zwierzęta niegroźne dla człowieka. W lesie można jednak natrafić np. na dziki czy wilki. Zawsze w takiej sytuacji należy zachować szczególną ostrożność. Najlepiej spokojnie oddalić się na bezpieczną odległość, a każde agresywne zachowanie zwierząt zgłosić leśnikom. W przypadku znalezienia rannej lub martwej zwierzyny należy powiadomić służby leśne lub urząd gminy.

Wybierając się do lasu, lepiej założyć spodnie z długimi nogawkami oraz buty za kostkę. Nie tylko ochronią nas przed ostrymi roślinami czy kleszczami, ale także pomogą uniknąć ukąszenia przez żmiję. Choć spotkanie z tym zwierzęciem zdarza się bardzo rzadko, warto pamiętać, by nigdy nie rozcinać ani nie wysysać rany, lecz zgłosić się jak najszybciej do szpitala.

(AK)

Lis – jedno z dzikich zwierząt jakie możemy spotkać na szlakach (PŚ)

AKTYWNY RODZINNY WYPOCZYNEK ATRAKCJE DLA DZIECI I DOROSŁYCH

CZERWONAK

CENTRUM KULTURY I REKREACJI W KOZIEGŁOWACH

Pełni funkcję gminnego centrum, w którym łączy się wydarzenia kulturalne, artystyczne, sportowe i rozrywkowe i jest flagowym obiektem gminnym. Mieści się tutaj okazała sala widowiskowa wyposażona w najnowocześniejszy sprzęt audio-wideo. Odbywają się w niej koncerty, konferencje i spotkania kulturalne. Sala warsztatowa o powierzchni 100 m² to miejsce, w którym organizowane są zajęcia sportowe i artystyczne. Przestrzeń edukacyjna przeznaczona jest na spotkania i zajęcia edukacyjne.

W obiekcie mieści się nowoczesna siłownia. Przestronna powierzchnia do ćwiczeń podzielona jest na trzy strefy: strefę wolnych ciężarów, strefę maszyn i strefę kardio.

Częścią Centrum Kultury i Rekreacji jest pływalnia. To kompleks wodny powstały w roku 2004, w skład którego wchodzi: basen sportowy, basen rekreacyjny wyposażony w system hydromasaży i basen do nauki pływania. Ogólnodostępna jest zjeżdżalnia – rura o długości 60 m – i wanny jacuzzi. Do dyspozycji klientów są również trzy sauny: sauna fińska, łaźnia solankowo-ziolowa oraz łaźnia parowa.

Na terenie pływalni odbywają się zawody pływackie i inne cykliczne imprezy. Prowadzona jest nauka pływania i zajęcia ruchowe w wodzie.

Centrum Kultury i Rekreacji w Koziegłowach (AGCZ)

W bezpośrednim sąsiedztwie hali basenowej przy Centrum Kultury i Rekreacji w Koziegłowach znajduje się wodny plac zabaw. Mieszczą się na nim specjalnie przystosowane dla dzieci kolorowe urządzenia tryskające wodą, które umilą wolny czas podczas letnich dni. Znajdziemy tutaj również część wypoczynkową z miniplażą i leżakami. Całość jest oświetlona i monitorowana 24 godziny. Wodny plac zabaw funkcjonuje w okresie wakacyjnym.

(AGCz)

Centrum Rozwoju Kultury Fizycznej
„Akwen” w Czerwonaku

www.akwenczerwonak.pl

KORTY TENISOWE W BOLECHOWIE

W skład obiektu wchodzi 2 korty trawiaste. Dzięki oświetleniu obiektu oraz jego zadaszeniu w postaci hali balonowej można z niego korzystać cały rok. Zimą hala jest ogrzewana. Na terenie kortów rozgrywane są imprezy tematyczne, np. AKWEN Gem Tour. Korty można również wynająć na własne potrzeby. Na miejscu zapewniamy dostęp do: szatni, toalet, prysznic i ciepłej wody. Za dodatkową opłatą można przechować sprzęt treningowy. Korty czynne są przez cały tydzień (pon.–nd. w godz. 7.30–22.30).

(AGCz)

Korty tenisowe

ul. Wojska Polskiego 6, 62-005 Bolechowo
tel. 695 596 170
www.akwenczerwonak.pl

HALA SPORTOWA W CZERWONAKU

Wielofunkcyjna sala sportowa o wymiarach 36 × 19 m z trybuną na

300 osób i pełnym zapleczem sanitarnym. Odbywają się tu liczne imprezy turniejowe i widowiskowe. W obiekcie znajduje się również mniejsza salka fitness z lustrami, w której odbywają się liczne zajęcia rekreacyjne. Hala Sportowa wraz z mniejszą salką wykorzystywane są komercyjnie.

(AGCz)

Hala Sportowa

ul. Leśna 6, 62-004 Czerwonak
tel. 61 646 01 67
www.akwenczerwonak.pl

TRAPERSKA OSADA W BOLECHÓWKU

To przygoda, sport i zabawa. Rodzinne miejsce dla wszystkich, którym bliski jest kontakt z naturą. Traperska Osada położona jest na skraju Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka w gminie Czerwonak, zaledwie 15 km na północ od Poznania. Dostęp do puszczy poprzedza dolina przepiękna licznymi akwenami z kąpieliskami (zbiorniki pożwirowe w Owińskach). Puszcza to także ostoja ptactwa i raj dla wędkarzy. Osada znajduje się w niezwykle atrakcyjnym miejscu, gdzie są doskonałe warunki zarówno do organizacji imprez firmowych, integracyjnych, okazjonalnych, jak i kameralnych spotkań rodzinnych na świeżym powietrzu. Urozmaicona rzeźba terenu zachęca do spacerów, wycieczek rowerowych, przejażdżek konnych, a także wypraw psimi zaprzęgami. Ze względu na unikalne usytuowanie gospodarstwa, w programie dla szkół i przedszkoli od bardzo dawna jest spacer na skraj puszczy. Dzieci mogą podziwiać piękno tego miejsca, uczyć się

rozpoznawać tropy leśnych zwierząt i obcować z przyrodą. W Traperskiej Osadzie te i inne atrakcje i pokusy czekają na wszystkich, pragnących zasmakować przygody. Szczegółowe informacje oraz pełną ofertę można znaleźć na stronie:

www.traperska-osada.pl

(AGCz)

POBIEDZISKA

STADION MIEJSKI

Jeden z najpiękniej zlokalizowanych stadionów piłkarskich w Polsce. Graniczy z linią brzegową jeziora Biezdruchowo, a z przeciwległej strony sąsiaduje z byłą drogą krajową nr 5.

Stadion jest wyposażony w bogatą infrastrukturę w postaci: szatni dla 2 drużyn z prysznicami, toaletami, stołami do masażu, łódkami z lodem, pokoju speakera, szatni dla sędziów z prysznicem i toaletą, toalety dla kibiców, sali konferencyjnej, zaplecza technicznego, boiska treningowego, basenu solankowego i sauny, parkingów.

Swoje mecze rozgrywa tutaj lokalna drużyna piłkarska MGKS Huragan Pobiedziska. Blisko 1000 miejsc siedzących na trybunach oraz utrzymanie standardów UEFA sprawiły, że stadion był areną zmagania podczas takich imprez, jak:

Mistrzostwa Europy do lat 19 w piłce nożnej,

Eliminacje Mistrzostw Świata do lat 21 w piłce nożnej, Mistrzostwa Europy do lat 18 w rugby.

(AK)

Pobiedziska, ul. Kiszkowska 7
tel. 501 379 815
osir@osir.pobiedziska.pl
www.osir.pobiedziska.pl

KOMPLEKS TENISOWY Z HALĄ SPORTOWĄ

To zespół 6 profesjonalnych tenisowych kortów ziemnych z przylegającą do nich halą sportową z zapleczem sanitarnym przeznaczoną przede wszystkim do gry w tenisa i koszykówkę. W budynku hali znajduje się również siłownia.

Stadion Miejski OSiR w Pobiedziskach (AK)

Kompleks 6 kortów i hali tenisowej w Pobiedziskach (AK)

Na co dzień skorzystać tu można z bogatej oferty zajęć fitness oraz treningów tenisa prowadzonych przez Pobiedziski Klub Tenisowy (m.in. przedszkole tenisowe dla najmłodszych). Korty są także areną rozgrywek wielu turniejów Polskiego Związku Tenisa.

(AK)

Pobiedziska, ul. Różana 4a
tel. 798 514 013
sport@osir.pobiedziska.pl
www.osir.pobiedziska.pl

BASEN W ŻŁOTNICZKACH

3 km od Pobiedzisk, przy kompleksie Maciejowa Chata w miejscowości Żłotniczki, nieopodal jeziora Jerzyn, działa Akademia Sportów Wodnych PLUSK. Można tu skorzystać z rekreacji na basenie o wymiarach 13 × 7 m i głębokości 125–145 cm. Organizowane są m.in.: grupowe zajęcia z nauki pływania, indywidualne lekcje pływania oraz aquaerobic.

Akademia Sportów Wodnych PLUSK jest także organizatorem półkolonii, kursów nurkowania PADI, kursów ratownika wodnego, kursów motorowodnych, kursów pierwszej pomocy oraz rejsów żaglowych.

(AK)

Żłotniczki 24, 62-010 Żłotniczki
tel. 510 620 270
biuro@akademia-plusk.pl
www.akademia-plusk.pl

OŚRODKI JEŹDZIECKIE

W okolicach Puszczy Zielonki działa wiele ośrodków jeździeckich, które oferują m.in. jazdę indywidualną, w zastępie, w terenie, na lonży, naukę jazdy konnej dla dzieci i dorosłych, treningi sportowe, przejażdżki bryczką, kuligi. W wielu stadninach można zorganizować imprezy okolicznościowe i imprezy integracyjne, a także wziąć udział w półkoloniach lub obozach jeździeckich.

(AK)

Stadnina Koni „Abakus”

Kaczyna, tel. 61 817 70 58,
kom. 793 041 024

Stadnina w Złotniczkach „Jędrzejówka”

tel. 61 833 23 06

Stadnina w Kołacie

tel. 61 815 54 44

Stadnina w Pruszewcu

tel. 61 815 36 26

Stadnina w Stęszewku „Liljówka”

tel. 502 609 454
www.liljowka.pl

Stadnina w Kociałkowej Górcie

tel. 695 915 598, 518 750 361
www.kocialkowagorka.blogspot.com

Stajnia Góra 13

tel. 883 351 059, 606 116 304,
www.stajnia-gora13.pl

Ośrodek Treningu Koni w Borówku

tel. 502 754 674

Stajnia Owińska

kom. 501 031 454

Nauka jazdy konnej „Mustang”
w Czerwonaku

kom. 721 312 304, kom. 695 042 217

Szkółka jeździecka „Equi Sport Center
Kicin”

kom. 508 422 339

Podkowa Gruszczyń

ul. Zielińska 42, Gruszczyń
tel. 607 096 556
www.podkowagruszczyń.pl

BOISKA SPORTOWE

Na terenach gmin Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka” znaleźć można kilkadziesiąt ogólnodostępnych boisk sportowych. Duża część z nich to kompleksy sportowo-rekreacyjne z zapleczem sanitarnym, w skład których wchodzi: boiska do piłki nożnej, wielofunkcyjne boiska do koszykówki i piłki siatkowej. Niektóre obiekty mają syntetyczną nawierzchnię. Boiska znajdują się m.in. w Czerwonaku, Koziegłowach, Owińskach, Pobiedziskach, Pomarzanowicach, Biskupicach. Więcej informacji znaleźć można na stronach gminnych ośrodków sportu.

(AK)

www.akwenczerwonak.pl
www.osir.pobiedziska.pl
www.scsir.swarzedz.pl

PLACE ZABAW, SIŁOWNIE
ZEWNĘTRZNE I STREET
WORKOUT

Na terenie Puszczy Zielonki i okolic zlokalizowanych jest blisko 100 placów zabaw, kilkadziesiąt siłowni zewnętrznych i parków street workout.

W miejscach tych zarówno dzieci, jak młodzież i dorośli mogą korzystać z nowoczesnego sprzętu, służącego do zabawy i treningu na świeżym powietrzu.

Lokalizacje wszystkich obiektów znajdują się na stronach gminnych ośrodków sportu.

(AK)

www.akwenczerwonak.pl
www.osir.pobiedziska.pl
www.scsir.swarzedz.pl

SKOKI

HALA WIDOWISKOWO-SPORTOWA W SKOKACH

Mieszkańcy i przebywający na terenie gminy turyści mają do dyspozycji nowoczesną pełnowymiarową Halę Widowiskowo-Sportową przy Szkole Podstawowej w Skokach przy ul. Rogozińskiej 1. 1600 m² kompletnie wyposażonej hali, kompleks boisk zewnętrznych, wszystko w jednej zwartej zabudowie w odległości około 400 m od jeziora Maciejak – to doskonałe warunki do organizacji letnich obozów sportowych. W budynku Hali Sportowej w sezonie letnim istnieje możliwość zakwaterowania około 100 osób.

W Skokach znajduje się stadion sportowy z kompleksem boisk pomocniczych, w tym ze sztuczną nawierzchnią przy ul. Parkowej. Skoki mają także swój Orlik.

(AGSk)

SWARZĘDZ

SWARZĘDZKIE CENTRUM SPORTU I REKREACJI

To nowoczesny kompleks rekreacyjno-sportowy, położony nad Jeziorem Swarzędzkim. W skład kompleksu wchodzi: pływalnia „Wodny Raj”, sztuczne lodowisko, hala widowiskowo-sportowa, korty do tenisa ziemnego, trzy pełnowymiarowe boiska piłkarskie, sezonowa wypożyczalnia sprzętu pływającego.

Pływalnia dysponuje basenem sportowym i rekreacyjnym z tzw. dziką rzeką, dwoma multimedialnymi zjeżdżalniami, hydromasażem, basenem dla dzieci. Dodatkowo zaprasza do korzystania z atrakcyjnej

oferty odnowy biologicznej (sauny, masaży), bowlingu i kawiarenki. Od maja do października dostępne są cztery korty do tenisa ziemnego. Od wiosny do końca lata przy przystani wodnej nad Jeziorem Swarzędzkim wypożyczyć można kajaki, łódkę oraz rowery wodne.

Kryte lodowisko obok pływalni to miejsce nauki i doskonalenia jazdy na łyżwach, od listopada do marca. Na lodowisku odbywają się rozgrywki hokejowe i liczne imprezy na lodzie.

(AGS)

Swarzędzkie Centrum Sportu i Rekreacji

ul. Kosynierów 1, Swarzędz
tel. 61 650 95 20
www.scsir.swarzedz.pl

SKATEPARK W SWARZĘDZU

Jest jednym z najnowocześniejszych w Polsce – to tzw. skatepark plaża polegający na połączeniu zieleni i elementów parkowo-wypoczynkowych z urządzeniami do uprawiania sportu.

Powierzchnia skateparku wynosi 1704,58 m², długość – 58 m i szerokość – prawie 42 m. Jest jednym z największych w kraju. Przeszkody zaprojektowano w taki sposób, aby zaspokoić potrzeby najbardziej wymagających zawodników. Znajdą tu takie elementy, jak: schody z poręczą, manual box, grand-murek, grind-box, quarterpipe, mini bank, fala z funbox piramidą, bowl, double set, gap i wulkan. Skatepark jest zlokalizowany na terenach sportowo-rekreacyjnych nad Jeziorem Swarzędzkim, w pobliżu pływalni „Wodny Raj” (ul. Kosynierów). Jest obiektem ogólnodostępnym,

niezadaszonym, wyposażonym w sztuczne oświetlenie.

(AGS)

AEROKLUB POZNAŃSKI

Aeroklub Poznański zaprasza na lotnisko w Kobylnicy na szkolenia lotnicze. Na terenie lotniska działają sekcje: balonowa, szybowcowa, samolotowa, akrobacyjna, modelarska, paralotniowa, spadochronowa, mikrolotowa oraz klub seniora.

Aeroklub Poznański, Lotnisko Kobylnica

tel. 61 878 07 25

www.aeroklub.poznan.pl

CENTRUM SPORTU ATRIUM

Centrum Sportu Atrium zaprasza na zajęcia fitness, siłownię, aerobik, masaże, saunę, solarium oraz pielęgnacyjne zabiegi ciała.

Na miejscu działa duży pensjonat dla koni z nauką jazdy konnej dla dzieci i dorosłych.

(AGS)

Centrum Sportu Atrium

ul. Strzelecka 35A, Swarzędz

tel. 61 818 60 11

www.atrium-fitness.pl

www.atriumkonie.pl

STREFA SPORTU TENIS & FITNESS

To miejsce dla ludzi lubiących aktywnie spędzać czas. Swarzędzka Strefa Sportu to dwa kryte korty tenisowe ze sztuczną nawierzchnią, Szkoła Tenisa dla Dzieci i Młodzieży, Uczniowski Klub Sportowy, profesjonalnie wyposażony Klub Fitness, sauny fińskie, hot spot, sklep sportowy. Strefa Sportu wspiera oraz realizuje stypendia sportowe, treningi indywidualne, turnieje

tenisowe oraz półkolonie dla dzieci i młodzieży.

(AGS)

Strefa Sportu Tenis & Fitness

os. Raczyńskiego 3/50, Swarzędz

tel. 61 818 51 05, 603 806 263,

601 294 295

www.strefa-sportu.pl

CASCADER PARK W KOBYLNICY

To pierwszy i zarazem największy park linowy na terenie Wielkopolski. W swojej ofercie posiada 4 trasy o różnych poziomach trudności: Makalu (dla najmłodszych) – 3 metry wysokości Manaslu (dla nieco starszych dzieci) – 4,5 metra wysokości Lhotse (dla średnio zaawansowanych i lubiących ryzyko) – 10 metrów wysokości Everest (dla zaawansowanych) – 13 metrów wysokości

Dwa zjazdy tyrolskie o długościach przekraczających 300 metrów. Pole do Archery Tag (jedyne w Wielkopolsce) i dwie strefy piknikowe, na których co roku odbywają się dziesiątki imprez urodzinowych dla dzieci, spotkań integracyjnych, wycieczek szkolnych oraz wieczorów kawalerskich i panieńskich.

(AGS)

Dzieci w parku linowym (MKA)

IMPREZY W PUSZCZY

(KS)

ROZPOCZĘCIE I ZAKOŃCZENIE SEZONU TURYSTYCZNEGO

Tradycją już się stało wśród gmin łączących w puszczy organizowanie wspólnie imprez symbolicznie łączących oraz kończących sezon turystyczny w Puszczy Zielonce. Mety tych imprez znajdują się na terenie różnych ciekawych miejsc i obiektów, które na co dzień przyciągają turystów. Początkowo imprezy te skupiały tylko rowerzystów, do nich z biegiem czasu dołączyli kijkarze, a od pewnego momentu także biegacze. Od kilku lat gospodarzem, startem i metą sezonu jest Gościniec Winnica w Sławicy na terenie gminy Skoki. Ten duży obiekt gastronomiczno-hotelowy pomieścić może blisko 400 gości. Organizacja tej imprezy pokazuje, jak duże jest zapotrzebowanie na turystykę, sport i rekreację na naszym obszarze. Zapisy

zamykają się w kilka dni, a lista rezerwowa zdaje się nie mieć końca. (KS)

PUSZCZA WPUSZCZA

To duża plenerowa impreza turystyczna, o charakterze rajdowym, co roku odbywa się późną wiosną. Na mecie rajdu licznie gromadzą się rowerzyści, piechurzy, pasjonaci nordic walking oraz biegacze. Co roku proponujemy wiele tras rajdowych do wyboru, o zróżnicowanym charakterze i dystansach. Wszystkie trasy mają swój koniec na wspólnej mecie zlokalizowanej w jednej z gmin członkowskich Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka”, gdzie na uczestników czeka posiłek regeneracyjny i atrakcje przygotowane przez organizatorów. Kilkunastoletnia tradycja sprawia, że rajd cieszy się ogromnym zainteresowaniem i imponującą frekwencją.

(IP)

Bieg Podkowy w Skokach (EH)

CYSTERSKI RAJD ROWEROWY

To wrześniowy rajd turystyczny o charakterze rowerowym, który jest tradycyjną już imprezą, gromadzącą na mecie cyklistów z trzech aż powiatów: poznańskiego, gnieźnieńskiego i wągrowieckiego. Liczne trasy rowerowe do wyboru, które proponujemy uczestnikom, wiodą po terenach, przez które przebiega trasa Cysterskiego Szlaku Rowerowego. Znakiem rozpoznawczym tej dużej imprezy jest charakterystyczne logo szlaku, czyli czarny krzyż na białym tle. Udział w Cysterskim Rajdzie Rowerowym to nie tylko doskonała okazja do odbycia ciekawej wycieczki turystycznej, ale także możliwość zapoznania się z bogatą historią i tradycją cysterską.

(IP)

NOC KOŚCIOŁÓW DREWNIANYCH

Kościół drewniany wokół Puszczy Zielonki to miejsca ciekawe nie tylko dla wielbicieli architektury i sztuki sakralnej czy historii. Od 2011 r. organizowana jest Noc Kościołów Drewnianych, której idea to połączenie zwiedzania z koncertami znanych artystów. Rokrocznie, w ciągu jednego wieczoru, kolejne dwa kościoły leżące na Szlaku Kościołów Drewnianych wokół Puszczy Zielonki są miejscem niezwykłych wydarzeń. W wyjątkowej scenerii i w szczególnym nastroju publiczność może posłuchać muzyki w wykonaniu znanych polskich artystów. Podczas Nocy Kościołów wystąpili m.in.: Natalia Niemen, Maleo Reggae Rockers, Krzysztof Antkowiak, Jozsko Broda, Antonina Krzysztoń, Magda Anioł, Eleni, Pinokio Brothers, Gospel Joy, Siewcy

Nordic walking (EH)

Lednicy, Monika Kuszyńska, Trebunie Tutki, Grażyna Łobaszewska.

Bezpośrednio przed lub po każdym z koncertów drewniane świątynie można zwiedzać w towarzystwie regionalisty opowiadającego ich ciekawą historię, prezentującego znajdujące się w nich zabytki i dzieła sztuki oraz wybitne osobowości z nimi związane. Formuła Nocy Kościołów Drewnianych zmieniała się na przestrzeni lat. Czasem były 3 koncerty w trzech kościołach w ciągu jednego wieczoru, a czasem edycja rozkładana była na kilka dni, wpisując się w lokalne wydarzenia lub jubileusze poszczególnych świątyń.

(MMM)

WARSZTATY FOTOGRAFICZNE

Warsztaty funkcjonujące również pod nazwą „Spacer Fotopuszcza

Rajd rowerowy (KS)

Drewniany kościół w Raczkowie (KS)

Zielonka” to projekt skierowany do amatorów i miłośników fotografii przyrodniczej. To cykliczne zajęcia prowadzone w formie warsztatowej przez profesjonalnego fotografa. Obejmują zarówno część teoretyczną, jak i praktyczną (w terenie). Podczas warsztatów uczestnicy poznają Puszcze Zielonkę, uwalniając się na jej piękno, dostrzegając dzięki aparatom fotograficznym to, co nierzadko nie jest widzialne z bliska – „gołym okiem”. Zdobywają również cenną wiedzę z zakresu fotografii przyrodniczej. Podsumowaniem cyklu warsztatów jest wystawa prac uczestników,

zorganizowana we współpracy z Nadleśnictwem Łopuchówko. (IP)

MARATONY MTB

Maratony MTB mają na naszym terenie długoletnią tradycję. Pierwszy odbył się w 2006 r. ze startem i metą w Murowanej Goślinie i tak przez wiele lat. Do Murowanej Gośliny zaczęły dołączać kolejne gminy, tj. Skoki, Czerwonak i Pobiedziska. Zapotrzebowanie na organizację tego typu imprez jest ogromne. Na każdej z nich na starcie stawia się około 300–500 zawodników zgłodniałych sportowej rywalizacji

Wystawa fotograficzna (AK)

i adrenaliny. Rowery górskie MTB (ang. Mountain Terrain Bike) to rowery, których przeznaczeniem jest jazda w terenie trudniejszym, niż pozwalają na to rowery szosowe czy trekkingowe, np. górskie ścieżki, szlaki leśne, specjalne tory przeszkód. Dyscyplina sportu – kolarstwo górskie, zawody MTB – jest coraz bardziej popularnym i docenianym sposobem spędzania wolnego czasu. Niektórzy amatorzy uprawiający ten sport traktują go jako możliwość rozwoju fizycznego,

stąd duża liczba imprez, w których kolarze górscy mogą sprawdzać swoje umiejętności. Aby ściganie się było bezpieczne, rower powinien być do tego przystosowany, czyli tzw. góral. To typ roweru, który najbardziej nadaje się do poruszania się po Puszczy Zielonce, zarówno w trakcie zawodów sportowych, jak i podczas wypraw rekreacyjnych. Jest to rower o szerokich oponach, z amortyzatorami i o masywniejszej budowie.

(KS)

Warsztaty fotograficzne (JM)

WIELKI SPŁYW KAJAKOWY

Coroczny bezpłatny spływ Szlakiem Kajakowym „Puszcza Zielonka” na odcinku od Tucznia do pola biwakowego w Złotniczkach. Impreza organizowana jest przez Związek Międzygminny „Puszcza Zielonka” we współpracy z Zespołem Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego zawsze na początku letnich wakacji. Adresowana jest do turystów indywidualnych (również rodzin z dziećmi). W spływie bierze udział ponad 100 osób. Nad bezpieczeństwem uczestników

czuwa wielu ratowników wodnych i instruktorów kajakarstwa, a w miejscach przenoski pomagają strażacy. Na mecie spływu na wszystkich czeka posiłek regeneracyjny oraz konkurs z atrakcyjnymi nagrodami. Ta największa impreza turystyki wodnej w regionie jest doskonałą okazją do spróbowania swoich sił w kajaku na turystycznym rodzinnym spływie.

(AK)

PRZYGODA Z TATĄ

Dwudniowy, jedyny w swoim rodzaju, spływ kajakowy z biwakowaniem

Spływ kajakowy (AK)

organizowany co roku z okazji Dnia Ojca. Mogą w nim uczestniczyć wyłącznie tatusiowie z dziećmi. Pierwszego dnia uczestnicy płyną na kajakach maksymalnie 3 godziny, by dotrzeć do pola biwakowego, gdzie rodzice wspólnie z dziećmi rozbijają obozowisko. Tutaj odbywa się ognisko z kiełbaskami, konkurs z nagrodami oraz animacje dla dzieci. Rano po śniadaniu i złożeniu namiotów wszyscy ruszają w powrotny 3-godzinny spływ. Organizatorzy (ZM „Puszcza Zielonka” oraz OSiR w Pobiedziskach) zapewniają transport wszystkich bagaży oraz opiekę ratowniczą. Jest to bardzo bezpieczna wodna impreza turystyczna, w której uczestniczyć mogą nawet 3-letnie dzieci.

FESTIWAL LEGEND

Impreza promująca Szlak Legend „Puszczy Zielonki”. W pierwszej połowie sierpnia na terenie Skansenu Miniatur Szlaku Piastowskiego w Pobiedziskach można stać się świadkiem lub nawet uczestnikiem legendarnych wydarzeń. Spotkać tu można piastowskich wojów, skosztować dawnej kuchni prosto z ogniskowego kotła czy też wziąć udział w grach, questach i zajęciach artystycznych. To jedyny w swoim rodzaju festiwal, podczas którego możemy wkroczyć do świata pradawnych legend.

(AK)

Najświeższe informacje o wszystkich imprezach znaleźć można na stronach: www.turystyka.puszcza-zielonka.pl oraz na stronach poszczególnych gmin i gminnych ośrodków sportu. Zapraszamy także do śledzenia naszej strony na Facebooku „Turystyka w Puszczy Zielonce”.

IMPREZY SPORTOWE

Na terenie Puszczy Zielonki i okolic każdego roku organizowanych jest ponad 100 imprez sportowych. Wyróżnić wśród nich można z pewnością biegi urządzane na różnych dystansach – od 5-kilometrowych (np. cykl Piastowska Piątka) przez 10-kilometrowe (Murowana Dycha, Bieg Szpot 10 km) po półmaratony (Bieg Jagiełły Półmaraton Pobiedziska, Swarzędz Szpot Półmaraton czy Mistrzostwa Weteranów w Półmaratonie w Murowanej Goślinie). Od kilku lat bardzo popularne stały się duathlony i triathlony, z których w szczególności wyróżnić można Czerwonacki Cross Triathlon.

(AK)

INNE IMPREZY

Na terenie 6 puszczańskich gmin: Czerwonak, Kiszkowo, Murowana Goślina, Pobiedziska, Skoki i Swarzędz odbywa się każdego roku blisko tysiąc imprez. Do największych należą oczywiście święta miast (organizowane zwykle przed rozpoczęciem wakacji) oraz tradycyjne wielkopolskie dożynki. Nie brakuje jednak mniejszych wydarzeń adresowanych do kilkudziesięciu czy kilkuset odbiorców. Zapraszamy do uczestnictwa w kameralnych koncertach, projekcjach filmowych, spotkaniach autorskich, wernisazach i wystawach artystycznych, rajdach rowerowych i pieszych, turystycznych rajdach samochodowych, festynach wiejskich i wielu innych. Nie ma weekendu w roku, w którym nie można byłoby uczestniczyć w ciekawym wydarzeniu turystycznym, kulturalnym, sportowym czy rekreacyjnym w Puszczy Zielonce i okolicach.

(AK)

(BK)

INFORMACJA TURYSTYCZNA

LESZEK LESICZKA

Przewodnik górski, prezes OP PTT, geograf, regionalista, organizator wycieczek, autor szlaków i ścieżek turystycznych.
Kom. 606 653 358

WŁODZIMIERZ BUCZYŃSKI

Przewodnik po Szlaku Kościołów Drewnianych, regionalista, geograf, autor publikacji i przewodników turystycznych.
Kom. 604 806 798

W Bibliotece Publicznej Miasta i Gminy Murowana Goślina im. Bonawentury Graszynskiego, ul. Poznańska 16, można nabyć wydawnictwa regionalne i mapy.

Zapraszamy do Punktu Informacji Turystycznej w Skansenie Miniatur Szlaku Piastowskiego w Pobiedziskach przy ul. Fabrycznej czynnego przez cały rok przez 7 dni w tygodniu.

Wielkopolskie Dni Turystyki (AF)

(AF)

GDZIE JEŚĆ, GDZIE SPAĆ

CZERWONAK

RESTAURACJA JAŚMIN
ul. Dworcowa 19
62-005 Owińska
tel. 61 892 90 37, kom. 509 914 062
www.hotel-jasmin.pl

BISTRO BAR GROSİK
os. Leśne 23/1
62-028 Koziegłowy
tel. 61 812 88 88
kom. 609 160 399
www.bistrogrosik.pl

**RESTAURACJA
NOWAKOWSKI & SKITEK**
ul. Poznańska 13A
62-005 Owińska
kom. 663 929 303
www.restauracja.nscatering.pl

BAR U KONARA
ul. Graniczna 2
62-005 Bolechówko
tel. 61 812 19 53

RESTAURACJA RAUT
ul. Poznańska 89
62-004 Kicin
kom. 609 499 821
www.raut.pl

BISTRO NA PALETACH
ul. Gdyńska 128
62-004 Czerwonak
tel. 784 230 149

RESTAURACJA BERGAMOTKA
ul. Gdyńska 42
62-004 Czerwonak
tel. 61 812 05 58, kom. 531 646 791
www.bergamotka.com.pl

BAR SŁAWAS KEBAP
os. Leśne 21A
62-028 Koziegłowy
tel. 534 634 634

PIZZERIA PLANET PIZZA
ul. Gdyńska 34
62-004 Czerwonak
tel. 61 812 72 84, kom. 663 063 543
www.planetpizza.eu

MOJE SMAKI
ul. Piłsudskiego 3
62-028 Koziegłowy
tel. 536 148 288

PIZZERIA – RESTAURACJA CARA MIA
ul. Leśna 2
62-028 Koziegłowy
tel. 61 646 06 73
kom. 669 125 606
www.caramia.pl

OSAKA SUSHI
ul. Polna 1
62-028 Koziegłowy
tel. 570 538 300

PIZZERIA VERONA
ul. Poznańska 46
62-028 Koziegłowy
tel. 61 653 98 28

**POKOJE GOŚCINNE
W STARYM SĄDZIE**
ul. Lipowa 50
Bolechówko
62-005 Owińska
tel. 604 460 449

HOTEL JAŚMIN
ul. Dworcowa 19
62-005 Owińska
tel. 61 892 90 37

WIGWAM ŁYSA GÓRA
ul. Okrężna 18
62-004 Kicin
kom. 691 351 012

<p>REZYDENCJA RAUT ul. Poznańska 89 62-004 Kicin tel. 61 812 74 31</p>	<p>GOSPODARSTWO AGROTURYSTYCZNE TRZY DĘBY ul. Dębowa 26 62-006 Kobylnica, Dębogóra kom. 501 793 195</p>
<p>PENSJONAT VILLA PARK ul. Gen. S. Taczaka 7 68-028 Koziegłowy tel. 61 812 81 60</p>	<p>POKOJE GOŚCINNE AGRO-ZIELONKA ul. Poznańska 10 62-004 Kicin kom. 691 351 012</p>
<p>PENSJONAT PRZY LEŚNEJ ul. Leśna 22 62-004 Czerwonak tel. 61 812 07 21 kom. 509 516 306</p>	<p>POKOJE GOŚCINNE PAWEŁ LISOWSKI ul. Gdyńska 90 62-004 Czerwonak kom. 601 876 353</p>
<p>TRAPERSKA OSADA ul. Lipowa 50a 62-005 Bolechówko kom. 693 160 29</p>	

KISZKOWO

<p>RESTAURACJA WĘLNIANKA ul. Rynek 6 62-280 Kiszkowo tel. 61 429 70 89</p>	<p>GOSPODARSTWO AGROTURYSTYCZNE RANCZO 4x4 62-280 Dąbrówka Kościelna 17 kom. 691 211 474, kom. 601 211 474 ranczo4x4.pl</p>
<p>GOSPODARSTWO AGROTURYSTYCZNE RANCZO W DOLINIE Kościelna 20, 62-280 Dąbrówka kom. 603 964 094 ranczowdolinie.pl</p>	<p>GOSPODARSTWO AGROTURYSTYCZNE RYBAKÓWKA Kościelna 10 i 11 62-265 Sławno tel. 61 427 73 36 www.agrinpol.pl/rybakowka</p>
<p>GOSPODARSTWO AGROTURYSTYCZNE ul. Gnieźnieńska 26 62-265 Sławno tel. 61 427 71 95</p>	<p>GOSPODARSTWO AGROTURYSTYCZNE ZAGRODA POD CZERWONYMI DACHAMI ul. Leśna 21 62-265 Sławno tel. 61 427 72 99</p>

**GOSPODARSTWO
AGROTURYSTYCZNE**
ul. Gnieźnieńska 46
62-265 Sławno
tel. 61 427 72 69

**GOSPODARSTWO
AGROTURYSTYCZNE**
ul. Główna 6
62-280 Rybno Wielkie
tel. 61 817 79 74
kom. 602 111 726

MUROWANA GOŚLINA

**POKOJE GOŚCINNE
– MG SPORT I NIERUCHOMOŚCI**
ul. Mściszewska 10
62-095 Murowana Goślina
tel. 61 811 27 79

STAJENKA
Boduszewo 13
62-095 Murowana Goślina
kom. 601 776 240

HOTEL RELAX
ul. Poznańska 47
62-095 Murowana Goślina
tel. 61 812 22 11

PAŁAC W BODUSZEWIE
Boduszewo 16
62-095 Murowana Goślina
tel. 609 999 294

KASZTEL U GOSTLA
ul. Podgórna 4
62-095 Murowana Goślina
tel. 61 624 14 91

ŚWIETLICA W BODUSZEWIE
Boduszewo 19b
62-095, Murowana Goślina
tel. 61 89 23 627
kom. 697 902 999

**POKOJE GOŚCINNE
– BARBARA JAWORSKA**
ul. Lipowa 3/2
62-095 Murowana Goślina
kom. 603 809 318

AGROTURYSTYKA – ANIELINEK
Długa Goślina 30
62-095 Murowana Goślina
tel. 61 811 30 91

AGROTURYSTYKA – MATOGA CZESŁAW
Boduszewo 8
62-095 Murowana Goślina
kom. 603 308 472

REZYDENCJA KAMIŃSKO
Kamińsko 4
62-095 Murowana Goślina
tel. 61 812 21 21

PENSJONAT NOVEL HOUSE
Kamińsko 24
62-095 Murowana Goślina
tel. 61 811 21 15

**AGROTURYSTYKA
– HOTELIK ROZMAITOŚCI**
Pławno 17
62-095 Murowana Goślina
tel. 61 812 24 70, kom. 602 668 205

KWATERA MYŚLIWSKA KĄTY
Kąty 5
62-095 Murowana Goślina
tel. 61 812 20 62
kom. 501 169 015

**OŚRODEK WYPOCZYNKOWY
WOJNÓWKO**
ul. Bolka i Lolka 240
62-097 Murowana Goślina
tel. 61 812 20 62, kom. 601 569 164

**AGROTURYSTYKA
– STADNINKA CIESIELSKICH**
Łoskoń Stary 11A, 62-095 Murowana Goślina
Szerokość geograficzna: 52.655665
Długość geograficzna: 17.052155
tel. 61 892 19 40

**OŚRODEK NAUKOWO-
-DYDAKTYCZNY ZIELONKA**
Zielonka 4
62-095 Murowana Goślina
kom. 661 356 016

AGROTURYSTYKA – JOŃCZYK EWA
Łoskoń Stary 14
62-095 Murowana Goślina
kom. 602 367 259

POBIEDZISKA

RESTAURACJA JERZYKOWO
Jerzykowo
Plac Piastowski 1
62-007 Biskupice
tel. 61 815 53 87

PLANET PIZZA
ul. Różana 3
62-010 Pobiedziska
tel. 61 670 69 66, kom. 604 350 577
www.planet-pizza.pl

MACIEJOWA CHATA
Złotniczki 24
62-010 Pobiedziska
kom. 510 620 610
biuro@maciejowa-chata.com.pl
www.maciejowa-chata.com.pl

PIZZERIA SOPRANO
ul. Gen. Kutrzeby 5
62-010 Pobiedziska
tel. 61 670 66 41, kom. 788 646 664
www.pizzasoprano.republika.pl

**KAWIARNIA
A.J. GRZECZKA**
Rynek 9
62-010 Pobiedziska
tel. 61 817 74 69

GRAL RAFAŁ GRACZ
ul. Zbożowa 4, 62-010 Pobiedziska
kom. 668 973 445, kom. 602 533 849
mail.tartinka-rafal@w.pl
www.gral-catering.pl

**KAWIARNIA
A.J. GRZECZKA**
ul. Tysiąclecia 10d
62-010 Pobiedziska
tel. 61 815 58 65

KAWIARNIA RYNEK 10
Rynek 10
62-010 Pobiedziska

RESTAURACJA TRZY SMAKI
ul. Kazimierza Odnowiciela 23
62-010 Pobiedziska
tel.: 61 817 75 88

**RESTAURACJA
GOLONKOWO PIWNE**
ul. Mieszka I 1
62-007 Biskupice

BAR POD KONARAMI
Promno-Stacja
(przy trasie Poznań–Gniezno)
62-007 Biskupice
tel. 61 817 79 59

**RESTAURACJA
SIEDEM DRZEW**
ul. Krótka 24
62-007 Biskupice

<p>BAR PIEROGARNIA ul. K. Odnowiciela 23 62-010 Pobiedziska tel. 61 817 75 88, kom. 507 053 520</p>	<p>PIZZERIA MAXI PIZZA ul. Różana 1 62-010 Pobiedziska</p>
<p>BISTRO BAR (przy stacji paliw) ul. Fabryczna 62-010 Pobiedziska kom. 519 810 005 bistrozapiecek@onet.pl</p>	<p>BAR KUWAKA ul. Kiszowska 21 62-010 Pobiedziska</p>
<p>HOTEL – RESTAURACJA ALEXANDRA ul. Radosna 6, 62-010 Pobiedziska tel. 61 815 22 80, kom. 604 284 896 hotel@hotelalexandra.pl www.hotelalexandra.pl</p>	<p>HOTEL – RESTAURACJA BACHUS Rynek 3, 62-010 Pobiedziska tel. 61 815 33 93, kom. 601 586 956 hotel@bachus-hotel.com www.bachus-hotel.com</p>
<p>PENSJONAT – RESTAURACJA SYMFONIA SMAKÓW ul. Gajowa 1b, 62-010 Pobiedziska tel. 61 817 72 70 biuro@symfoniasmakow.com www.symfoniasmakow.com</p>	<p>NASZA CHATA MARIA I WŁODZIMIERZ KĘDZIÓRA Promno 26, 62-010 Pobiedziska tel. 61 815 34 03 kom. 500 510 237</p>
<p>ZAJAZD RZEPICHA Promno Stacja 13, 62-007 Biskupice tel. 61 817 75 87 info@zajazdrzepicha.pl www.zajazdrzepicha.pl</p>	<p>AGROTURYSTYKA ANDRZEJ MARCINIAK Nowa Góra 3 62-010 Pobiedziska kom. 607 650 696</p>
<p>GUM-BAR BUGAJ ul. Kobylnicka 36 62-007 Biskupice tel. 61 815 25 04 serwis@gumbar.pl www.gumbar.pl</p>	<p>AGROTURYSTYKA DOROTA SIEBERT Promno – Stacja 16 62-007 Biskupice tel. 61 817 72 73 martie91@02.pl</p>
<p>AGROTURYSTYKA MACIEJOWA CHATA Złotniczki 24, 62-010 Pobiedziska kom. 510 620 610 biuro@maciejowa-chata.com.pl www.maciejowa-chata.com.pl</p>	<p>ZAGRODA BEDNARY ROIK PIOTR Bednary 8, 62-010 Pobiedziska tel. 61 815 60 12 kom. 886 206 782 zagroda-bednary@tlen.pl</p>
<p>ZAGRODA POD AKACJĄ HALT RYSZARD Stara Góra 3 62-010 Pobiedziska tel. 61 815 35 66</p>	<p>GOSPODARSTWO AGROTURYSTYCZNE WOJCIECH I JACEK SZCZEPAŃSCY Jankowo 23, 62-007 Biskupice kom. 500 897 581, kom. 600 026 659 jacek@wigwam.agro.pl www.wigwam.agro.pl</p>

<p>AGROTURYSTYKA LILJÓWKA Stęszewko ul. Jeździecka 3, 62-010 Pobiedziska tel. 61 815 65 10, kom. 502 609 454 liljowka@wp.pl www.liljowka.com</p>	<p>GOSPODARSTWO AGROTURYSTYCZNE Stęszewice 5A 62-010 Pobiedziska kom. 607 133 272</p>
<p>AGROSTAJNIA JERZYKOWO ul. Wronczyńska 9 62-007 Biskupice tel. 61 815 54 28</p>	<p>GOSPODARSTWO AGROTURYSTYCZNE Kocanowo 17 62-010 Pobiedziska kom. 501 279 629</p>
<p>ZAGRODA WŚRÓD ZIELONYCH ŁĄK CIEŚLAK MAREK Gołunin 6 62-010 Pobiedziska tel. 61 817 73 58 danka.1952@tlen.pl</p>	<p>AGROTURYSTYKA POD BOCIANEM Łagiewniki 31, 62-010 Pobiedziska tel. 61 817 70 67 kom. 507 059 975, kom. 608 527 174 rosiakmr@wp.pl www.agroturystykabocian.pl</p>
<p>GOSPODARSTWO AGROTURYSTYCZNE SIEDEM DRZEW ul. Krótka 24 62-007 Biskupice kom. 664 912 316</p>	<p>POD DĘBAMI ul. Wiśniowa 54, Promienko 62-007 Biskupice Wlkp. tel. 61 815 59 75, kom. 692 260 743 egk1953@gmail.com</p>
<p>GOSPODARSTWO AGROTURYSTYCZNE KUTER ADAM Jankowo 16 62-007 Biskupice tel. 61 815 52 85, kom. 608 123 519</p>	<p>WIŚNICZÓWKA ul. Leśna 22, Tuczno 62-007 Biskupice kom. 602 633 557 wisniczowka@poczta.onet.pl www.wisniczowka.pl</p>
<p>MODRZEWIOWE WZGÓRZE KULIKOWSKA JOANNA Promno 53, 62-010 Pobiedziska kom. 604 261 489 info@modrzewiowe-wzgorze.eu www.modrzewiowe-wzgorze.eu</p>	<p>STANICA LEŚNA BARTŁOMIEJ MARJANKOWSKI 62-010 Wronczyn kom. 503 901 142, kom. 501 603 508 bartekmarjankowski@op.pl www.stanica-wronczyn.pl</p>
<p>KOZIRAJ SZAFRĄSKA WANDA Promno 40 62-010 Pobiedziska kom. 698 319 181 fszafran@tlen.pl</p>	<p>WRZOS OŚRODEK WYPOCZYNKOWY Stęszewko 62-010 Pobiedziska tel. 61 815 64 91, kom. 515 618 424 ow.wrzos@onet.eu www.osrodekwy poczynkowywrzos.pl</p>

SKOKI

<p>KARCZMA KOŁODZIEJ ul. Poznańska 10 62-085 Skoki tel. 61 812 40 46 www.karczmaokolodziej.pl</p>	<p>DWOREK POD ŻŁOTĄ PODKOWĄ ul. Parkowa 18 62-085 Skoki www.hotelskoki.pl</p>
<p>PIZZERIA ITALIANA ul. Kościelna 6 62-085 Skoki tel. 61 892 56 50, 692 944 280 www.italiana-skoki.pl</p>	<p>PIZZERIA VERONA ul. Kazimierza Wielkiego 13 62-085 Skoki tel. 61 892 52 28, 660 481 642 www.pizzeriaveronaskoki.pl</p>
<p>CATERING WOŁKOW ul. Ciastowicza 3A 62-085 Skoki www.cateringwoolkow.pl</p>	<p>GOŚCINIEC WINNICA ul. Dzwonowska 1 62-085 Sławica www.gosciniiec-winnica.pl</p>
<p>BAR ZAPIECZEK/STACJA SMAKÓW Sława Wlkp. Budynek stacji PKP tel. 500 069 600</p>	<p>GOSPODARSTWO AGROTURYSTYCZNE BIAŁE ŁABĘDZIE ul. Smolarki 14 62-085 Potrzebanowo kom. 661 367 655</p>
<p>GOSPODARSTWO AGROTURYSTYCZNE MORELOWY SĄD (RELAX 4 ALL) ul. Włókna 7a, 62-085 Potrzebanowo kom. 510 310 760 (Małgorzata), kom. 503 890 206 (Przemek) www.morelowysad.com</p>	<p>AGROTURYSTYKA DOM W LESIE NAD JEZIOREM ul. Polna 31a 62-085 Skoki</p>
<p>AGROTURYSTYKA U GRZEGORZA ul. Nowy Borówiec 2 62-085 Potrzebanowo kom. 785 426 053</p>	<p>ARCHIDIECEZJALNY DOM REKOLEKCYJNY Rościno 1 62-085 Skoki www.roscino.pl</p>
<p>GOSPODARSTWO AGROTURYSTYCZNE JAN MAŃKA 62-085 Pawłowo Skockie 14 tel. 61 427 89 23, kom. 604 549 232</p>	<p>STAJNIA POD LASEM Agroturystyczne Centrum Szkoleniowo-Rekreacyjne 62-285 Łosiniec 18A</p>
<p>OŚRODEK SZKOLENIOWO- REKREACYJNY WALENTYNÓWKA Bliżyce 4 62-085 Skoki tel./faks 61 427 66 15, kom. 693 860 036 www.walentynowka.pl</p>	

SWARZĘDZ

<p>RESTAURACJA BOTANIKA ul. Cieszkowskiego 33 62-020 Swarzędz tel. 61 647 47 47 kom. 602 10 40 50 www.eurohotel.swarzedz.pl</p>	<p>RESTAURACJA MIĘDZY NAMI ul. Zapłocie 6 62-021 Paczkowo tel. 61 818 17 33</p>
<p>RESTAURACJA OSSOWSKI ul. Dąbrówki 1 62-006 Kobylnica tel. 61 815 81 00 www.hotel-ossowski.com.pl</p>	<p>RESTAURACJA W PAŁACYKU POD LIPAMI ul. Poznańska 35 62-020 Swarzędz tel. 61 817 31 47, kom. 607 376 916 www.palacyk.com.pl</p>
<p>RESTAURACJA ASTORIA ul. Cieszkowskiego 106 62-020 Swarzędz tel. 61 850 87 20 61 850 87 40 www.bb-astoria.pl</p>	<p>PIZZERIA ADRIANNA ul. Strzelecka 50 62-020 Swarzędz tel. 61 817 31 08 kom. 606 487 283 www.adrianna.swarzedz.net.pl</p>
<p>RESTAURACJA ADLER ul. Cieszkowskiego 108 62-020 Swarzędz tel. 61 817 37 19 kom. 607 677 777 www.adler-hotel.pl</p>	<p>MC DONALDS ul. Poznańska 45 (przy Stacji BP) 62-020 Swarzędz</p>
<p>RESTAURACJA AMARYLLIS ul. Poznańska 39 62-020 Swarzędz tel. 61 897 54 00 www.hotel-amaryllis.com</p>	<p>KFC Centrum Handlowe ETC ul. Poznańska 6 62-020 Swarzędz-Jasin</p>
<p>RESTAURACJA SMAKOVITA ul. św. Marcina 1 (w Hotel 3) 62-020 Swarzędz tel. 61 651 02 44 www.hotel3.poznan.pl</p>	<p>RESTAURACJA DOMOWA KUCHNIA KRESOWA os. Raczyńskiego 20 62-020 Swarzędz kom. 513 346 491 www.domowakresowa.pl</p>
<p>MIO RISTORANTE ul. Cieszkowskiego 62 62-020 Swarzędz tel. 61 651 50 31, 61 651 50 39 www.ristorantemio.pl</p>	<p>BISTRO DONER KEBAB os. Raczyńskiego 10 62-020 Swarzędz kom. 530 080 575</p>
<p>PIZZERIA TWOJA PRIMAVERA os. Raczyńskiego 33 62-020 Swarzędz tel. 61 818 55 58 kom. 530 300 130 www.twoja-primavera.pl</p>	<p>ZDROWA KUCHNIA DOMOWA ul. Tysiąclecia 4B kom. 531 203 102 os. Dąbrowszczaków 8/18 62-020 Swarzędz, kom. 531 203 171 www.zdrowa-domowa.pl</p>

<p>RESTAURACJA IMPERIUM ul. Tysiąclecia 3A 62-020 Swarzędz tel. 61 815 97 13 kom. 886 191 111 www.pizza-imperium.com</p>	<p>DOZO SUSHI BAR ul. Plac Handlowy 3 62-020 Swarzędz kom. 720 364 364 www.dozosushi.pl</p>
<p>PIZZERIA AMIGOS ul. Wielka Rybacka 2 62-020 Swarzędz kom. 600 111 649, 503 575 439 www.amigos60cm.pl</p>	<p>BAR PAN BURGER os. Mielżyńskiego 88 62-020 Swarzędz kom. 532 009 871</p>
<p>PIZZERIA DA GRASSO ul. Cieszkowskiego 37B 62-020 Swarzędz tel. 505 917 017 www.dagrasso.pl/swarzedz</p>	<p>BAR MUU BURGER os. Czwartaków 24 62-020 Swarzędz kom. 796 910 085</p>
<p>PIZZERIA FRESCO ul. Graniczna 63/45 (Centrum Handlowe Agrobex) 62-020 Swarzędz tel. 61 855 16 27 www.pizzafresco.pl</p>	<p>BAR PICCOLO ul. Rynek 17 62-020 Swarzędz tel. 61 651 08 34</p>
<p>PIZZERIA LULU PIZZA ul. Wrzesińska 109 62-020 Swarzędz-Jasin kom. 500 533 988</p>	<p>BAR ALE DOBRE ul. Cieszkowskiego 26 62-020 Swarzędz kom. 505 530 400 www.ale-dobre.pl</p>
<p>PIZZERIA TIME PIZZA ul. Swarzędzka 2 62-006 Kobylnica kom. 508 406 400 www.facebook.com/timepizza.pl</p>	<p>RESTAURACJA SAPORITA Swarzędz (Centrum ETC) kom. 692 471 369, 883 345 963 www.etcswarzedz.pl/sklepy/saporita</p>
<p>PUB ARENKA MIĘDZY NAMI (SEZONOWO) ul. Kosynierów 1 (koło pływalni „Wodny Raj”) 62-020 Swarzędz kom. 668 049 287</p>	<p>RESTAURACJA OLIMP Swarzędz (Centrum ETC) www.etcswarzedz.pl/sklepy/257</p>
<p>BAR 14 os. Dąbrowszczaków 8a 62-020 Swarzędz tel. 61 817 39 93</p>	<p>PIZZA HUT EXPRESS Swarzędz (Centrum ETC) tel. 713 862 312 www.etcswarzedz.pl/sklepy/pizza-hut</p>

<p>PIZZERIA PORTOFINO os. Sarmackie 1/1 62-020 Zalasewo kom. 515 438 626 www.pizzaportofino.pl</p>	<p>SUSHI & MORE Swarzędz (Centrum ETC) tel. 663 600 900 www.sushimore.pl</p>
<p>HOTEL AMARYLLIS ul. Poznańska 39 62-020 Swarzędz tel. 61 89 75 400, info@hotel-amaryllis.com.pl, www.hotel-amaryllis.com</p>	<p>HOTEL W PAŁACYKU POD LIPAMI ul. Poznańska 35, 62-020 Swarzędz tel. 61 817 31 47, kom. 607 376 916 rezerwacje@palacyk.com.pl, www.palacyk.com.pl</p>
<p>EUROHOTEL ul. Cieszkowskiego 33, 62-020 Swarzędz tel. 61 647 47 47 kom. 602 10 40 50 recepcja@euroHotel.swarzedz.pl, www.eurohotel.swarzedz.pl</p>	<p>HOTEL OSSOWSKI ul. Dąbrowki 1 62-006 Kobylnica tel. 61 815 81 00 recepcja@hotel-ossowski.com.pl, www.hotel-ossowski.com.pl</p>
<p>HOTEL ADLER ul. Cieszkowskiego 108, 62-020 Swarzędz tel. 61 817 37 19 kom. 607 677 777 recepcja@adler-hotel.pl, www.adler-hotel.pl</p>	<p>HOTEL 3 ul. św. Marcina 62-020 Swarzędz tel. 61 651 02 44 reception@hotel3.poznan.pl, www.hotel3.poznan.pl</p>
<p>HOTEL TONIA ul. Wiejska 16, Jasin 62-020 Swarzędz kom. 606 311 033 hoteltonia@wp.pl</p>	<p>GOSPODARSTWO AGROTURYSTYCZNE PODKOWA GRUSZCZYN ul. Zielińska 42, 62-006 Gruszczyń tel. 61 817 46 93, kom. 607 096 556 agroturystyka@podkowagruszczyn.pl www.podkowagruszczyn.pl</p>
<p>HOTEL I RESTAURACJA DWOREK KATARZYŃKI ul. Gruszczyńska 1, Katarzynki 62-006 Kobylnica kom. 609 492 544 www.dworekkatarzynki.pl/</p>	<p>HOTEL ASTORIA BED & BREAKFAST ul. Cieszkowskiego 106 62-020 Swarzędz tel. 61 850 87 20, 61 850 87 40 info@bb-astoria.pl, www.bb-astoria.pl</p>
<p>SZKOLNE SCHRONISKO MŁODZIEŻOWE SARENKA ul. Poznańska 50, 62-006 Kobylnica tel. 61 815 00 02, kom. 794 585 777 info@ssmkobylnica.pl www.ssmkobylnica.pl</p>	

LITERATURA

- Bednarek A. 2013. Puszcza Zielonka i okolice Przewodnik Turystyczny. Związek Międzygminny „Puszcza Zielonka”.
- Frankiewicz B. 2007. Dzieje Pobiedzisk na przestrzeni wieków. Urząd Miasta i Gminy Pobiedziska.
- Frąckowiak A., Krąkowski B. 2014. Dzieje ziemi kiszkwowskiej. Gmina Kiszkowo.
- Kobza A., Przygodziski A. 2011. Dwory i folwarki Ziemi Swarzędzkiej. Gmina Swarzędz.
- Krąkowski B. 2014. Informator Turystyczny Gmina Kiszkowo. Gmina Kiszkowo.
- Kustra M. 2013. Pobiedziska wraz z okolicą w średniowieczu i u progu nowożytności. „Zeszyty Poetyckie” Studia Historica.
- Lamentowicz Ł. 2013. Leśne rezerwy przyrody województwa wielkopolskiego. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Poznaniu.
- Lamentowicz Ł. 2014. Nieleśne rezerwy przyrody województwa wielkopolskiego. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Poznaniu.
- Migasiewicz I. 2017. Skoki dawniej i dziś. Miasto i gmina Skoki.
- Praca Zbiorowa 2013. Parki Krajobrazowe Wielkopolski – Przyroda krajobraz człowiek. Zespół Paków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego.
- Śliwa D., Bednarek A. 2014. Puszcza Zielonka i okolice – ścieżki dydaktyczne. Związek Międzygminny „Puszcza Zielonka”.

natura2000.gdos.gov.pl/

www.akwenczerwonak.pl

www.czerwonak.pl

www.lopuchowko.poznan.lasy.gov.pl

www.muzeum.pobiedziska.pl

www.owinska.pl

www.pobiedziska.pl

www.turystyka.puszcza-zielonka.pl

Materiały własne urzędów miast i gmin

Czerwonak
www.czerwonak.pl

Kiszkowo
www.kiszkowo.pl

**Murowana
Goślina**
www.murowana-goslina.pl

Pobiedziska
www.pobiedziska.pl

Skoki
www.gmina-skoki.pl

Swarzędz
www.swarzedz.pl

www.turystyka.puszcza-zielonka.pl

ISBN 978-83-935965-4-6